Geïntegreerd rapport op basis van focusgroepgesprekken (FGI's) en vragenlijsten in het kader van het MindPlay-project

Inhoud

Inleiding 3
Kenmerken van de deelnemers 3
Studieprogramma 4
FGI-RESULTATEN – SCHOOLHOOFDEN 4
Thema 1 – Uitdagingen op schoolniveau 4
Thema 2 – Managementpraktijken 5
Thema 3 – Samenwerking met belanghebbenden 6
Thema 4 – Behoeften en lacunes 7
Thema 5 – Reacties op MindPlay-tools 8
VERSLAG OVER DE DOOR SCHOOLHOOFDEN INGEVULDE VRAGENLIJSTEN 11
Studiegroep 11
Thema 1. Schoolprofiel 11
Thema 2. Huidige psychische problemen 15
Thema 3. Huidige context op het gebied van geestelijke gezondheid 17
Thema 4. Systematische belemmeringen en behoeften 18
Thema 5. Verwachtingen ten aanzien van het MindPlay-project 20
Thema 6. Open vragen 23
RESULTATEN VAN DE FOCUSGROEPEN – LERAREN 24
Thema 1. Waargenomen problemen op het gebied van geestelijke gezondheid 24
Thema 2. Huidige werkwijzen en competenties 26
Thema 3. Samenwerking met school en ouders 29
Thema 4 – Behoeften en lacunes 31
Thema 5 – Reacties op MindPlay-tools 33
VERSLAG OVER DE DOOR LERAREN INGEVULDE VRAGENLIJSTEN 36
Thema 1. Basisinformatie 36
Thema 2. Kennis en competenties 40

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 3. Huidige ervaringen....46
Thema 4. Ondersteuning in de schoolomgeving....49
Thema 5. Verwachtingen ten aanzien van het MindPlay-project....52
Thema 6. Open vragen....55
RESULTATEN VAN DE FOCUSGROEPEN – SCHOOLPSYCHOLOGEN EN BEGELEIDERS....57
Thema 1 – Risico-identificatie....58
Thema 2 – Diagnostische werkwijzen....59
Thema 3. Samenwerking en hiaten in het systeem....60
Thema 4 – Competentiebehoeften....60
Thema 5 – Beoordeling van de MindPlay-tool....61
Thema 6. Goede praktijken en casestudies....62
VERSLAG OVER DE DOOR SCHOOLPSYCHOLOGEN EN SCHOOLBEGELEIDERS INGEVULDE VRAGENLIJSTEN....64
Thema 1. Achtergrond....64
Thema 2. Diagnostische competenties....66
Thema 3. Huidige praktijk....70
Thema 4. Behoeften en systeemtekortkomingen....73
Thema 5. Verwachtingen ten aanzien van het MindPlay-project....75
Thema 6. Open vragen....77
RESULTATEN VAN DE FOCUSGROEPEN – OUDERS....79
Thema 1 – Waarnemingen thuis....79
Thema 2 – Relaties op school....79
Thema 3. Behoeften en verwachtingen....80
Thema 4. Belemmeringen....81
Thema 5. Reactie op MindPlay-tools....81
VERSLAG OVER DE DOOR OUDERS INGEVULDE VRAGENLIJSTEN....84
Thema 1. Over uw kind....84
Thema 2. Waarnemingen thuis....86
Thema 3. Samenwerking met de school....90
Thema 4. Verwachtingen ten aanzien van het MindPlay-project....93
Thema 5. Open vragen....96

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Inleiding

Het onderzoek omvat vier belangrijke groepen belanghebbenden binnen het onderwijssysteem: ouders, leerkrachten, schoolpsychologen en pedagogen, en schoolhoofden.

Het doel van de focusgroepinterviews (FGI's) en discussiepanels was om een diepgaand inzicht te krijgen in de uitdagingen, behoeften en praktijken met betrekking tot de ondersteuning van de geestelijke gezondheid van kinderen in de kleuter- en vroege basisschoolleeftijd (5–9 jaar). Er werd bijzondere aandacht besteed aan de vroege signalering van emotionele en gedragsproblemen, de kwaliteit van de samenwerking tussen school en gezin, en de mogelijkheden voor het implementeren van innovatieve diagnostische en educatieve hulpmiddelen, waaronder spelgebaseerde oplossingen.

Het onderzoek past in de bredere context van het toenemende belang van preventie op het gebied van geestelijke gezondheid en de noodzaak om de competenties van zowel onderwijspersoneel als ouders te versterken. De bevindingen vormen een basis voor de ontwikkeling van MindPlay-instrumenten, waaronder diagnostische spellen, lesmateriaal en trainingsprogramma's die zijn afgestemd op de werkelijke behoeften van de gebruikers.

Kenmerken van de deelnemers

Bij het onderzoek waren vertegenwoordigers van vier groepen betrokken:

Ouders van kleuters en kinderen in de onderbouw van het basisonderwijs – personen die direct betrokken zijn bij het dagelijks leven van het kind en die diverse opvoedingservaringen en verschillende niveaus van betrokkenheid bij schoolactiviteiten vertegenwoordigen.

Leerkrachten (vroeg basisonderwijs en kleuteronderwijs) – praktijkbeoefenaars die rechtstreeks met kinderen werken en ervaring hebben met het waarnemen van emotionele en gedragsproblemen in de klas.

Schoolpsychologen en pedagogen (specialisten) – professionals die verantwoordelijk zijn voor diagnose, therapie en psychopedagogische ondersteuning, afkomstig uit verschillende instellingen en met uiteenlopende niveaus van beroepservaring.

Schoolhoofden – personen die verantwoordelijk zijn voor het organiseren van ondersteuningssystemen binnen scholen en kleuterscholen, en die een systemisch en managementperspectief bieden.

De deelnemers vertegenwoordigden een verscheidenheid aan onderwijsomgevingen, waardoor zowel individuele ervaringen als bredere systemische omstandigheden in kaart konden worden gebracht. Alle groepen toonden een hoge mate van betrokkenheid en bereidheid om reflecties en praktische inzichten te delen.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Verloop van de studie

De discussies werden gemodereerd door facilitators die zorgden voor een evenwichtige en dynamische uitwisseling, diepere reflectie aanmoedigden en actieve deelname ondersteunden. De FGI-methode maakte het niet alleen mogelijk om individuele perspectieven in kaart te brengen, maar ook om gemeenschappelijke patronen, spanningen en verschillen tussen groepen belanghebbenden te herkennen.

De verzamelde gegevens werden geanalyseerd met behulp van kwalitatieve methoden, waarbij de nadruk lag op terugkerende thema's, belangrijke uitdagingen en aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling van projectinstrumenten.

FGI-RESULTATEN – SCHOOLHOOFDEN

Inleiding:

Dit Focus Group Interview (FGI)-onderzoek werd uitgevoerd ter ondersteuning van de geestelijke gezondheid en het welzijn van kinderen in het vroegschoolse onderwijs (groep 0–3) en in voorschoolse omgevingen door middel van de ontwikkeling van effectieve hulpmiddelen, meertalige trainingsprogramma's, psychologische spellen (zowel bordspellen als digitale spellen) en op integratie gebaseerde onderwijsscenario's.

Het doel van het onderzoek was het in kaart brengen van belangrijke systemische en organisatorische uitdagingen, evenals de behoeften van schoolhoofden in de context van het ondersteunen van de geestelijke gezondheid van kinderen. Er werd bijzondere aandacht besteed aan de mogelijke implementatie van innovatieve onderwijstools.

De FGI werd uitgevoerd om gegevens te verzamelen die nodig zijn voor de ontwikkeling van het MindPlay-platform.

Thema 1 – Uitdagingen op schoolniveau

1. Wat zijn de belangrijkste problemen op het gebied van geestelijke gezondheid op uw school?

De meest voorkomende uitdagingen op het gebied van geestelijke gezondheid bij leerlingen zijn onder meer angststoornissen, verhoogde stressniveaus en verlatingsangst die verband houdt met het weg zijn van de ouders. Vanuit een vergelijkend perspectief is er een opvallende verschuiving waarneembaar in het tijdstip waarop deze problemen zich ontwikkelen. Problemen die voorheen kenmerkend waren voor de kleuterschool of de vroege voorschoolse fase, komen nu steeds vaker voor bij oudere kinderen, met name bij kinderen in de vroege basisschoolfase.

2. Welke factoren dragen het meest bij aan stress of gedragsproblemen bij kinderen?

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Een van de belangrijkste factoren die aan deze situatie bijdragen, is het feit dat kinderen in de vroege ontwikkelingsfasen weinig in aanraking komen met natuurlijke sociale omgevingen. Kinderen worden vaak opgevoed in een zeer beschermende omgeving, die vaak wordt omschreven als 'onder een beschermende bubbel', met beperkte mogelijkheden voor interactie met leeftijdsgenoten. In veel gevallen bestaat hun primaire sociale omgeving tot de leeftijd van zes of zeven jaar bijna uitsluitend uit familieleden, zoals ouders en grootouders. Dit leidt tot een lager niveau van sociale vaardigheden, moeilijkheden bij het aanpassen aan de schoolomgeving en versterkte angstreacties in situaties waarbij sprake is van scheiding of nieuwe ervaringen. Bijgevolg wordt de school voor veel kinderen hun eerste intensieve sociale omgeving, wat het risico op emotionele en aanpassingsgerelateerde moeilijkheden aanzienlijk vergroot.

Thema 2 – Beheerspraktijken

3. Welke procedures bestaan er voor het vroegtijdig signaleren van problemen?

Op het gebied van vroegtijdige signalering van problemen ontbreekt het aan duidelijk omschreven en direct toepasbare operationele procedures. Om een kind formele ondersteuning te kunnen bieden, moet aan specifieke systeemvereisten worden voldaan, die vaak voortvloeien uit bestaande regelgeving, waardoor het reactieproces aanzienlijk wordt vertraagd. In de fase voorafgaand aan het uitbrengen van een officieel advies of een diagnose blijven ondersteunende activiteiten informeel van aard en zijn ze voornamelijk gebaseerd op de individuele observaties van de leerkracht, de voortdurende beoordeling van het functioneren van het kind binnen de klasomgeving en, indien van toepassing, de analyse van relaties met leeftijdsgenoten, bijvoorbeeld door middel van eenvoudige sociometrische instrumenten. In de praktijk betekent dit dat de verantwoordelijkheid voor het vroegtijdig signaleren van problemen voornamelijk bij leerkrachten ligt, terwijl systemische en instrumentgebaseerde ondersteuning in deze fase beperkt blijft.

4. Zijn deze procedures effectief?

De signalering van moeilijkheden door leerkrachten geeft over het algemeen een betrouwbaar beeld van het functioneren van het kind binnen de schoolomgeving; dit vertaalt zich echter niet direct in de mogelijkheid om onmiddellijk verdere ondersteuningsmaatregelen te nemen. Een belangrijke beperking is de overbelasting van gespecialiseerd personeel, waaronder psychologen en pedagogen, die niet alleen voortvloeit uit het werken met leerlingen die al een formele diagnose hebben, maar ook uit de noodzaak om te reageren op voortdurende crisis- en interventiesituaties. Deze activiteiten zijn vaak plotseling en ongepland, waardoor de beschikbaarheid van specialisten voor systematische ondersteuning en preventieve maatregelen nog verder afneemt. Een bijkomende uitdaging is de geringe betrokkenheid van sommige ouders. Vaak wordt waargenomen dat ouders diagnoses of observaties van de school in twijfel trekken, waarbij ze vaak beweren dat het kind zich thuis anders gedraagt. Er is ook een beperkte bereidheid om mee te werken en diagnostische processen te doorlopen, evenals een neiging om de verantwoordelijkheid voor het oplossen van het probleem volledig op de school af te schuiven. In de praktijk leidt dit tot situaties waarin de school het diagnostische proces initieert en

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

de vereiste documentatie opstelt, leerkrachten worden opgezadeld met extra administratieve en observatietaken, en aanbevelingen na de diagnose voornamelijk gericht zijn op maatregelen die binnen de schoolomgeving worden uitgevoerd. Als gevolg daarvan ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en de resultaten van de ondersteuning grotendeels bij de school. Over het geheel genomen functioneert het systeem volgens een reactief model, met beperkte capaciteit voor snelle en gecoördineerde interventie, ondanks een nauwkeurige identificatie van moeilijkheden op het niveau van de leerkracht.

5. Welke opleiding hebben leerkrachten nodig?

De opleidingsbehoeften van leerkrachten zijn niet in de eerste plaats gericht op diagnostische vaardigheden. Systematische observatie door leerkrachten, voortkomend uit intensief en langdurig contact met kinderen – vaak meerdere uren per week – vormt een toereikende en betrouwbare basis voor het signaleren van moeilijkheden. Bij jongere kinderen krijgt de relatie tussen leerkracht en leerling vaak een quasi-zorgverlenend karakter, met een hoge mate van nabijheid, wat de nauwkeurigheid van de observaties nog verder vergroot. De belangrijkste competentiekloof ligt daarentegen op het gebied van de communicatie met ouders. Dit omvat het voeren van gesprekken in situaties waarin ouders het bestaan van moeilijkheden ontkennen, het creëren van bereidheid bij ouders om stappen te ondernemen zoals het zoeken naar een diagnose of het aanpassen van hun aanpak, en het effectief bepleiten van oplossingen die verder gaan dan traditionele onderwijsmodellen. In de praktijk is er bij sommige ouders een merkbaar gebrek aan acceptatie voor activiteiten gericht op de ontwikkeling van sociaal-emotionele competenties, waaronder de implementatie van alternatieve onderwijsbenaderingen zoals het Dalton-plan. De prioriteiten van ouders liggen vaak bij meetbare academische resultaten, zoals lezen en schrijven, terwijl het belang van zachte vaardigheden en levenscompetenties wordt onderschat. Het versterken van de communicatieve vaardigheden van leerkrachten kan daarom een grotere impact hebben op de effectiviteit dan de verdere ontwikkeling van diagnostische instrumenten.

Thema 3 – Samenwerking tussen belanghebbenden

6. Hoe goed werkt de school samen met psychologen?

Vanuit formeel oogpunt verloopt de samenwerking met psychologen naar behoren, met inbegrip van consultaties, doorverwijzingen voor diagnose en de uitvoering van aanbevelingen die voortvloeien uit formele adviezen en beslissingen. Psychologen zijn betrokken bij de ondersteuning van leerlingen en werken samen met leerkrachten en het schoolmanagement bij het aanpakken van lopende kwesties. Vanuit operationeel oogpunt worden echter aanzienlijke beperkingen vastgesteld, waaronder onvoldoende beschikbaarheid van specialisten als gevolg van beperkte personeelsbezetting, een buitensporige werkdruk in verband met interventietaken en langere reactietijden op gemelde problemen.

7. Hoe goed werkt de school samen met ouders?

De mate waarin ouders betrokken zijn bij het schoolleven en bij het aanpakken van onderwijs- en gedragsproblemen is beperkt en is de afgelopen jaren afgenomen. Een belangrijke factor die deze trend beïnvloedt, is

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

het wijdverbreide gebruik van elektronische schoolregisters. Ouders, die continu toegang hebben tot cijfers, aanwezigheidsgegevens en opmerkingen, zien vaak af van deelname aan ouderavonden en direct contact met de school, in de veronderstelling dat online toegang tot informatie voldoende is. Als gevolg hiervan neemt de opkomst bij ouderavonden af, zijn er minder mogelijkheden voor diepgaande gesprekken over het functioneren van het kind en wordt de communicatie oppervlakkiger en reactiever van aard. In de praktijk wordt ook een afwijzende houding waargenomen ten opzichte van signalen die door de school worden gegeven, in combinatie met hoge verwachtingen ten aanzien van leerkrachten en instellingen en een beperkte betrokkenheid van ouders bij het oplossen van problemen. Daardoor wordt de samenwerking tussen school en ouders vaak eenzijdig, wat een effectieve ondersteuning van de ontwikkeling van het kind en de uitvoering van consistente onderwijsstrategieën aanzienlijk belemmert. Vanuit managementperspectief vormt dit een van de belangrijkste uitdagingen voor het functioneren van de school.

8. Welke systemische belemmeringen zijn er (bijv. beleid, personeel, tijd)?

Vanuit een systemisch perspectief kunnen diverse belemmeringen worden geïdentificeerd die de effectiviteit van psychologische en pedagogische ondersteuning op scholen beperken. Hiertoe behoren financiële, personeelsgerelateerde en sociale factoren. Een belangrijke uitdaging is onvoldoende financiering, wat rechtstreeks van invloed is op de mogelijkheid om specialisten in dienst te nemen. Psychologen en andere professionals kiezen vaak voor een baan in de particuliere sector vanwege aantrekkelijkere financiële voorwaarden. Als gevolg daarvan hebben scholen beperkte toegang tot gekwalificeerd personeel, en zijn de bestaande middelen ontoereikend in verhouding tot de groeiende behoeften. Er rijst ook een fundamentele strategische vraag met betrekking tot de reikwijdte van de verantwoordelijkheid van scholen, met name in hoeverre zij een educatieve rol moeten vervullen ten opzichte van een zorg- en opvoedingsrol. Er is een merkbare verschuiving in de verwachtingen in de richting van een uitbreiding van de rol van scholen naar gebieden die traditioneel met het gezin worden geassocieerd, wat leidt tot een toegenomen druk op het onderwijssysteem. Daarnaast wordt bij sommige ouders een afnemend niveau van sociale volwassenheid waargenomen. Volwassenen, waaronder ouders en voogden, ondervinden steeds vaker moeilijkheden om zelfstandig met uitdagingen om te gaan; zij zijn vaak aangewezen op gespecialiseerde ondersteuning en vertonen beperkte opvoedingscompetenties. Deze systemische belemmeringen zijn multidimensionaal en versterken elkaar. Financiële en personeelsbeperkingen, in combinatie met veranderende verwachtingen ten aanzien van scholen en bredere maatschappelijke factoren, leiden tot een systeem dat onder voortdurende druk staat van toenemende eisen, zonder over voldoende middelen te beschikken om hieraan te voldoen.

Thema 4 – Behoeften en tekortkomingen

9. Welke competenties moeten binnen de hele school worden versterkt?

Het belangrijkste gebied dat in de hele school versterking behoeft, betreft de communicatieve vaardigheden van het personeel in hun interacties met ouders, met name in moeilijke en conflictgerelateerde situaties. Er is behoefte aan verdere ontwikkeling van het vermogen om doelgerichte gesprekken te voeren die duidelijk gericht zijn op het bereiken van specifieke resultaten met betrekking tot de ondersteuning van

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

het kind. Dit omvat het op een weloverwogen en transparante manier structureren van gesprekken, zoals het definiëren van het doel van het gesprek, het presenteren van observaties, het gezamenlijk identificeren van mogelijke oplossingen en het samenvatten van overeengekomen acties. Het is even belangrijk om te communiceren op basis van feitelijke informatie, wat het risico op emotionele escalatie vermindert, als om vaardigheden te ontwikkelen met betrekking tot het omgaan met weerstand en de emoties van ouders, inclusief het toepassen van de-escalatietechnieken. Een ander belangrijk aspect is het versterken van competenties op het gebied van op partnerschap gebaseerde en participatieve communicatie, wat de betrokkenheid van ouders bij besluitvormingsprocessen kan vergroten. Er moet ook worden erkend dat scholen en ouders mogelijk een verschillend begrip hebben van wat het belang van het kind is, wat vaak extra communicatiebarrières opwerpt.

10. Welke extra middelen of hulpmiddelen heeft de school nodig?

De belangrijkste vastgestelde behoeften hebben betrekking op financiële en personele middelen. Meer financiering zou het mogelijk maken om specialisten binnen scholen in dienst te nemen of stimuleringsmechanismen in te voeren, zoals concurrerendere salarissen, die professionals zouden aanmoedigen om in de onderwijssector te werken in plaats van in de particuliere sector. In situaties waarin dergelijke structurele oplossingen niet haalbaar zijn, geven scholen aan een sterke behoefte te hebben aan praktische hulpmiddelen die eenvoudig te implementeren zijn en het dagelijkse werk van het personeel direct ondersteunen. Het is essentieel om opleidingsoplossingen te combineren met operationeel materiaal en verbeterde toegang tot specialistische ondersteuning. Een dergelijke geïntegreerde aanpak zou scholen in staat stellen om over te stappen van een reactief ondersteuningsmodel naar een proactiever en effectiever systeem voor het aanpakken van de behoeften van leerlingen.

Thema 5 – Reacties op MindPlay-tools

11. Wat zijn de verwachtingen ten aanzien van diagnostische spellen?

Van diagnostische spellen wordt verwacht dat ze een ondersteunende functie vervullen op het gebied van communicatie, emotioneel inzicht en het weerspiegelen van het functioneren van kinderen in de praktijk binnen een sociale omgeving. Ze moeten kinderen helpen hun emoties en behoeften te herkennen en te benoemen, en tevens de ontwikkeling van taal- en communicatievaardigheden ondersteunen. Dit is met name belangrijk omdat kinderen vaak een beperkte woordenschat hebben en mogelijk terugvallen op ontoereikende communicatiepatronen, die soms zijn afgeleid van digitale spellen. De scenario's die in dergelijke spellen worden gebruikt, moeten gebaseerd zijn op alledaagse, begrijpelijke situaties om overmatige abstractie of surrealistische inhoud te vermijden, waardoor het voor kinderen moeilijker zou kunnen worden om onderscheid te maken tussen realiteit en fictie. Er bestond een duidelijke consensus dat bordspellen een positievere invloed op de ontwikkeling zouden hebben en het risico zouden verminderen dat ze worden gezien als zomaar weer een digitale activiteit. Tegelijkertijd kunnen elementen van verhaallijnen en het vertellen van verhalen effectief worden geïntegreerd, aangezien lezen en stemgebruik de betrokkenheid van kinderen kunnen vergroten. Het thematische bereik van de spellen moet aansluiten bij de

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

ervaringen en interesses, waarbij overmatige stilering, die kenmerkend is voor digitale spelomgevingen, moet worden vermeden.

12. Welke factoren zouden de implementatie ervan kunnen bevorderen of belemmeren?

Een belangrijke factor die de implementatie van diagnostische spellen beïnvloedt, is de afstemming op de organisatorische realiteit van scholen, met name de grote klassen die de mogelijkheden voor individuele observatie en het werken met elk kind beperken. Spellen met al te complexe verhaallijnen kunnen moeilijk toepasbaar blijken in de klas, terwijl al te eenvoudige spellen de betrokkenheid van leerlingen wellicht niet kunnen vasthouden. De introductie van dergelijke hulpmiddelen kan ook worden gezien als een extra last voor leerkrachten, die gezien hun huidige werkdruk moeite kunnen hebben om tijd te vinden voor voorbereiding en uitvoering. Bovendien wordt de schaalbaarheid aanzienlijk beperkt als het gebruik van het spel afhankelijk is van de aanwezigheid of een vervolginterventie door een specialist. Een andere mogelijke belemmering is de geringe acceptatie onder ouders.

Tegelijkertijd zijn er bepaalde factoren die de implementatie aanzienlijk zouden kunnen vergemakkelijken. Hiertoe behoren de mogelijkheid om het werk in kleinere groepen te organiseren, bijvoorbeeld door de klas in teams te verdelen, en het ontwerpen van spellen in een eenvoudige en beknopte vorm die binnen een standaard lesuur kunnen worden uitgevoerd. Het is ook belangrijk dat de spellen minimale organisatorische vereisten hebben, zoals het niet nodig zijn van extra apparatuur, ruimtes of middelen. Duidelijke en toegankelijke instructies voor leerkrachten zijn essentieel, zodat een snelle implementatie mogelijk is zonder uitgebreide voorbereiding, evenals methodologische ondersteuning in de vorm van lesscenario's en begeleiding bij het interpreteren van de resultaten.

13. Welke opleiding zou er voor het personeel nodig zijn?

Opleiding met betrekking tot het gebruik van spellen moet praktisch van aard zijn en de implementatie ervan binnen de schoolpraktijk direct ondersteunen. De nadruk moet liggen op de interpretatie van het gedrag van leerlingen in de context van informele diagnostiek, inclusief welke aspecten moeten worden geobserveerd – zoals emoties, communicatiepatronen en relaties – en hoe deze observaties kunnen worden vertaald naar concrete ondersteunende maatregelen in de klas. Daarnaast moet de opleiding ingaan op het omgaan met moeilijke situaties die zich tijdens het spelen kunnen voordoen, zoals het reageren op frustratie of verlies, om leerkrachten praktische, operationele vaardigheden bij te brengen zonder extra organisatorische lasten op te leggen.

14. Hoe moet succes worden gemeten?

De meest wenselijke oplossing zou de ontwikkeling zijn van spellen die automatische zelfevaluatie mogelijk maken, waarbij resultaten worden gegenereerd op basis van het verloop van het spel. Een andere aanpak zou kunnen bestaan uit het creëren van een vervolg op het spel, waarin in latere fasen de uitkomsten van eerdere niveaus worden beoordeeld. Een cruciaal element van het evaluatieproces blijft echter de voortdurende observatie van gedragsveranderingen bij kinderen door leerkrachten, waaronder

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

de beoordeling van de betrokkenheid van leerlingen tijdens het spelen en het signaleren van veranderingen in het functioneren van de klasgroep als geheel.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

VERSLAG OVER DE DOOR SCHOOLHOOFDEN INGEVULDE VRAGENLIJSTEN

INLEIDING

Het doel van het onderzoek was het in kaart brengen van de uitdagingen en behoeften van het schoolmanagement bij het werken met de jongste leerlingen, waaronder die in de klassen I–III van de basisschool en de kleuterklassen („pre-primary"), met bijzondere nadruk op activiteiten die verband houden met het ondersteunen van het mentale welzijn en de veiligheid van kinderen.

Het onderzoek behandelde een reeks thematische gebieden, waaronder de preventie van huiselijk geweld en geweld onder leeftijdsgenoten, gedragsverslavingen, uitdagingen op het gebied van geestelijke gezondheid bij leerlingen, de competenties van het onderwijzend personeel en de bereidheid van scholen om hulpmiddelen te implementeren die zijn ontwikkeld in het kader van het MindPlay-project.

De enquête werd anoniem uitgevoerd. De verzamelde gegevens zullen uitsluitend worden gebruikt voor onderzoeks- en ontwikkelingsdoeleinden binnen het project, en de analyse ervan zal bijdragen aan een effectieve afstemming van de educatieve en diagnostische oplossingen van MindPlay op de daadwerkelijke behoeften van Poolse scholen.

Onderzoeksgroep

In totaal namen 18 schoolhoofden en leden van het managementteam van basisscholen deel aan het onderzoek. Hieronder volgt een samengevat profiel van de deelnemers.

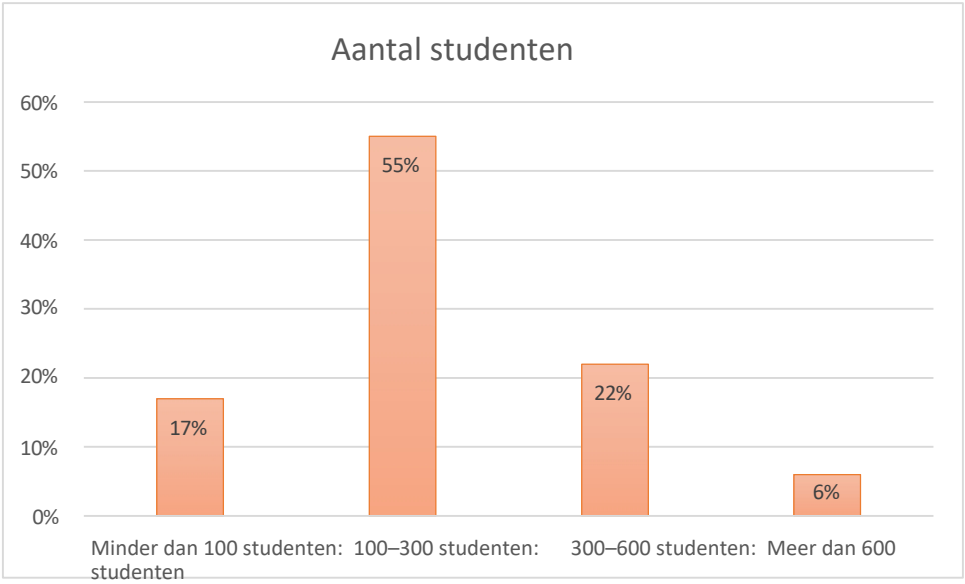
Thema 1. Schoolprofiel

1. Aantal leerlingen op de school:

AANTAL LEERLINGEN	AANTAL ANTWOORDEN	%
Minder dan 100 leerlingen:	3	17%
100–300 studenten:	10	55%
300–600 studenten:	4	22%
Meer dan 600 studenten:	1	6%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

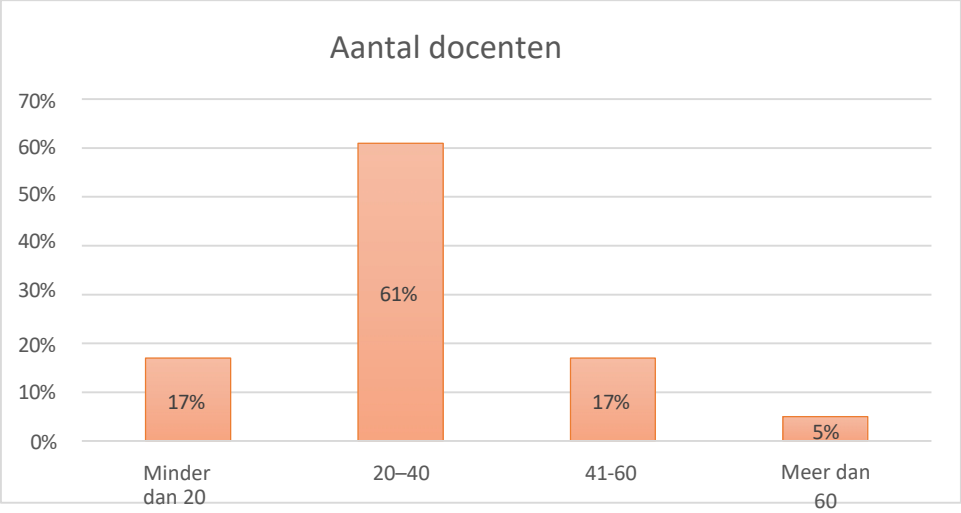

2. Aantal docenten op uw school:

AANTAL LERAREN	AANTAL ANTWOORDEN	%
Minder dan 20	3	17%
20-40	11	61%
41-60	3	17%
Meer dan 60	1	5%

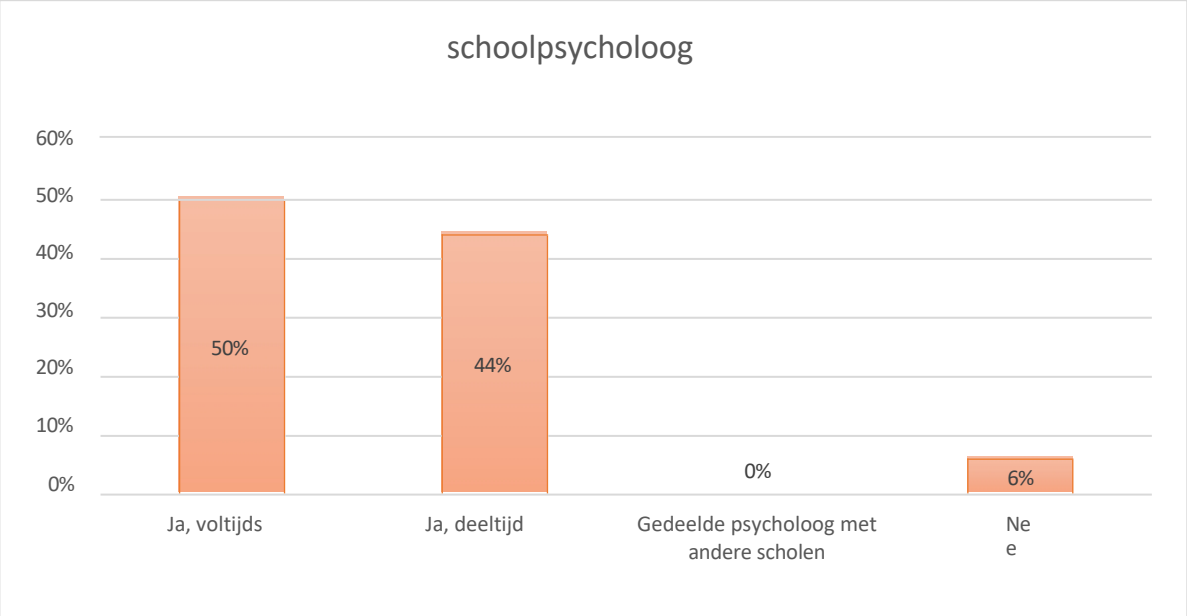
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

3. Is er een schoolpsycholoog in dienst op uw school?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Ja, fulltime	9	50%
Ja, deeltijd	8	44%
Gedeelde psycholoog met andere scholen	0	0%
Nee	1	6%

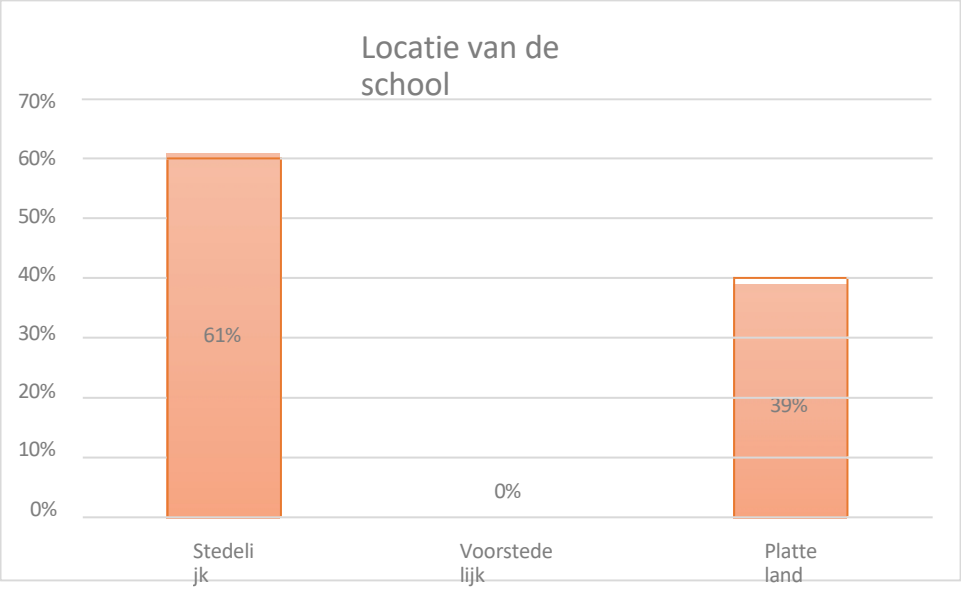

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

4. Locatie van de school

	AANTAL ANTWOORDEN	%
stedelijk	11	61%
voorstedelijk	0	0%
op het platteland	7	39%

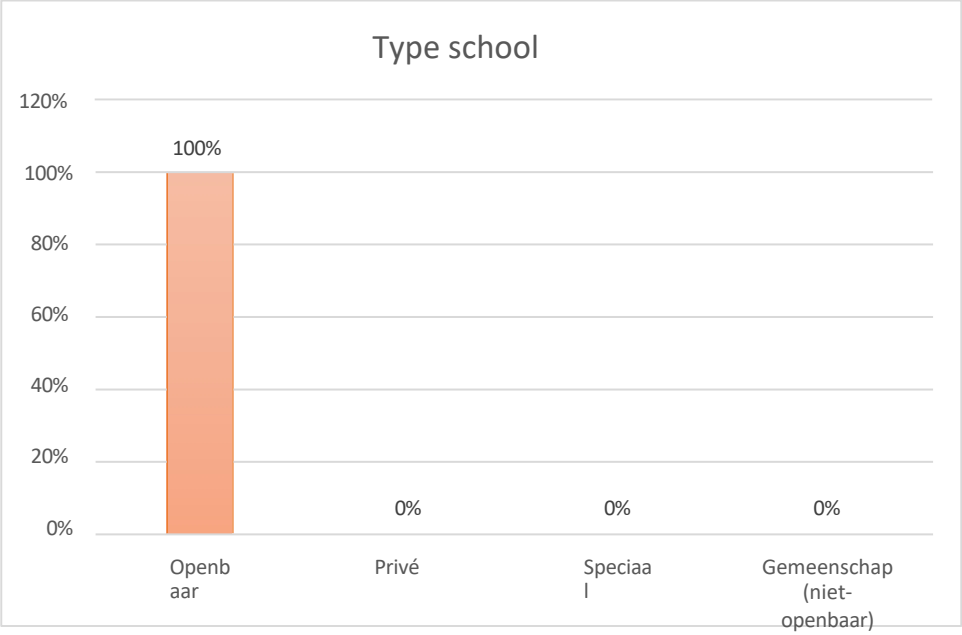

5. Type school

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Openbaar	18	100%
Particulier	0	0%
Speciaal	0	0%
Community (niet-openbaar)	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

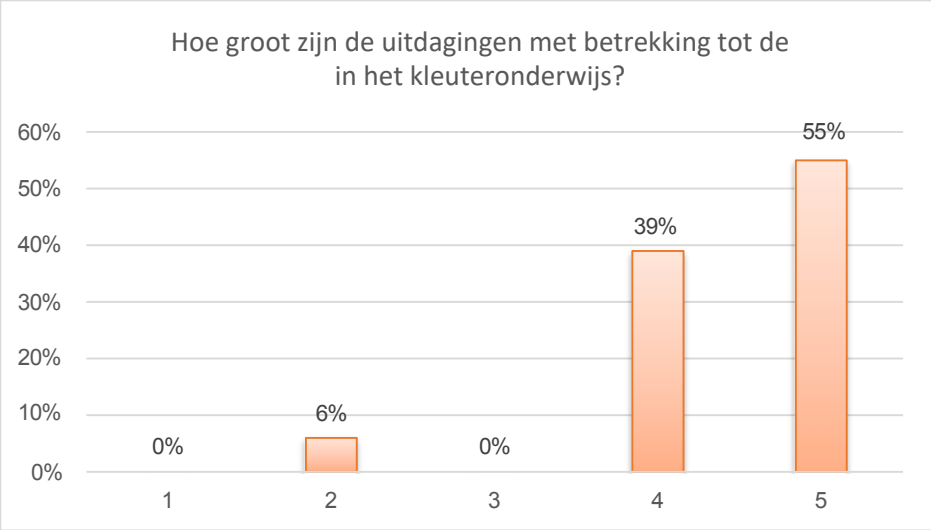

Thema 2. Huidige psychische gezondheidsproblemen

1. Hoe significant zijn de uitdagingen met betrekking tot de geestelijke gezondheid van leerlingen in het kleuteronderwijs?

(1 = helemaal niet significant, 5 = zeer significant)

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	1	0	7	10
%	0%	6%	0%	39%	55%

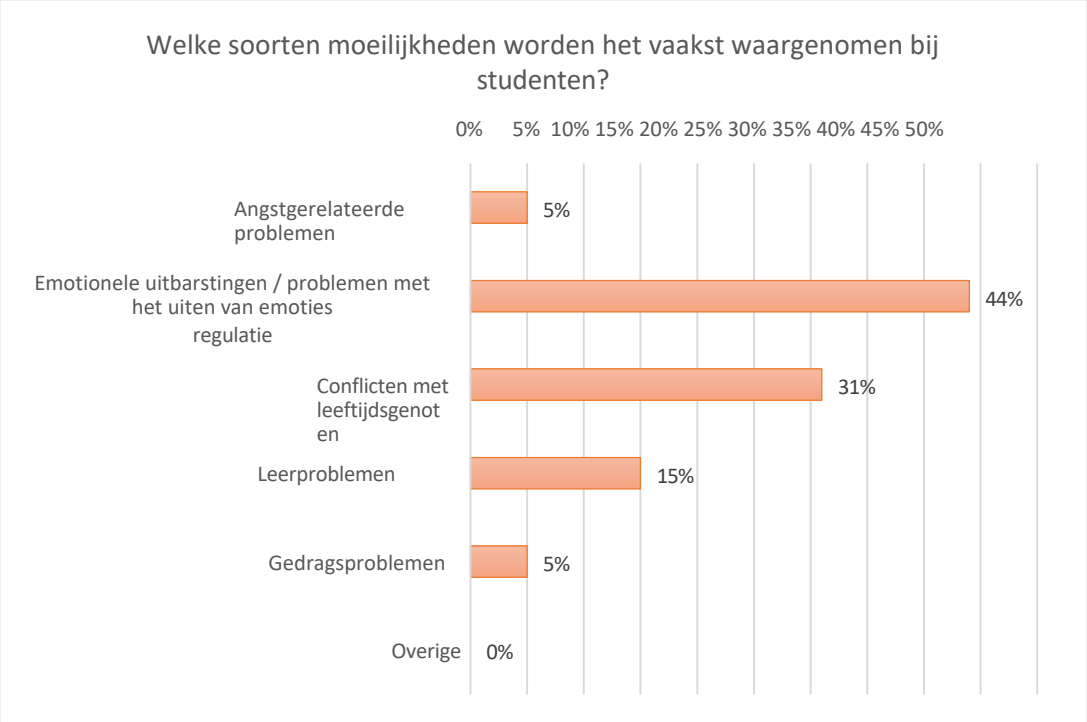

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

2. Welke soorten moeilijkheden komen het meest voor bij studenten?
(meerdere antwoorden mogelijk)

SOORTEN MOEILIJKHEDEN	AANTAL ANTWOORDEN	%
Angstgerelateerde problemen	2	5%
Emotionele uitbarstingen / problemen met het reguleren van emoties	17	44%
Conflicten met leeftijdsgenoten	12	31%
Leerproblemen	6	15%
Gedragsproblemen	2	5%
Overige	0	0%

3. Zijn er op uw school procedures voor de vroegtijdige signalering van emotionele problemen of psychische problemen bij leerlingen?

PROCEDURES	AANTAL ANTWOORDEN	%
Ja, formeel geïmplementeerde procedures	2	11%
Gedeeltelijk – informele procedures	14	77%
Nee	1	6%

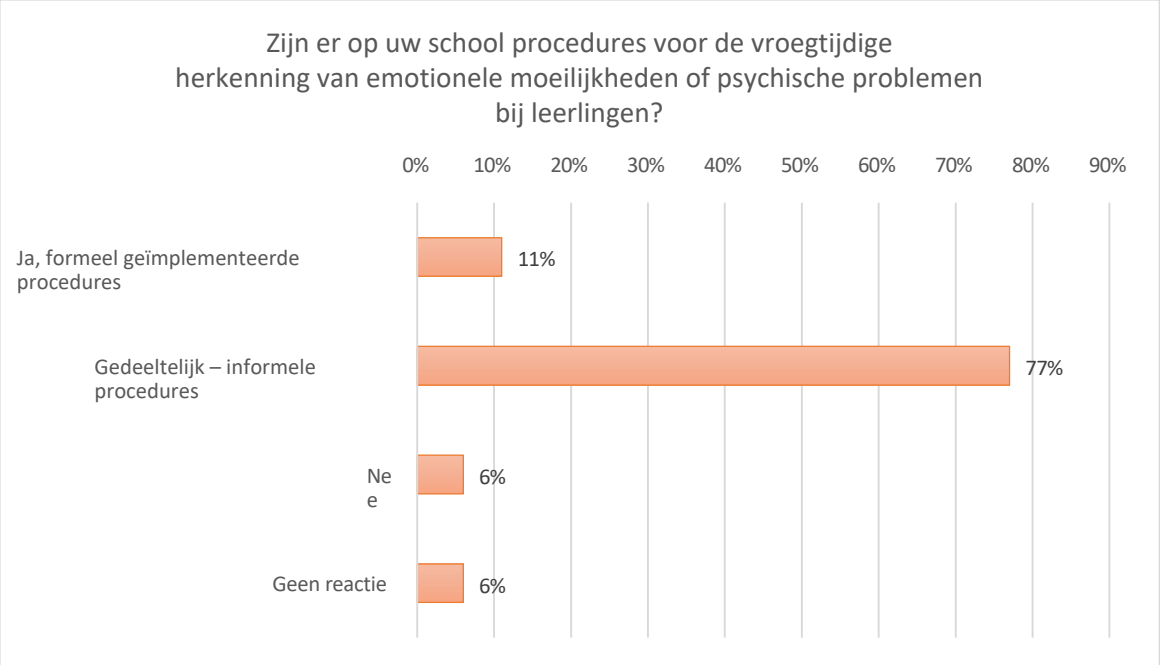
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Geen reactie	1	6%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 3. De huidige context op het gebied van geestelijke gezondheid

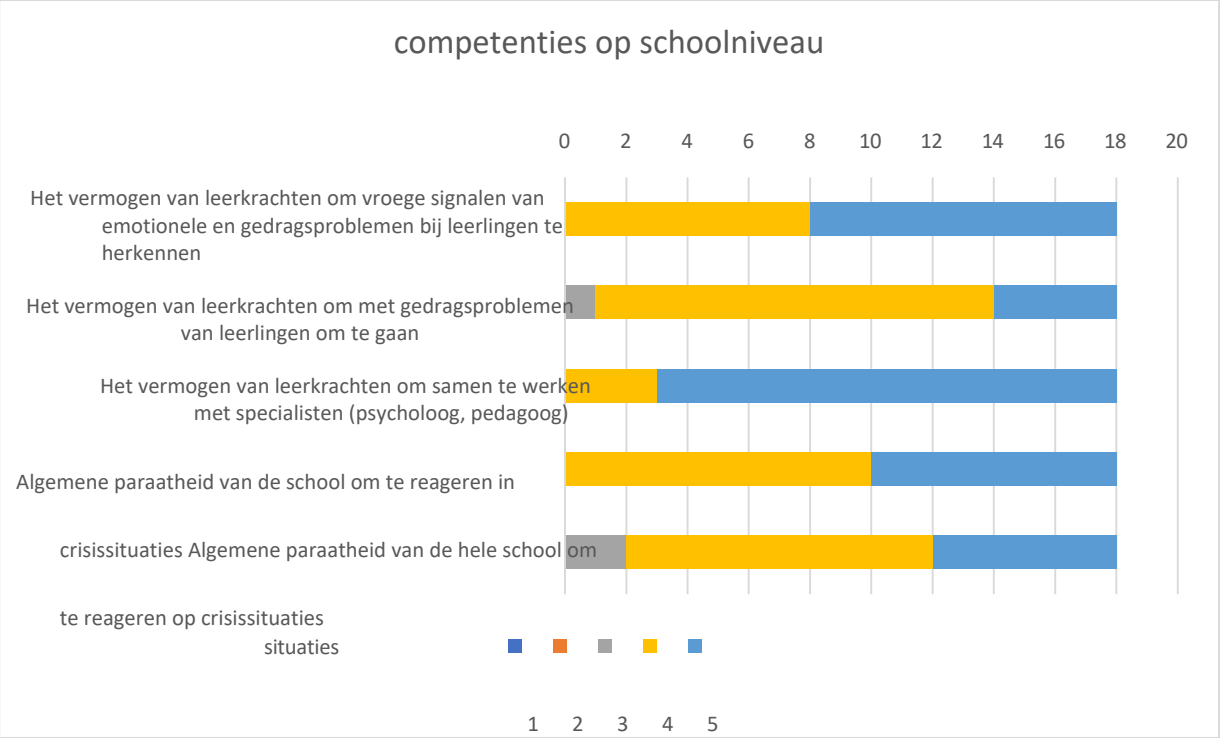
1. Beoordeel alstublieft het niveau van de volgende competenties op uw school.

(1 = helemaal niet van belang, 5 = zeer belangrijk)

COMPETENTIES	1	2	3	4	5
Het vermogen van leerkrachten om vroege signalen van emotionele en gedragsproblemen bij leerlingen	0	0	0	8	10
Het vermogen van leerkrachten om gedragsproblemen bij leerlingen aan te pakken	0	0	1	13	4
Het vermogen van leerkrachten om samen te werken met specialisten (psycholoog, pedagoog)	0	0	0	3	15
Algemene gereedheid van de school om te reageren in crisissituaties	0	0	0	10	8
Algemene paraatheid van de school om te reageren op crisissituaties situaties	0	0	2	10	6

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 4. Structurele belemmeringen en behoeften

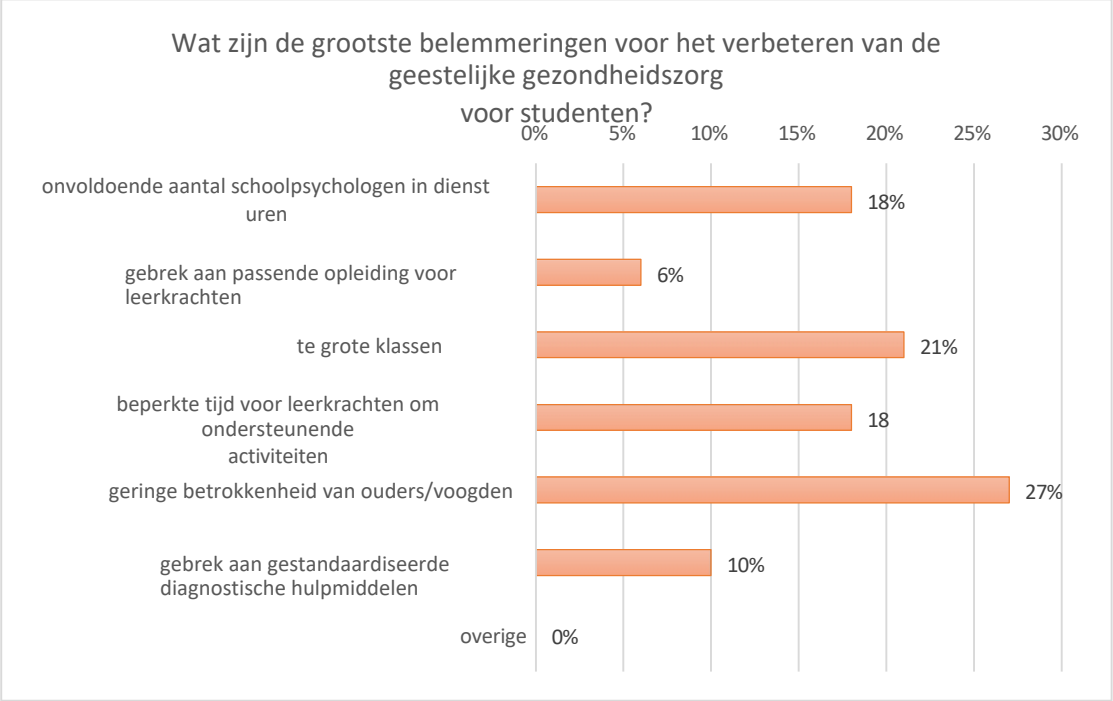
1. Wat zijn de grootste belemmeringen voor het verbeteren van de geestelijke gezondheidszorg voor studenten?

(meerdere antwoorden mogelijk)

	AANTAL ANTWOORDEN	**%**
onvoldoende aantal schoolpsychologen werkuren	9	18%
gebrek aan passende opleiding voor leerkrachten	3	6%
te grote klassen	11	21%
beperkte tijd voor leerkrachten om ondersteunende activiteiten uit te voeren	9	18%
geringe betrokkenheid van ouders/voogden	14	27
gebrek aan gestandaardiseerde diagnostische instrumenten	5	10%
overige	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

2. Welke vorm van training voor schoolpersoneel is het meest nodig?

	AANTAL ANTWOORDEN	**%**
het vermogen van leerkrachten om vroege signalen van emotionele en gedragsproblemen bij leerlingen te herkennen	7	16%
het vermogen van leerkrachten om gedragsproblemen bij leerlingen aan te pakken	5	11%
het vermogen van leerkrachten om samen te werken met specialisten (psycholoog, schoolbegeleider)	13	30
de bereidheid van de hele school om te reageren op crisissituaties	13	30
effectiviteit van de communicatie met ouders over emotionele problemen van leerlingen	6	13%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 5. Verwachtingen ten aanzien van het MindPlay-project

1. In hoeverre staat u open voor het implementeren van de in het MindPlay-project ontwikkelde hulpmiddelen op uw school?
(1 = absoluut niet, 5 = absoluut wel)

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	0	3	8	7
%	0%	0%	17%	44%	39%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

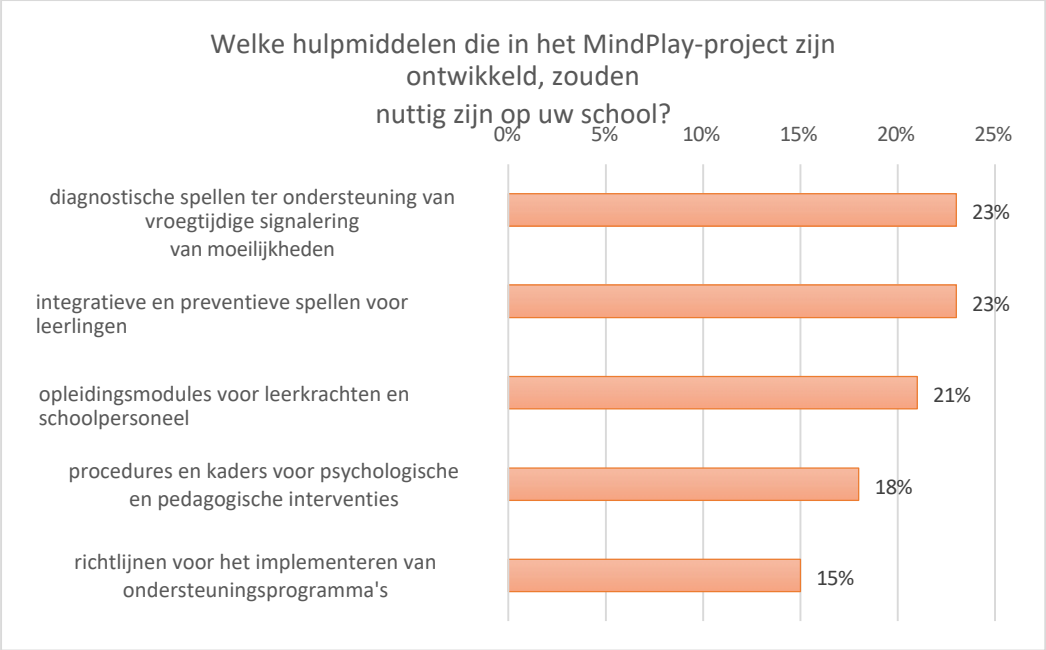
2. Welke hulpmiddelen die in het MindPlay-project zijn ontwikkeld, zouden nuttig zijn op uw school?

(selecteer alle van toepassing zijnde antwoorden)

	AANTAL ANTWOORDEN	%
diagnostische spellen die helpen bij het vroegtijdig herkennen van leerproblemen	14	23%
integratieve en preventieve spellen voor leerlingen	14	23%
opleidingsmodules voor leerkrachten en schoolpersoneel	13	21%
procedures en kaders voor psychologische en pedagogische interventies	11	18%
richtlijnen voor het implementeren van programma's ter ondersteuning van het welzijn van leerlingen programma's	9	15%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

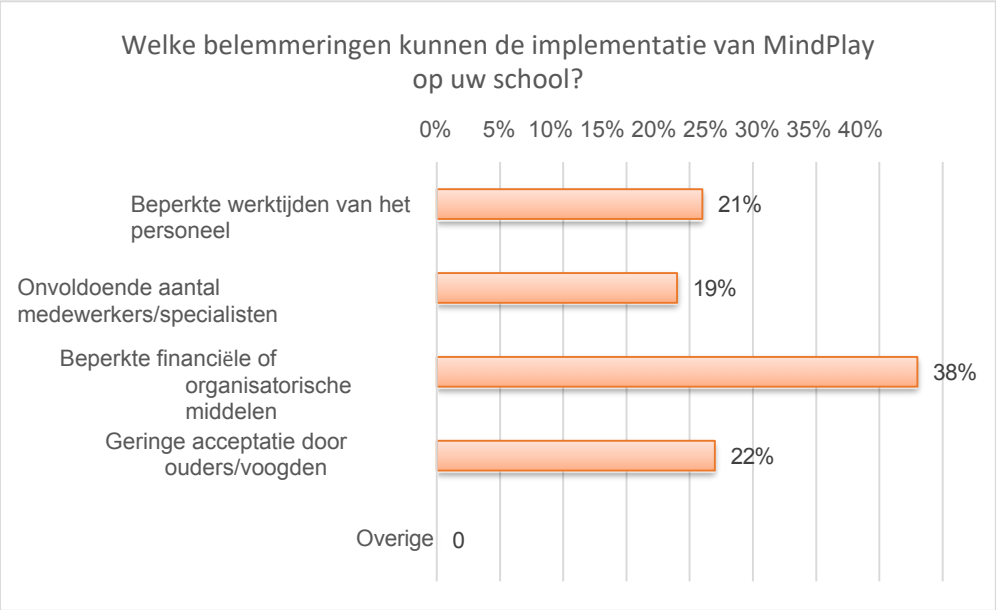
3. Welke belemmeringen kunnen de implementatie van MindPlay-hulpmiddelen op uw school in de weg staan?

(selecteer alle van toepassing zijnde antwoorden)

	AANTAL ANTWOORDEN	**%**
beperkte werktijd van het personeel	8	21%
onvoldoende aantal medewerkers/specialisten	7	19%
beperkte financiële of organisatorische middelen	14	38
lage mate van acceptatie door ouders/voogden	8	22%
overige	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 6. Open vragen

Welke structurele veranderingen zijn volgens u nodig om de geestelijke gezondheid van leerlingen in het vroegschoolse onderwijs effectiever te ondersteunen?

- *"Groepsgroottes verkleinen en het aantal uren van gespecialiseerde hulpverleners uitbreiden"*
- *"Aanpassingen in het kerncurriculum om ondersteuning op het gebied van geestelijke gezondheid op te nemen"*
- *"Kleinere klassen"*
- *"De werkdruk van leerlingen verminderen"*
- *"Deskundigen in wetgevende instanties"*
- *"Het aantal uren voor psychologen en schoolbegeleiders uitbreiden"*

Welke ondersteuning is er nodig om de in het MindPlay-project ontwikkelde diagnostische instrumenten en trainingsprogramma's effectief te kunnen implementeren?

- *"Het uitrusten van klaslokalen en vakspecifieke ruimtes"*
- *"Verhoging van de financiële middelen"*
- *"Opleiding voor leerkrachten"*
- *"Opleiding voor leerkrachten en specialisten"*
- *"Diagnostische hulpmiddelen die samen met leerkrachten/specialisten zijn ontwikkeld"*
- *"Financiering"*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

RESULTATEN VAN DE FOCUSGROEPEN – LERAREN

Inleiding:

Dit focusgroeponderzoek (FGI) wordt uitgevoerd met als doel de geestelijke gezondheid en het welzijn van leerlingen in het vroeg basisonderwijs (groep 0–3) en in voorschoolse omgevingen ("voorschoolse klassen") te ondersteunen door de ontwikkeling van effectieve hulpmiddelen, meertalige opleidingsprogramma's, psychologische spellen in zowel bord- als digitale vorm, en op integratie gebaseerde spelscenario's. Het onderzoek vormt een integraal onderdeel van Werkpakket 2 (WP2). Het doel van het onderzoek (dat zowel FGI- als enquêteonderzoek omvat) is het leggen van een solide analytische en contextuele basis voor de uitvoering van WP2 door het verzamelen van empirische gegevens van belangrijke belanghebbenden, namelijk leerkrachten en opvoeders. Het FGI-onderzoek werd uitgevoerd om de gegevens te verzamelen die nodig zijn voor de ontwikkeling van het MindPlay-portaal.

Thema 1. Waargenomen uitdagingen op het gebied van geestelijke gezondheid

In antwoord op de vraag naar de meest voorkomende emotionele moeilijkheden en problematische gedragingen bij kinderen gaven de deelnemers aan dat deze uitdagingen zich voornamelijk concentreren rond een aantal belangrijke gebieden: emotionele regulatie, sociaal functioneren, aandacht en concentratie, en het omgaan met moeilijke situaties. Een van de belangrijkste geïdentificeerde problemen is een verstoorde emotionele regulatie. Kinderen hebben moeite met het omgaan met woede, frustratie en verdriet, wat zich uit in emotionele uitbarstingen, impulsiviteit, huilerigheid en prikkelbaarheid. Tegelijkertijd wordt ook internaliserend gedrag waargenomen, waaronder angst, terugtrekking, somberheid en verlatingsangst. Kinderen hebben vaak moeite om zowel hun eigen emoties als die van anderen te begrijpen. Een belangrijk gebied dat door de deelnemers werd benadrukt, betreft relaties met leeftijdsgenoten en het functioneren in groepen. Moeilijkheden bij samenwerking, ongepaste reacties in sociale situaties en uitdagingen bij het oplossen van conflicten werden vaak genoemd. Als gevolg hiervan worden zowel agressief gedrag als terugtrekking uit sociale interacties waargenomen. Kinderen zijn bijzonder gevoelig voor beoordeling door leeftijdsgenoten: ze zijn bang om belachelijk gemaakt te worden, zijn zeer vatbaar voor gevoelens van stigmatisering en kunnen na een mislukking een negatief zelfbeeld internaliseren, wat op zijn beurt hun bereidheid om weer deel te nemen aan groepsactiviteiten belemmert. Een andere veelgenoemde moeilijkheid betreft problemen met aandacht en psychomotorische hyperactiviteit. Kinderen hebben vaak moeite om hun aandacht bij taken te houden, raken gemakkelijk afgeleid en vertonen impulsief gedrag, wat een negatieve invloed heeft op zowel het leerproces als hun relaties met anderen. Deelnemers benadrukten ook de geringe veerkracht van kinderen bij mislukkingen en uitdagende situaties. Ondanks hun openheid en bereidheid om mee te doen, hebben kinderen de neiging om snel op te geven, nieuwe uitdagingen te vermijden en zich terug te trekken wanneer ze met moeilijkheden worden geconfronteerd. Dit gaat vaak gepaard met een sterke angst om fouten te maken en een gebrek

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

aan vertrouwen in hun eigen capaciteiten. Veel reacties wezen ook op de aanwezigheid van agressief gedrag, dat voortkomt uit moeilijkheden om emoties op sociaal aanvaardbare manieren te uiten. Dergelijk gedrag komt zowel voor in de omgang met leeftijdsgenoten als met volwassenen. De bredere context van deze uitdagingen omvat omgevingsfactoren, met name de gezinssituatie. Deelnemers wezen op de invloed van emotionele instabiliteit, beperkt contact met ouders, moeilijke levenservaringen (zoals de scheiding van ouders of de komst van een broertje of zusje), evenals overmatig gebruik van digitale technologieën. Er werd ook aandacht gevraagd voor tekenen van overbelasting in verband met de verantwoordelijkheden van kinderen en de daaruit voortvloeiende vermoeidheid. Samenvattend geven de uitspraken van FGI-deelnemers aan dat de moeilijkheden van kinderen complex zijn en vaak gelijktijdig voorkomen, waarbij zowel externaliserend gedrag (bijv. agressie, impulsiviteit) als internaliserend gedrag (bijv. angst, terugtrekking) aan de orde is. De oorzaken hiervan moeten worden bekeken in de context van zowel de individuele ontwikkeling van het kind als de invloed van de gezins- en sociale omgeving.

2. Vroege signalen van problemen die het moeilijkst te herkennen of te interpreteren zijn

De deelnemers gaven unaniem aan dat de vroegste signalen die het moeilijkst te herkennen en correct te interpreteren zijn, van internaliserende aard zijn, dat wil zeggen signalen die niet ‘zichtbaar’ zijn en het functioneren van de groep niet verstoren. Tot deze categorie behoren voornamelijk angst, verdriet en een laag zelfbeeld, zaken die kinderen zelden rechtstreeks uiten. Deze symptomen zijn vaak subtiel en kunnen ten onrechte worden geïnterpreteerd als verlegenheid, karaktereigenschappen of een natuurlijke ontwikkelingsfase. Daardoor kunnen ze lange tijd onopgemerkt blijven. De deelnemers benadrukten hoe moeilijk het is om geleidelijke veranderingen in het gedrag van een kind te herkennen, zoals verminderde activiteit, verlies van interesse, verminderde motivatie of toenemende terugtrekking uit relaties met leeftijdsgenoten. Kinderen die met dit soort moeilijkheden kampen, vertonen vaak geen gedragsproblemen; integendeel, ze functioneren doorgaans ‘rustig’ en passen zich aan de groep aan, wat het herkennen ervan nog moeilijker maakt – met name in grote klassen en groepen. Ook werd benadrukt dat verborgen signalen bijzonder moeilijk te herkennen zijn, zoals een gebrek aan initiatief bij het spelen, het vermijden van sociale interacties, moeite met het uiten van eigen behoeften of overmatige aanpassing aan leeftijdsgenoten. In sommige gevallen treden somatische symptomen (zoals buikpijn of hoofdpijn) op als uitingen van emotionele spanning, die niet altijd in verband worden gebracht met psychische problemen. Een bijkomende belemmering voor het herkennen van vroege waarschuwingssignalen is de invloed van omgevingsfactoren, met name de gezinssituatie van het kind. Problemen op dit gebied worden vaak niet gemeld, wat een volledig begrip van het functioneren van het kind in de weg staat en het verlenen van passende ondersteuning vertraagt. Over het algemeen zijn de moeilijkst te herkennen problemen die welke zich geleidelijk ontwikkelen, van geringe intensiteit zijn en een ‘stille’ aard hebben die het functioneren van de groep niet verstoort, waardoor ze gemakkelijk over het hoofd worden gezien of verkeerd worden geïnterpreteerd.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

3. Gedragingen die de grootste bezorgdheid wekken en waarom

Deelnemers gaven aan dat het gedrag dat de grootste zorg baart, voornamelijk van extreme aard is – zowel externaliserend als internaliserend – en dat het contact met het kind en het stellen van een tijdige diagnose bemoeilijkt. Bijzonder alarmerend zijn intense agressieve en impulsieve gedragingen. Hieronder vallen frequente en plotselinge woede-uitbarstingen, een lage frustratietolerantie en reacties die niet in verhouding staan tot de situatie. Kinderen hebben moeite met emotionele beheersing en met het voorzien van de gevolgen van hun handelingen, wat kan leiden tot risicovol gedrag en veiligheidsrisico's met zich meebrengt. Even zorgwekkend is ernstige sociale terugtrekking. Een gebrek aan bereidheid om te communiceren, het vermijden van contact en emotionele afsluiting belemmeren het aangaan van relaties met het kind aanzienlijk en beperken de mogelijkheid om ondersteuning te bieden. Dergelijk gedrag blijft vaak lange tijd onopgemerkt of is moeilijk nauwkeurig te interpreteren, wat interventie vertraagt. Deelnemers wezen ook op sterke, onevenredige emotionele reacties, die kunnen duiden op moeilijkheden bij emotionele regulatie en verminderde psychologische veerkracht. In deze context werden angstgerelateerde symptomen – waaronder verlatingsangst – en somatisatie (bijv. buikpijn of hoofdpijn) eveneens als zorgwekkend aangemerkt, met name wanneer het moeilijk is om onderscheid te maken tussen emotionele reacties en medische aandoeningen. Een andere belangrijke bron van zorg betreft veranderingen in het functioneren van kinderen die verband houden met overmatige blootstelling aan digitale inhoud. Deelnemers merkten een verminderde betrokkenheid bij de offline werkelijkheid op, een neiging tot overmatig fantaseren en identificatie met spelpersonages. Bijzonder problematisch is het vervagen van de grenzen tussen de echte en de fictieve wereld, wat kan leiden tot impulsief gedrag en een verminderd besef van de gevolgen in het echte leven. Ook werd benadrukt dat veel van deze moeilijkheden hun oorsprong kunnen vinden in de gezinsomgeving, waaronder emotionele instabiliteit of ongeschikte patronen in de besteding van vrije tijd (zoals overmatig gebruik van digitale apparaten). Samenvattend zijn de gedragingen die de grootste zorg baren, die welke intens en onvoorspelbaar zijn of, omgekeerd, verborgen en isolerend voor het kind, evenals die welke wijzen op ernstige moeilijkheden bij emotionele regulatie, sociale relaties en het begrip van de werkelijkheid.

Thema 2. Huidige praktijken en competenties

4. In hoeverre hebt u er vertrouwen in dat u vroege psychische problemen bij kinderen kunt herkennen?

Deelnemers gaven aan dat hun mate van zelfvertrouwen bij het herkennen van vroege psychische problemen bij kinderen matig en wisselend is – enerzijds gebaseerd op professionele ervaring, en anderzijds beperkt door systemische factoren en de toenemende complexiteit van nieuwe uitdagingen. Leerkrachten benadrukten dat zij door jarenlange praktijkervaring en dagelijkse omgang met kinderen vaardigheden hebben ontwikkeld waarmee zij elementaire emotionele en gedragsproblemen kunnen herkennen. Met name op de kleuterschool en in de eerste jaren van het basisonderwijs

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

speelt de natuurlijke emotionele expressiviteit van kinderen een ondersteunende rol, aangezien zij hun emotionele toestand spontaan laten zien. Een belangrijk hulpmiddel in dit proces blijft de systematische en aandachtige observatie van het functioneren van het kind in verschillende contexten – tijdens de lessen, het spelen en de interacties met leeftijdsgenoten. Tegelijkertijd benadrukten de deelnemers dat het herkennen van problemen een procesgericht proces is waarbij informatie uit meerdere bronnen wordt gebruikt. Het omvat niet alleen observatie, maar ook de analyse van gedragsveranderingen in de loop van de tijd, het raadplegen van ontwikkelingsnormen, communicatie met ouders en samenwerking met andere leerkrachten en specialisten (zoals psychologen en pedagogisch personeel). Een belangrijk onderdeel van dit proces is ook het vastleggen van observaties en, indien nodig, het doorverwijzen van het kind voor verder onderzoek en het samenwerken met psychologische en pedagogische begeleidingsdiensten. Ondanks deze competenties wezen leerkrachten op aanzienlijke beperkingen. Zij benadrukten het gebrek aan voldoende hulpmiddelen ter ondersteuning van de diagnose en systematische observatie, evenals het groeiende aantal kinderen dat ondersteuning nodig heeft, wat hun werklast aanzienlijk verhoogt en de mogelijkheden voor individueel begeleidend werk beperkt. Bijkomende uitdagingen vloeien voort uit bredere maatschappelijke veranderingen, waaronder technologische ontwikkelingen en veranderende communicatiepatronen, die het functioneren van kinderen beïnvloeden en het moeilijker maken om gedrag eenduidig te interpreteren. In deze context benadrukten de deelnemers duidelijk de noodzaak van verdere ontwikkeling van competenties, met name op het gebied van emotionele ondersteuning, het opbouwen van relaties, communicatie en het vroegtijdig herkennen van symptomen. Over het algemeen voelen leerkrachten zich redelijk zelfverzekerd in het herkennen van basisproblemen dankzij hun ervaring en voortdurende observatie; hun gevoel van effectiviteit wordt echter beperkt door een gebrek aan hulpmiddelen, toenemende eisen en de veranderende context van het leven van kinderen, wat een duidelijke behoefte aan verdere ondersteuning en professionele ontwikkeling creëert.

5. Welke maatregelen neemt u wanneer u iets zorgwekkends opmerkt?

Deelnemers gaven aan dat de maatregelen die worden genomen wanneer er zorgwekkende signalen worden waargenomen, uit meerdere fasen bestaan en zowel gebaseerd zijn op de dagelijkse onderwijspraktijk als op samenwerking met specialisten. In eerste instantie richten leerkrachten zich op systematische observatie van het kind en individuele gesprekken, die helpen om het functioneren van het kind en de onderliggende oorzaken van de moeilijkheden beter te begrijpen. Een belangrijk element is ook de communicatie met ouders of verzorgers, waardoor het gedrag van het kind in verschillende omgevingen kan worden vergeleken en mogelijke beïnvloedende factoren kunnen worden geïdentificeerd. Tegelijkertijd wordt samengewerkt met andere leerkrachten en schoolpersoneel om een uitgebreider inzicht te krijgen in de situatie van het kind. In de dagelijkse praktijk voeren leerkrachten ook ondersteunende maatregelen door die gericht zijn op het bevorderen van de emotionele en sociale ontwikkeling. Deze omvatten het leren herkennen en benoemen van emoties, het modelleren van gepaste reacties, het versterken van positief gedrag en het creëren van een gevoel van veiligheid door middel van duidelijke regels en een voorspelbare dagindeling. Leerkrachten benadrukken het belang van individualisering: het aanpassen van verwachtingen aan de mogelijkheden van het kind,

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

taken in kleinere stappen op te splitsen, de beschikbare tijd voor het voltooien van taken te verlengen en waar nodig extra ondersteuning te bieden. Een belangrijk aandachtsgebied betreft ook de ontwikkeling van sociale vaardigheden, waaronder samenwerking, communicatie en vaardigheden voor conflictoplossing, bijvoorbeeld door middel van bemiddeling of rollenspellen. Wanneer de moeilijkheden aanhouden of verergeren, worden verdere stappen ondernomen, waaronder samenwerking met specialisten zoals schoolpsychologen en pedagogen, en, indien nodig, doorverwijzing naar externe instellingen zoals psychologische en pedagogische adviescentra of sociale ondersteuningsdiensten. Tegelijkertijd merkten de deelnemers op dat de genomen maatregelen vaak reactief en interventiegericht zijn – ze worden pas uitgevoerd wanneer er al duidelijke moeilijkheden zijn ontstaan, in plaats van in het stadium van vroegtijdige preventie. De maatregelen van leerkrachten omvatten daarom zowel voortdurende ondersteuning binnen de schoolomgeving als de geleidelijke inschakeling van specialisten en externe instellingen; er is echter een duidelijke behoefte aan versterking van preventieve benaderingen en het mogelijk maken van vroegere interventie.

6. Wat voor soort ondersteuning krijgt u van psychologen of schoolsdeskundigen?

Deelnemers gaven aan dat specialistische ondersteuning in onderwijssettings een belangrijke rol speelt bij het werken met kinderen die emotionele en sociale moeilijkheden ervaren; de beschikbaarheid en reikwijdte ervan zijn echter vaak ontoereikend in verhouding tot de groeiende behoeften. In de praktijk neemt de ondersteuning door psychologen of pedagogische specialisten verschillende vormen aan. Het kan gaan om een eenmalig diagnostisch consult gericht op het identificeren van het probleem, of om een reeks bijeenkomsten gericht op het doorvoeren van corrigerende maatregelen en het bieden van doorlopende ondersteuning aan het kind. In gevallen waarin de problemen een bredere, groepsgerichte dimensie hebben, organiseren specialisten ook workshops voor hele klassen, gericht op de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden, het verbeteren van relaties met leeftijdsgenoten en het creëren van een veilige en ondersteunende groepsomgeving. Onderwijsinstellingen voeren ook een reeks ondersteunende activiteiten uit, zoals lessen gericht op het ontwikkelen van emotionele en sociale vaardigheden, training in sociale vaardigheden en therapeutische interventies. Een essentieel onderdeel van het gehele proces is nauwe samenwerking met ouders of verzorgers, waaronder de uitwisseling van informatie over het functioneren van het kind en de ontwikkeling van samenhangende strategieën om het kind zowel thuis als op school te ondersteunen. Tegelijkertijd benadrukten de deelnemers unaniem dat de toegang tot psychologische ondersteuning vaak beperkt is. Het ontoereikende aantal werkuren van specialisten, in combinatie met het groeiende aantal kinderen dat hulp nodig heeft, betekent dat ondersteuning niet altijd tijdig of in voldoende mate wordt geboden. Als gevolg daarvan worden leerkrachten vaak aan hun lot overgelaten om de moeilijkheden van leerlingen zelf aan te pakken, wat zowel hun professionele als emotionele werkdruk verhoogt. Deelnemers benadrukten ook het belang van preventieve maatregelen gericht op hele groepen kinderen. Hieronder vallen activiteiten gericht op emoties, relaties en het omgaan met moeilijkheden, evenals het bevorderen van een sfeer van acceptatie, samenwerking en wederzijds respect. Hoewel gespecialiseerde ondersteuning een belangrijk onderdeel vormt van het

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

hulpverleningssysteem voor kinderen, wordt de effectiviteit ervan beperkt door organisatorische belemmeringen. Tegelijkertijd is er een duidelijke behoefte aan versterking van zowel de beschikbaarheid van specialisten en preventieve maatregelen als de samenwerking tussen scholen en gezinnen.

7. Is deze ondersteuning voldoende? Wat ontbreekt er?

De deelnemers gaven duidelijk aan dat het huidige niveau van gespecialiseerde ondersteuning in onderwijsinstellingen ontoereikend is in verhouding tot de groeiende en steeds complexere behoeften van kinderen, met name die met speciale onderwijsbehoeften. Er werd gewezen op de systematische toename van het aantal kinderen met diagnoses, formele verklaringen of adviezen van psychologische en pedagogische adviescentra — in sommige klassen bedraagt dit aandeel meer dan de helft van de leerlingen. Een dergelijke omvang van de behoeften legt een aanzienlijke druk op het ondersteuningssysteem en maakt het moeilijk om adequate, geïndividualiseerde hulp te garanderen. Een belangrijk probleem dat naar voren kwam, betreft systemische beperkingen, waaronder het ontoereikende aantal werkuren dat aan psychologen en pedagogen wordt toegewezen, evenals het grote aantal kinderen dat aan één specialist wordt toegewezen. Als gevolg hiervan is de ondersteuning vaak ad hoc in plaats van continu, en is het vermogen om snel te reageren op opkomende moeilijkheden beperkt. Een bijkomende uitdaging is de lange wachttijd voor toegang tot psychologische en pedagogische begeleidingsdiensten, waardoor zowel de diagnose als de start van de therapie vertraging oploopt. Deelnemers benadrukten ook het gebrek aan voldoende middelen om regelmatige ondersteuningsactiviteiten uit te voeren, de voortgang van kinderen te volgen en consistente interventiestrategieën toe te passen. Bijgevolg nemen leerkrachten vaak een aanzienlijk deel van de verantwoordelijkheid op zich voor de dagelijkse ondersteuning van kinderen met moeilijkheden, vaak zonder adequate voorbereiding of tijd. Samenwerking met ouders of verzorgers werd aangemerkt als een andere belangrijke uitdaging. Deelnemers verwezen naar situaties waarin de moeilijkheden van kinderen worden gebagatelliseerd, diagnoses of aanbevelingen van specialisten niet worden geaccepteerd, of waarin er verschillen bestaan tussen hoe het kind thuis en op school functioneert. Dergelijke omstandigheden belemmeren de effectieve planning en uitvoering van samenhangende ondersteuningsmaatregelen. Ook werd opgemerkt dat de mate van beschikbare ondersteuning vaak afhangt van de financiële en organisatorische middelen van een bepaalde instelling of haar bestuursorgaan, wat leidt tot ongelijkheden in de toegang tot hulp. Over het geheel genomen waren de deelnemers aan de FGI's het er unaniem over eens dat het huidige systeem van gespecialiseerde ondersteuning geen gelijke tred houdt met de toenemende behoeften van kinderen. Het moet op personeels-, organisatorisch en systeemniveau worden versterkt om meer toegankelijke, consistente en effectieve ondersteuning te bieden op het gebied van de geestelijke gezondheid van kinderen.

Thema 3. Samenwerking met school en ouders

8. Hoe goed communiceren leerkrachten, ouders en psychologen over het welzijn van kinderen?

Deelnemers gaven aan dat communicatie en samenwerking tussen leerkrachten, specialisten en ouders een sleutelrol spelen in het ondersteuningsproces van het kind; in de praktijk

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

vaak met talrijke uitdagingen te maken en is de samenwerking vaak niet consistent. Formeel is er wel een communicatiesysteem, maar de effectiviteit ervan is vaak beperkt. Leraren en specialisten zijn meestal de eersten die de moeilijkheden van een kind signaleren en contact zoeken met de ouders, waarbij ze zich inspannen om gezamenlijke acties op te zetten. Tegelijkertijd stuiten ze vaak op een gebrek aan erkenning van het probleem bij de ouders, evenals op passiviteit of de neiging om de gemelde moeilijkheden te bagatelliseren. In sommige gevallen wordt de verantwoordelijkheid voor de problemen van het kind afgeschoven op de school en worden de competenties van leerkrachten en specialisten in twijfel getrokken, wat de ontwikkeling van een op partnerschap gebaseerde aanpak aanzienlijk belemmert. Ook de samenwerking binnen de instelling – tussen leerkrachten, specialisten en het schoolmanagement – varieert. Op sommige scholen werken goed gecoördineerde teams effectief samen; in veel gevallen zijn de maatregelen echter ad hoc en op interventie gericht, en worden ze genomen als reactie op opkomende moeilijkheden in plaats van als onderdeel van een preventieve aanpak. Beperkingen zijn onder meer een gebrek aan tijd voor regelmatige vergaderingen en organisatorische uitdagingen als gevolg van uiteenlopende dienstroosters van het personeel, wat er vaak toe leidt dat de communicatie informeel en incidenteel is in plaats van gestructureerd en systematisch. In het geval van kinderen met ernstigere problemen worden meer gestructureerde maatregelen genomen. Er worden teams samengesteld uit leerkrachten, specialisten en het schoolmanagement om gezamenlijk ondersteuningsstrategieën te ontwikkelen en de voortgang van het kind te volgen. Maar zelfs in deze situaties hangt de effectiviteit van de samenwerking grotendeels af van de mate van individuele betrokkenheid, de kwaliteit van de relaties en de organisatorische capaciteit. Deelnemers aan de FGI benadrukten dat, ondanks het bestaan van formele procedures, de samenwerking tussen scholen en ouders, evenals binnen schoolteams, vaak stuit op communicatieve, organisatorische en relationele barrières. Er is daarom een duidelijke behoefte om deze samenwerking te versterken, met name wat betreft het opbouwen van op partnerschap gebaseerde relaties met ouders en het creëren van voorwaarden voor een meer systematische en gecoördineerde samenwerking tussen leerkrachten en specialisten.

9. Met welke communicatiebarrières heeft u te maken?

Deelnemers gaven aan dat de samenwerking met ouders op het gebied van de geestelijke gezondheid van kinderen talrijke barrières van emotionele, communicatieve en organisatorische aard ondervindt. De meest genoemde moeilijkheid is het gebrek aan acceptatie door ouders van de problemen van het kind. In veel gevallen bestaat de neiging om problemen te bagatelliseren (bijv. „thuis gedraagt het kind zich niet zo", „ze groeien er wel overheen"), een diagnose te vermijden en aanbevelingen van specialisten naast zich neer te leggen. Ouders en scholen hebben vaak een verschillende opvatting over wat het welzijn van een kind inhoudt, wat het moeilijk maakt om gezamenlijke aanpakken te ontwikkelen. Een andere belangrijke barrière is de beperkte betrokkenheid van ouders, vaak als gevolg van tijdgebrek, professionele verplichtingen en beperkte beschikbaarheid voor communicatie. Leerkrachten wezen erop dat sommige ouders vergaderingen niet bijwonen of onvoldoende interesse tonen in de situatie van het kind, wat een consistente samenwerking in de weg staat. Een ander

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

probleem betreft de beperkte kennis van ouders over de ontwikkeling van kinderen en hun functioneren binnen leeftijdsgroepen. Deelnemers wezen ook op een gebrek aan bewustzijn van de invloed van omgevingsfactoren, zoals slaaphygiëne of overmatig gebruik van digitale technologieën. Daarnaast kunnen veeleisende houdingen ten opzichte van scholen en inconsistente verwachtingen ten aanzien van het kind een negatieve invloed hebben op hun emotionele functioneren. Deelnemers noemden ook relationele uitdagingen, waaronder het afschuiven van de verantwoordelijkheid voor de moeilijkheden van het kind op de instelling, de angst van ouders om het kind een 'etiket' op te plakken, en een gebrek aan vertrouwen in de competenties van leerkrachten en specialisten. In veel gevallen is er ook een gebrek aan samenhang tussen de opvoedingsaanpak thuis en op school. Een bijkomende factor die de samenwerking bemoeilijkt, is de overbelasting die ouders zelf ervaren; zij kampen vaak met hun eigen emotionele moeilijkheden, waardoor hun vermogen om hun kind te ondersteunen wordt beperkt. Over het geheel genomen gaven de deelnemers aan de FGI's aan dat de belangrijkste belemmeringen in de samenwerking met ouders voortkomen uit een gebrek aan acceptatie van de moeilijkheden van het kind, beperkte betrokkenheid, onvoldoende kennis en inconsistentie in opvoedingspraktijken, die allemaal effectieve ondersteuning van de ontwikkeling en geestelijke gezondheid van kinderen aanzienlijk belemmeren.

Thema 4 – Behoeften en lacunes

10. Welke competenties hebben leerkrachten het dringendst nodig?

Een belangrijke ontwikkelingsbehoefte die bij het onderwijzend personeel is vastgesteld, is het versterken van competenties met betrekking tot het omgaan met uitdagend gedrag, het herkennen van emotionele en gedragsproblemen en stoornissen, en het adequaat reageren in crisissituaties. Leerkrachten benadrukten ook de noodzaak om vaardigheden te ontwikkelen met betrekking tot de samenwerking met externe ondersteunende instellingen. Er is een duidelijke lacune zichtbaar op het gebied van effectieve samenwerking met ouders of verzorgers, met name in situaties waarin gevoelige informatie moet worden doorgegeven of waarin ouders moeten worden aangemoedigd om een diagnostische beoordeling te laten uitvoeren. Leerkrachten melden een gebrek aan communicatiemiddelen die zijn gebaseerd op een partnerschapsgerichte en empowerende aanpak, waarmee zij op een niet-opdringerige manier gesprekken zouden kunnen voeren, weerstand zouden kunnen verminderen en de betrokkenheid van ouders bij het ondersteuningsproces van het kind zouden kunnen bevorderen. Het is ook belangrijk om vaardigheden te ontwikkelen in het opbouwen van overtuigende, op bewijs gebaseerde argumenten die zijn gegrondvest op observaties van het functioneren van het kind, waarbij gebruik wordt gemaakt van indirecte communicatietechnieken (zoals elementen van motiverende gespreksvoering) die het gevoel van eigen verantwoordelijkheid bij de ouder versterken. Tegelijkertijd wordt een systemische beperking benadrukt, namelijk het ontbreken van de mogelijkheid om een kind zonder toestemming van een ouder of wettelijke voogd door te verwijzen voor beoordeling naar psychologische en pedagogische hulpverleningsdiensten. In de praktijk wordt bij sommige ouders weerstand tegen het diagnostische proces waargenomen, vaak als gevolg van zorgen over de uitkomsten ervan of een overtuiging dat hulpverleningsdiensten slechts beperkt effectief zijn. Dit leidt er soms toe dat ouders op zoek gaan naar alternatieve vormen van ondersteuning, zoals psychiatrische consulten.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

11. Wat maakt vroegtijdige interventie zo uitdagend?

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Vroegtijdige interventie in reactie op de moeilijkheden van kinderen wordt belemmerd door een reeks onderling samenhangende factoren van systemische, relationele en diagnostische aard. Een van de belangrijkste uitdagingen is de beperkte medewerking van ouders, waaronder zowel het ontbreken van toestemming voor ondersteunende of diagnostische maatregelen als het ontkennen van bestaande problemen, terughoudendheid om mee te werken of inconsistentie bij het opvolgen van aanbevelingen. Dit leidt vaak tot vertragingen bij de diagnose en de toegang tot gespecialiseerde ondersteuning. Een belangrijke moeilijkheid ligt ook in het herkennen van de problemen van kinderen, die kunnen voortkomen uit de subtiele aard van de symptomen, het verbergen van moeilijkheden door kinderen en een gebrek aan openheid van hun kant. Leerkrachten hebben vaak geen volledig beeld van de situatie van het kind, waaronder kennis over hoe het kind thuis functioneert, wat een nauwkeurige beoordeling en de uitvoering van passende interventies aanzienlijk beperkt. Andere beperkingen zijn organisatorische factoren, zoals grote klassen, beperkte tijd waarover leerkrachten beschikken en beperkte toegang tot specialisten; dit alles vermindert de mogelijkheden voor individuele observatie en tijdige reactie. De effectiviteit van vroegtijdige interventie wordt verder beïnvloed door omgevingsfactoren die buiten de controle van de onderwijsinstelling liggen, waaronder de gezinssituatie van het kind, een gebrek aan stabiliteit of ondersteuning thuis en onvoldoende opvoedingsvaardigheden.

12. Welke onderwerpen zou u graag in de lerarenopleiding terugzien?

Leerkrachten benadrukten de noodzaak van uitgebreide opleidingsprogramma's met een sterke praktische focus, die zowel het directe werk met kinderen als de samenwerking met ouders of verzorgers omvatten. Een belangrijk aandachtsgebied is de ontwikkeling van vaardigheden met betrekking tot het herkennen van emotionele moeilijkheden en het signaleren van psychische stoornissen, evenals het toepassen van praktische methoden voor het omgaan met kinderen die emotionele en gedragsproblemen vertonen. Even belangrijk is het versterken van vaardigheden bij het opbouwen van ondersteunende relaties met kinderen, het vergroten van hun gevoel van veiligheid en het bevorderen van sociaal-emotionele vaardigheden. Een essentieel onderdeel van een dergelijke opleiding moet ook de voorbereiding van leerkrachten zijn op effectieve communicatie met ouders en het ontwikkelen van constructieve, op partnerschap gebaseerde relaties. Bijzondere nadruk moet worden gelegd op het voeren van gesprekken in uitdagende situaties, waaronder gevallen waarin ouders de moeilijkheden van het kind ontkennen of niet bereid zijn mee te werken aan diagnostische processen. In deze context is het essentieel om vaardigheden te verbeteren bij het formuleren van boodschappen op basis van betrouwbare observaties, het gebruik van neutrale en niet-oordelende taal, en het toepassen van technieken die de bereidheid tot samenwerking vergroten, zoals elementen van motiverende gespreksvoering. Daarnaast moeten opleidingsprogramma's ingaan op strategieën voor het omgaan met uitdagend gedrag van verzorgers, waaronder de-escalatietechnieken, conflictbeheersing en het handhaven van professionele grenzen binnen de relatie.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 5 – Reactie op MindPlay-hulpmiddelen

13. Wat vindt u van diagnostische spellen (bordspellen/digitaal) voor het identificeren van risico's?

Het gebruik van diagnostische spellen wordt zeer positief beoordeeld als een waardevol hulpmiddel bij het in kaart brengen van de emotionele, sociale en cognitieve moeilijkheden van kinderen. Een belangrijk voordeel van dergelijke hulpmiddelen is de mogelijkheid om het gedrag en de emoties van kinderen op een natuurlijke manier te observeren, binnen een veilige speelomgeving, waardoor het proces minder stressvol is dan bij traditionele diagnostische methoden. Diagnostische spellen maken een dieper inzicht in het functioneren van een kind mogelijk, terwijl ze tegelijkertijd differentiatie in moeilijkheidsgraad en aanpassing van activiteiten aan individuele behoeften toelaten. Teamspellen worden als bijzonder waardevol beschouwd, omdat ze de ontwikkeling van sociale vaardigheden zoals samenwerking, delen, conflictoplossing en onderhandelen ondersteunen, en tegelijkertijd de relaties met leeftijdsgenoten en het gevoel van verbondenheid binnen de groep bevorderen. Ze creëren een ruimte waar emoties veilig kunnen worden uitgedrukt en empathie kan worden ontwikkeld. Deelnemers benadrukten ook het belang van het systematisch vastleggen van observaties die tijdens het spelen zijn gedaan en het gebruik daarvan als basis voor de verdere ondersteuning van het kind.

14. Welke kenmerken zouden ervoor zorgen dat u dergelijke hulpmiddelen vertrouwt?

Vertrouwen in diagnostische hulpmiddelen, zoals spellen, wordt in de eerste plaats opgebouwd door hun betrouwbaarheid, transparantie en praktische toepasbaarheid binnen de schoolomgeving. Eenvoud en intuïtiviteit zijn van cruciaal belang: hulpmiddelen moeten een duidelijke structuur, toegankelijke taal en beknopte, gemakkelijk te volgen instructies hebben, en tegelijkertijd echte ondersteuning bieden aan leerkrachten bij het gebruik ervan. Formele aanbevelingen van specialisten, met name psychologen, zijn een belangrijke factor die de geloofwaardigheid en acceptatie bij leerkrachten, schoolleiding en ouders vergroot. Het is ook belangrijk dat de resultaten met specialisten kunnen worden besproken en geïnterpreteerd binnen de bredere context van het functioneren van het kind. Instrumenten moeten duidelijk omschreven diagnostische doelstellingen hebben, afgestemd op de leeftijd en vaardigheden van kinderen (bijvoorbeeld op gebieden als samenwerking, emotionele regulatie of initiatief in het spel), evenals gestandaardiseerde procedures en regels die het mogelijk maken om observaties in de loop van de tijd te vergelijken en de betrouwbaarheid ervan te vergroten. De gegenereerde resultaten moeten transparant, duidelijk en toepasbaar zijn in verdere begeleiding van het kind. De activiteiten moeten bovendien een boeiende, op spel gebaseerde opzet hebben die stress tot een minimum beperkt en authentiek gedrag stimuleert. Instrumenten moeten rekening houden met uiteenlopende ontwikkelingstempo's, individuele onderwijsbehoeften en de culturele context van kinderen. Het gebruik van dergelijke instrumenten moet bestaan uit observatie door een gekwalificeerde leerkracht of specialist, systematische documentatie op basis van vastgestelde criteria en triangulatie van bevindingen met andere informatiebronnen (zoals feedback van leerkrachten en ouders, evenals diagnoses van specialisten) om zo een zo volledig mogelijk beeld van de situatie van het kind te krijgen. Het is ook essentieel om te zorgen voor transparante communicatie met ouders over het doel en het gebruik van het instrument, met inachtneming van de vertrouwelijkheid en met respect voor de waardigheid

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

van het kind.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

15. Hoe nuttig kunnen integratiespelletjes zijn voor het opbouwen van een band in de klas?

Integratiespelletjes worden beschouwd als een zeer nuttig hulpmiddel ter ondersteuning van de ontwikkeling en versterking van relaties binnen de klasgroep. Hun effectiviteit vloeit voort uit het feit dat ze zijn gebaseerd op activiteiten die communicatie, teamwork en dialoog stimuleren, waardoor een veilige ruimte ontstaat voor de uitwisseling van meningen en ervaringen. Ze maken de ontwikkeling mogelijk van belangrijke sociaal-emotionele vaardigheden, zoals actief luisteren, het uiten van emoties, het begrijpen van andermans perspectief en het aangaan van een constructieve dialoog. Hun rol is met name belangrijk bij het faciliteren van emotionele expressie, vooral bij kinderen die moeite hebben met verbale communicatie, en bij het in kaart brengen van hun behoeften. Deze spellen ondersteunen ook de ontwikkeling van een coöperatieve houding door middel van taken die teamwork en het bereiken van gezamenlijke doelen vereisen. Bovendien worden ze gezien als een waardevol hulpmiddel bij sociometrisch werk en bij het in kaart brengen van de emoties van kinderen, wat hun nut in de dagelijkse onderwijspraktijk nog verder vergroot.

16. Welke risico's of uitdagingen voorziet u?

Onder de mogelijke risico's en uitdagingen die gepaard gaan met het gebruik van integratie- en diagnostische spellen, noemden leerkrachten zowel organisatorische als methodologische kwesties. Een belangrijke uitdaging ligt in de toepassing van deze hulpmiddelen bij grote groepen leerlingen, waarbij het moeilijk kan zijn om de actieve betrokkenheid van alle deelnemers te waarborgen. Een ander probleem is de lage faaltolerantie die bij sommige kinderen wordt waargenomen, wat kan leiden tot verminderde motivatie, escalatie van emoties of terugtrekking uit activiteiten. In deze context is het belangrijk om spellen zo te ontwerpen dat succes in verschillende stadia mogelijk is en dat inspanning wordt gewaardeerd in plaats van uitsluitend de resultaten. Een vaak genoemd risico is de mogelijkheid dat het gedrag van kinderen verkeerd wordt geïnterpreteerd, wat de noodzaak onderstreept van een goede voorbereiding van leerkrachten op het gebruik van dergelijke hulpmiddelen en het effectief uitvoeren van observaties. Een gebrek aan competentie bij het begeleiden van activiteiten kan leiden tot moeilijkheden bij het handhaven van de structuur van de sessies en het adequaat reageren op uitdagende situaties. Deelnemers wezen ook op het risico van overmatige competitie, wat de relaties tussen leerlingen negatief kan beïnvloeden en in sommige gevallen bestaande spanningen en conflicten kan verergeren in plaats van ze te verminderen. Een andere uitdaging is de mogelijke oppervlakkigheid van de resultaten: als activiteiten niet worden gevolgd door passende discussie en reflectie, leiden de ervaringen van leerlingen mogelijk niet tot een blijvende ontwikkeling van sociaal-emotionele competenties. Er bestaat ook een risico op het ongecontroleerd blootgeven van emotionele of relationele moeilijkheden van leerlingen, die, bij gebrek aan gespecialiseerde ondersteuning, voor leerkrachten moeilijk adequaat aan te pakken kunnen zijn.

17. Wat zou de hulpmiddelen praktisch en eenvoudig toepasbaar maken?

Spellen en hulpmiddelen zouden het meest praktisch zijn als ze eenvoudig en intuïtief in gebruik zijn, geen grote tijdsinvestering vergen en duidelijke instructies bevatten, samen met

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

kant-en-klare activiteitsscenario's voor leerkrachten. Het is essentieel dat ze zijn aangepast aan de realiteit van de schoolomgeving, inclusief het functioneren in grote klassen, en dat ze een flexibele toepassing in de dagelijkse praktijk mogelijk maken. Een belangrijk aspect is ook dat ze visueel aantrekkelijk zijn en aansluiten bij de leeftijd en behoeften van kinderen, wat de betrokkenheid van leerlingen en de algehele effectiviteit van de activiteiten vergroot. De hulpmiddelen moeten de ontwikkeling van emotionele en sociale vaardigheden ondersteunen, waaronder het herkennen en benoemen van emoties, het omgaan met uitdagende situaties en het samenwerken in een groep. Het is eveneens cruciaal om ervoor te zorgen dat deze hulpmiddelen een veilige, niet-oordelende omgeving creëren die openheid bevordert en kinderen aanmoedigt om hun emoties op een authentieke manier te uiten.

Co-funded by the European Union

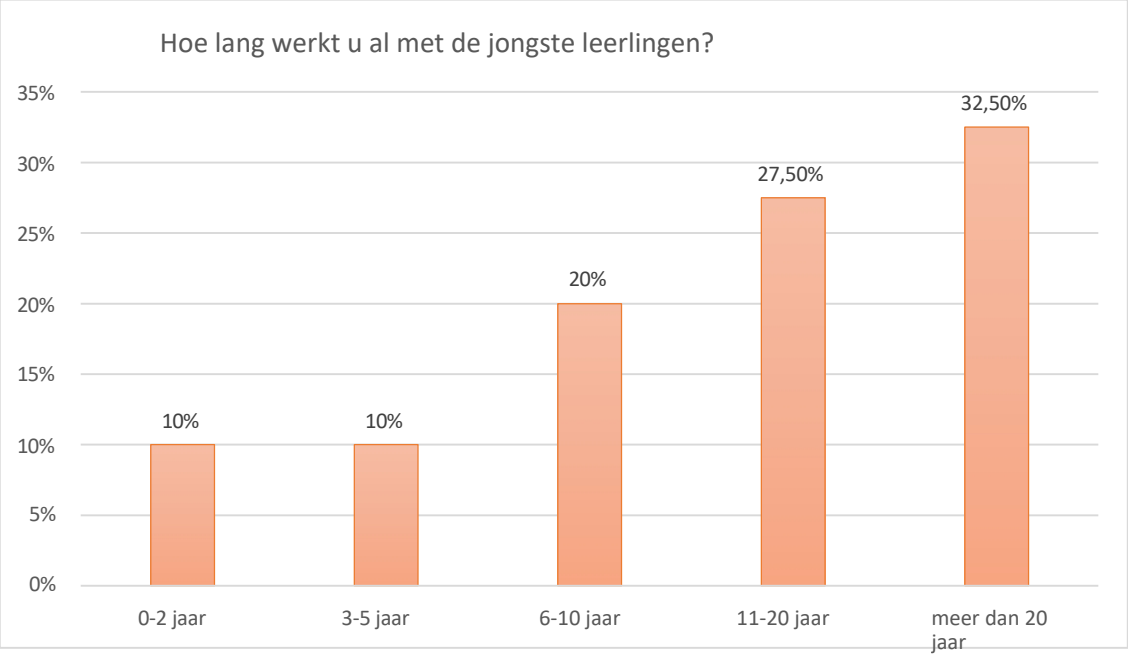
Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

VERSLAG OVER DE DOOR LEERKRACHTEN INGEVULDE VRAGENLIJSTEN

Thema 1. Basisinformatie

1. Hoe lang werkt u al met de jongste leerlingen?

PERIODE	AANTAL ANTWOORDEN	%
0-2 jaar	4	10%
3-5 jaar	4	10%
6-10 jaar	8	20%
11-20 jaar	11	27,5%
meer dan 20 jaar	13	32,5 %

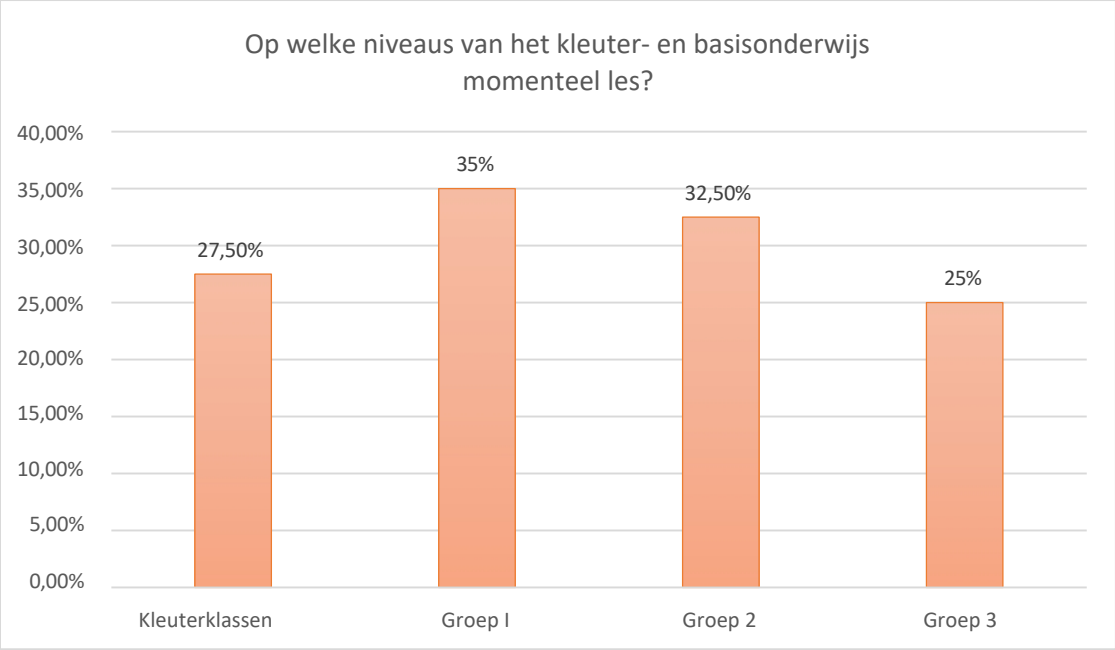

2. Op welke niveaus van het kleuter- en basisonderwijs geeft u momenteel les?

ONDERWIJSNIVEAU	AANTAL ANTWOORDEN	%
Kleuterklassen	11	27,5%
Groep 1	14	35%
Graad II	13	32,5%
Graad III	10	25%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

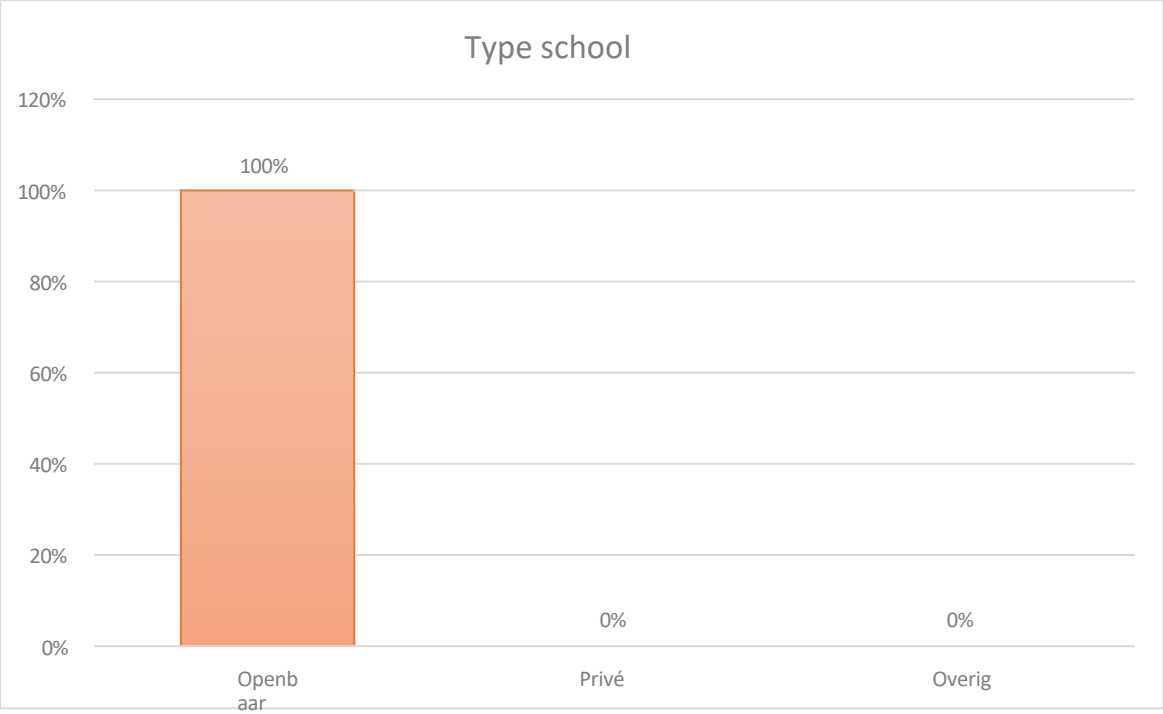

3. Type school

SOORT SCHOOL	AANTAL ANTWOORDEN	%
Openbaar	40	100%
Privé	0	0%
Overige	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

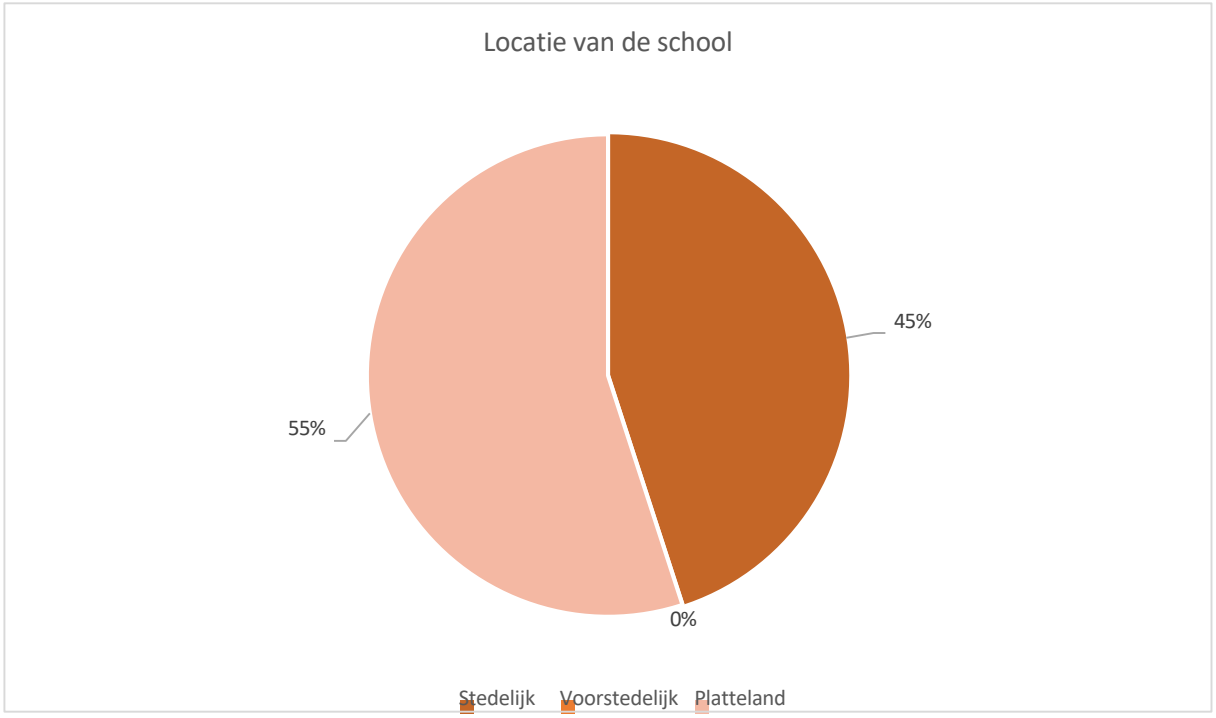

4. Locatie van de school

LOCATIE VAN DE SCHOOL	AANTAL ANTWOORDEN	%
Stedelijk	18	45%
Voorstedelijk	0	0%
Platteland	22	55%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

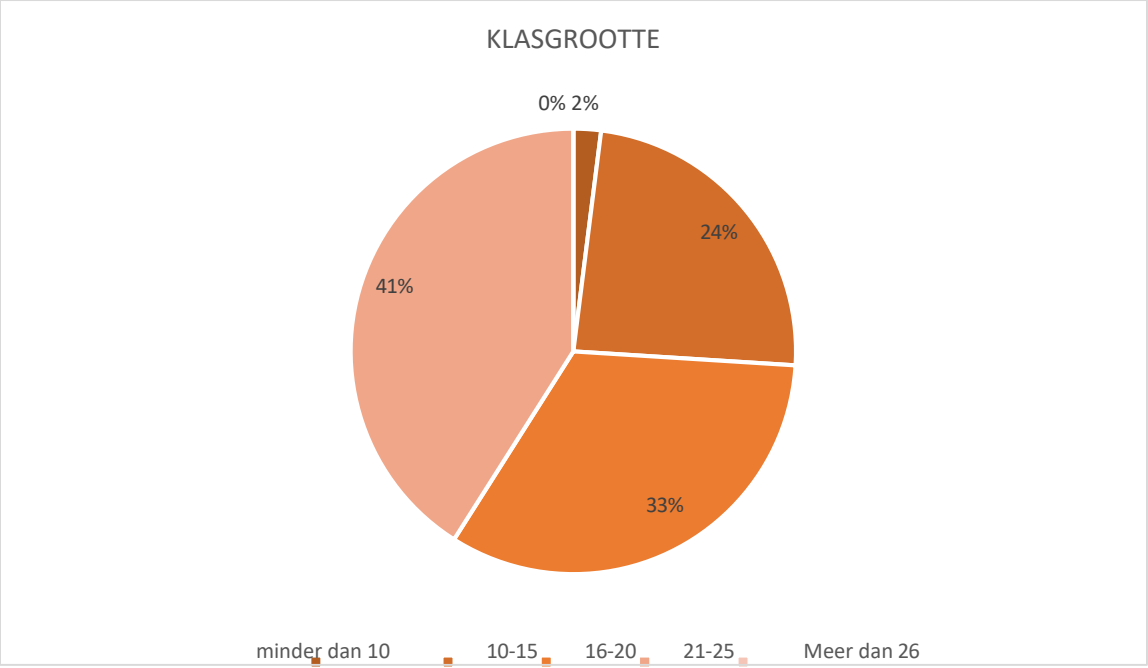

5. Grootte van de klas

KLASGROOTTE	AANTAL ANTWOORDEN	%
minder dan 10	1	2%
10-15	10	24%
16-20	13	33%
21-25	17	41%
Boven de 26	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 2. Kennis en competenties

(1 = zeer laag, 5 = zeer hoog)

Hoe beoordeelt u uw vermogen om:

6.1 Vroegtijdige emotionele problemen bij leerlingen te herkennen (bijv. angst, somberheid)?

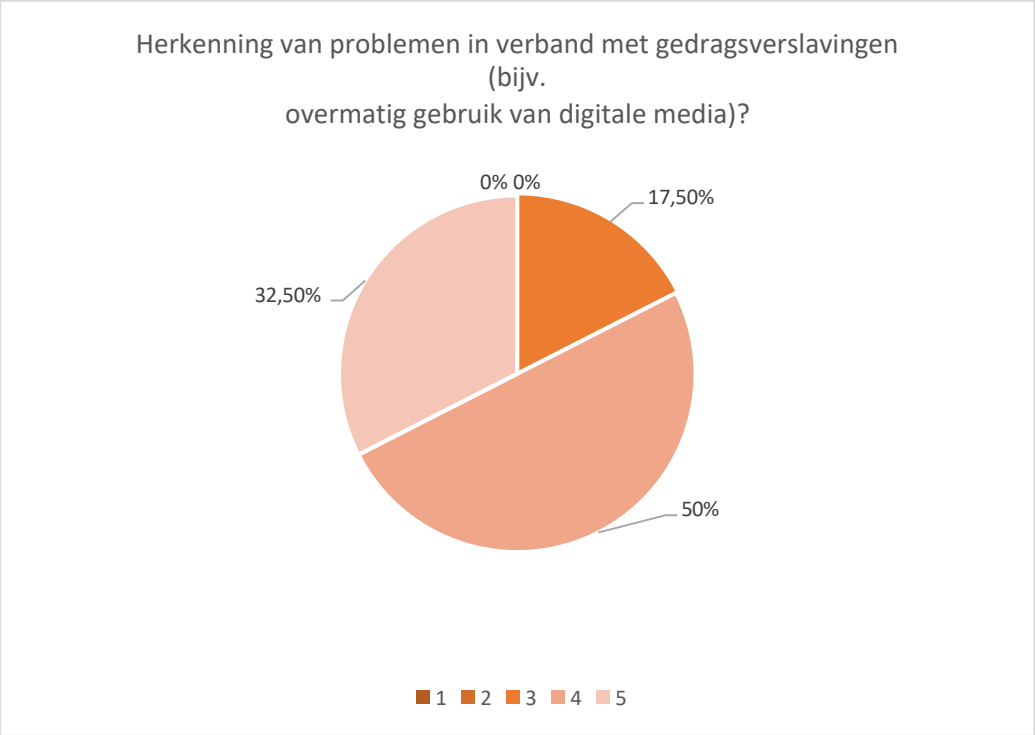
	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	5	17	18
PERCENTAGE	0%	0%	12,5%	42,5%	45%

6.2 Heeft u last van problemen in verband met gedragsverslavingen (bijv. overmatig gebruik van digitale media)?

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	7	20	13
PERCENTAGE	0%	0%	17,5%	50%	32,5%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

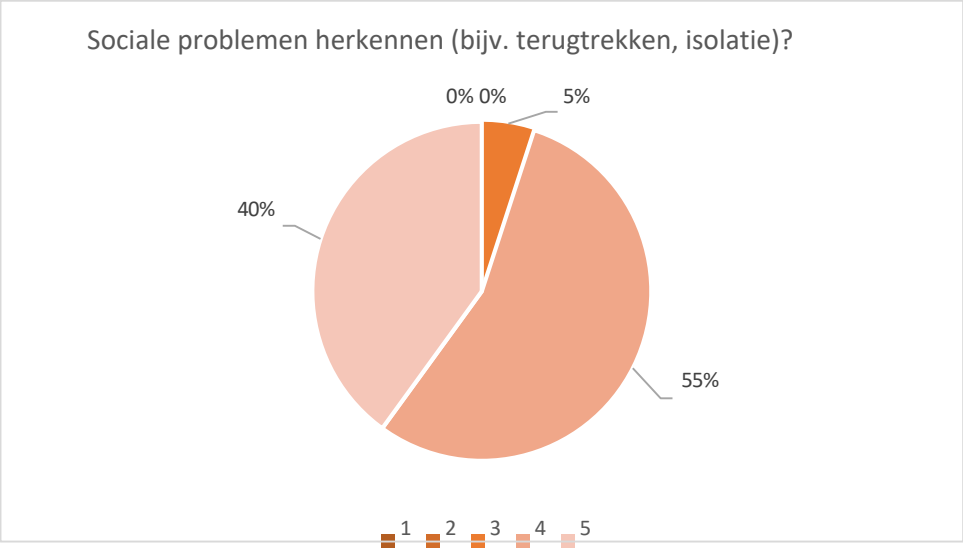

6.3 Sociale problemen herkennen (bijv. terugtrekken, isolatie)?

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	2	22	16
PERCENTAGE	0%	0%	5%	55%	40%

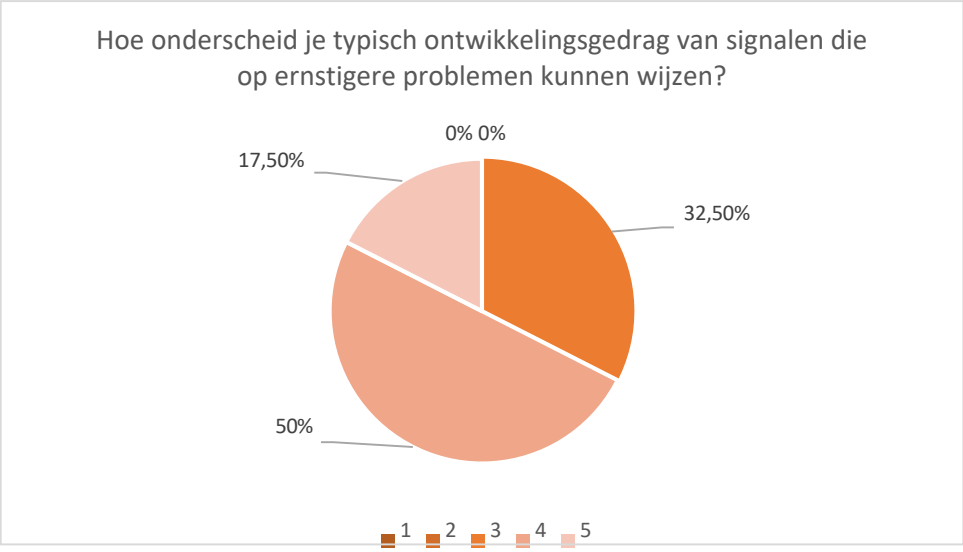
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

6.4 Hoe onderscheid je typisch ontwikkelingsgedrag van signalen die kunnen wijzen op ernstigere problemen?

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	13	20	7
PERCENTAGE	0%	0%	32,5%	50%	17,5%

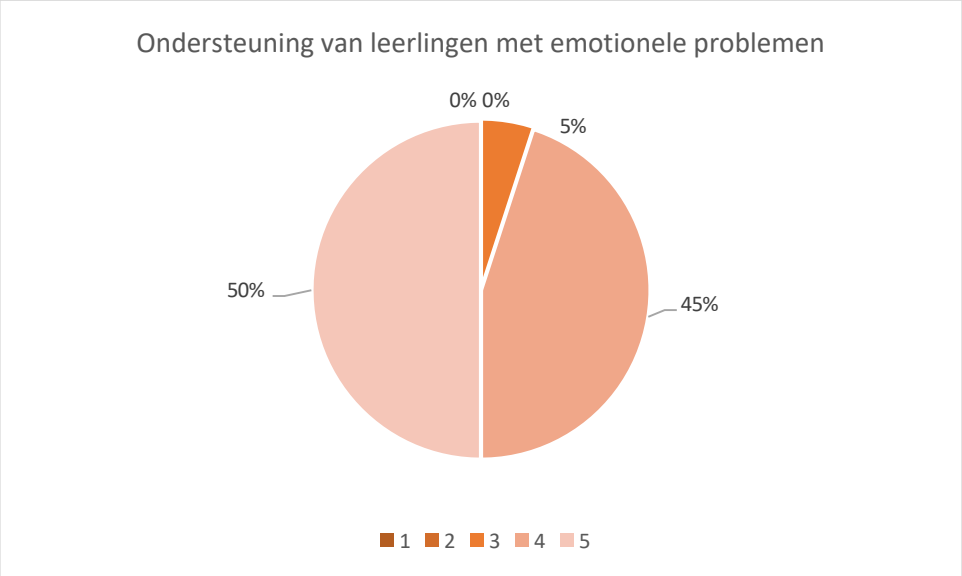

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

6.5 Ondersteuning van leerlingen met emotionele problemen.

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	2	18	20
PERCENTAGE	0%	0%	5%	45%	50%

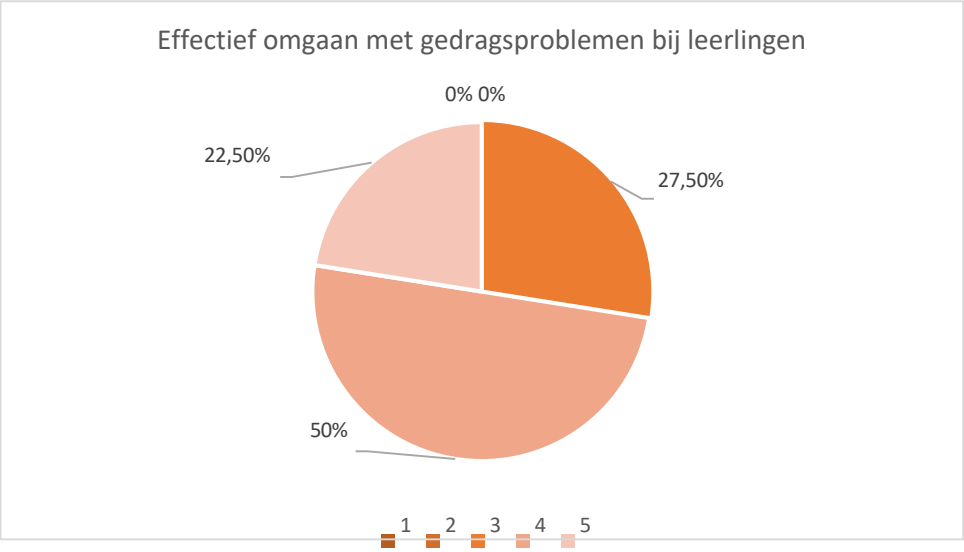

6.6 Effectief omgaan met gedragsproblemen bij leerlingen.

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	11	20	9
PERCENTAGE	0%	0%	27,5%	50%	22,5%

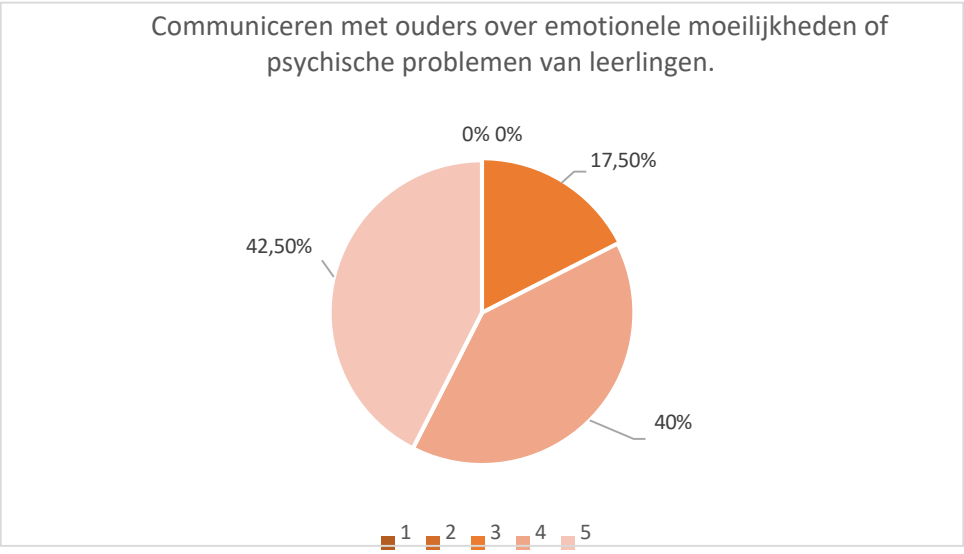
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

6.7 Communiceren met ouders over emotionele moeilijkheden of psychische problemen van leerlingen.

	1	2	3	4	5
AANTAL REACTIES	0	0	7	16	17
PERCENTAGE	0%	0%	17,5%	40%	42,5%

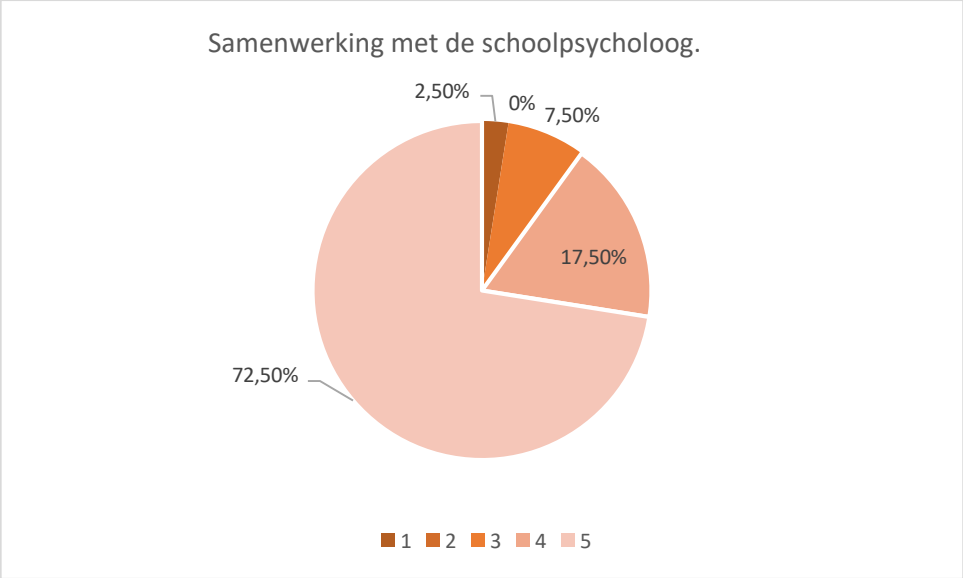

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

6.8 Samenwerken met de schoolpsycholoog.

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	1	0	3	7	29
PERCENTAGE	2,5%	0%	7,5%	17,5%	72,5%

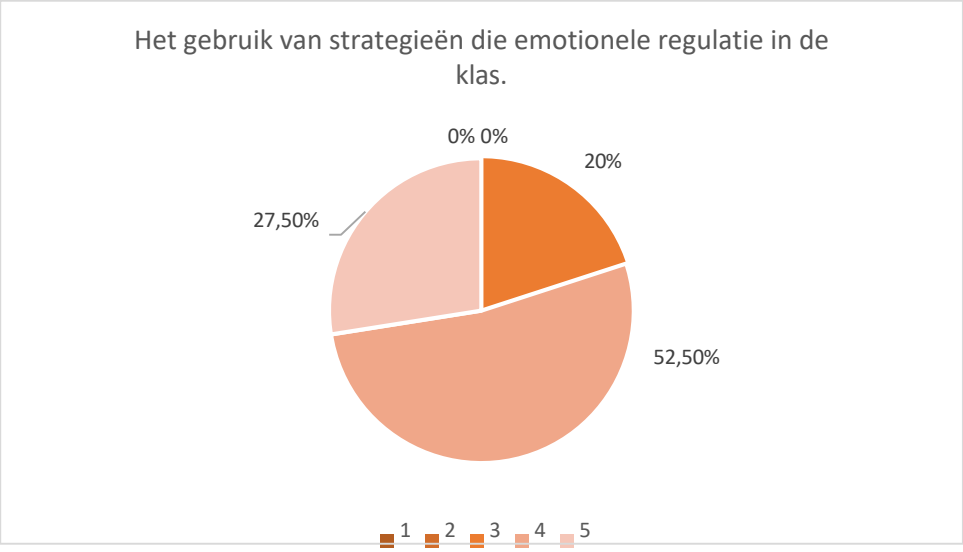

6.9 Strategieën gebruiken die emotionele regulatie in de klas ondersteunen.

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	8	21	11
PERCENTAGE	0%	0%	20%	52,5%	27,5%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

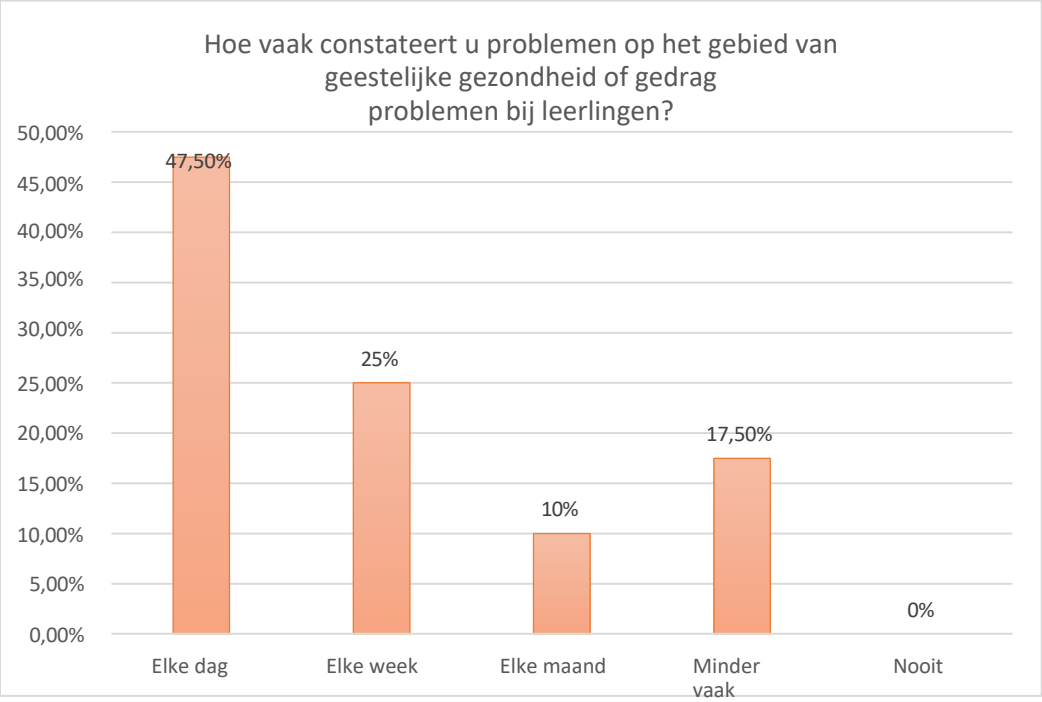
Thema 3. Huidige ervaringen

7. Hoe vaak constateert u psychische of gedragsproblemen bij leerlingen?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Elke dag	19	47,5%
Elke week	10	25%
Elke maand	4	10%
Minder vaak	7	17,5%
Nooit	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

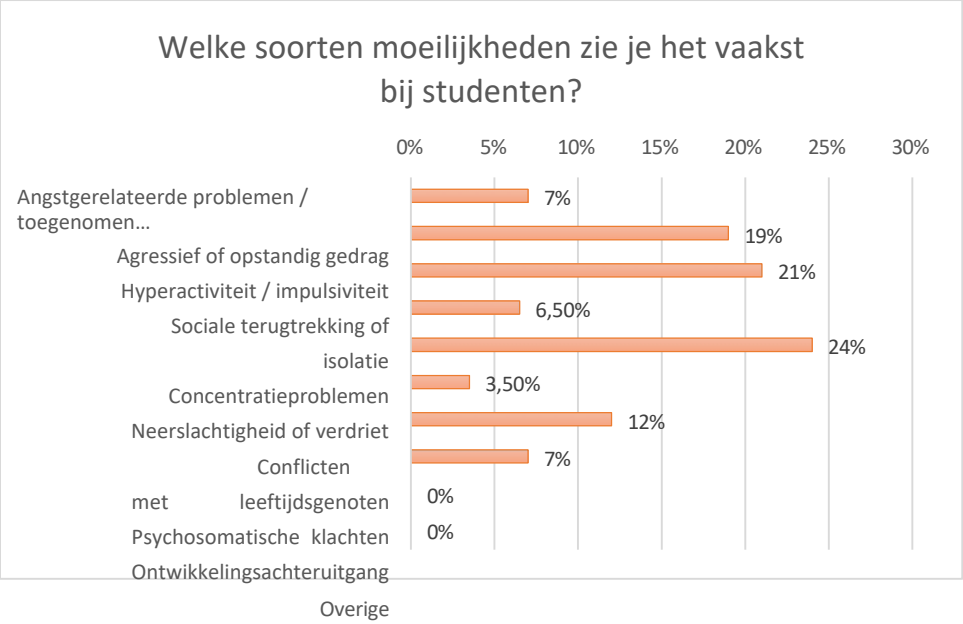

8. Welke soorten problemen ziet u het vaakst bij leerlingen?
(max. 3 antwoorden)

	AANTAL ANTWOORDEN	**%**
Angstgerelateerde problemen / toegenomen angst	10	7%
Agressief of opstandig gedrag	26	19%
Hyperactiviteit / impulsiviteit	29	21%
Sociale terugtrekking of isolatie	9	6,5%
Concentratieproblemen	34	24%
Neerslachtigheid of verdriet	4	3,5%
Conflicten met leeftijdsgenoten	17	12%
Psychosomatische klachten	10	7%
Ontwikkelingsachteruitgang	0	0%
Overige	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

9. Heeft u er vertrouwen in dat u vroege signalen van psychische problemen bij leerlingen kunt herkennen?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Ja	6	15%
Tot op zekere hoogte	33	82,5%
Nee	1	2,5%

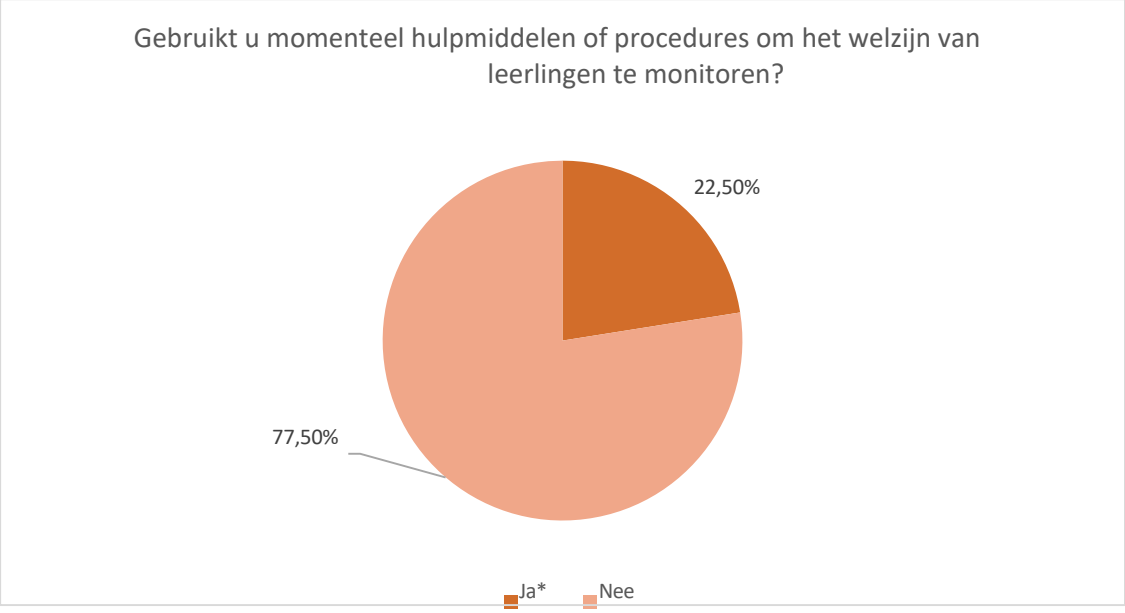
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

10. Gebruikt u momenteel hulpmiddelen of procedures om het welzijn van studenten te monitoren?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Ja*	9	22,5%
Nee	31	77,5%

* Geef aan welke: enquêtes, observaties, pedagogische observaties, gesprekken, SMRiD, sociometrische beoordelingen, WUPFU, IPED, buitenschoolse activiteiten.

Thema 4. Ondersteuning in de schoolomgeving

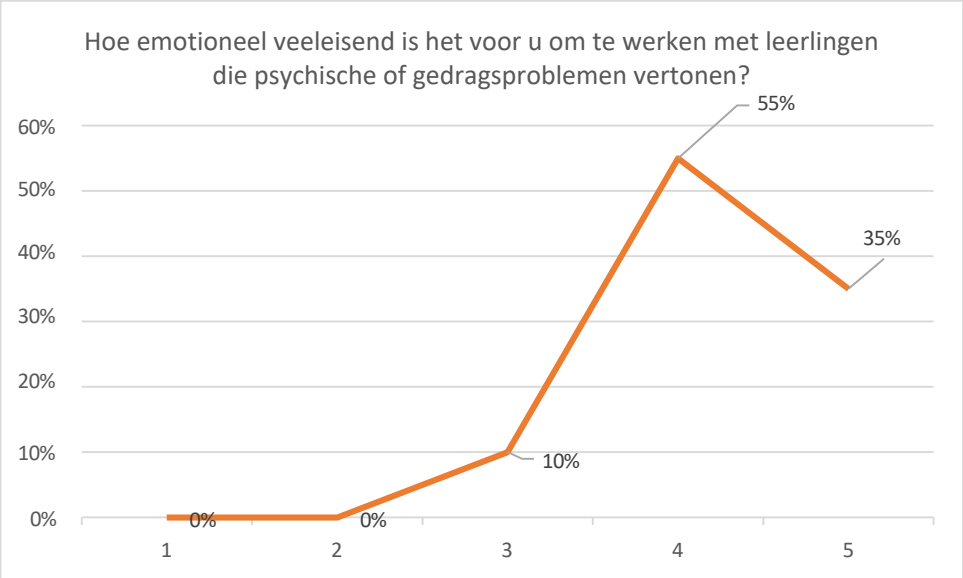
11. Hoe emotioneel veeleisend vindt u het om te werken met leerlingen die psychische of gedragsproblemen vertonen?

(1 = helemaal niet belastend, 5 = zeer belastend)

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	4	22	14
PERCENTAGE	0%	0%	10%	55%	35%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

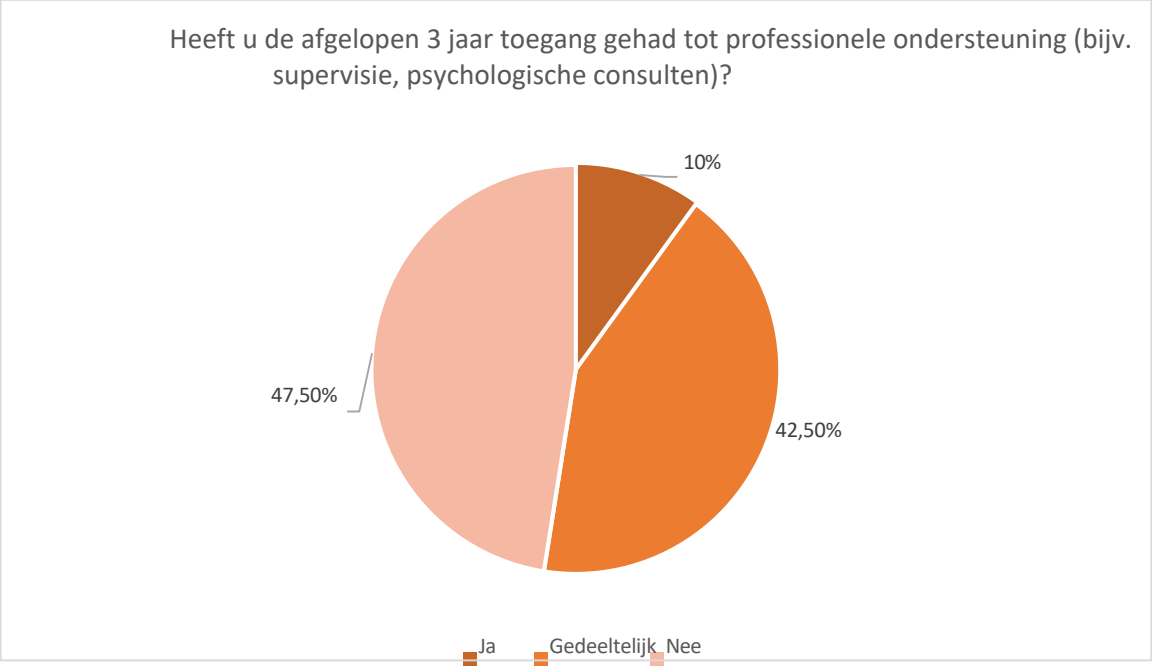

12. Heeft u de afgelopen 3 jaar toegang gehad tot professionele ondersteuning (bijv. supervisie, psychologische consulten)?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Ja	4	10%
Gedeeltelijk	17	42,5%
Nee	19	47,5%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

13. In welke situaties voelt u zich het meest hulpeloos of ervaart u de grootste emotionele moeilijkheden bij het werken met leerlingen?

"conflicten tussen leeftijdsgenoten"; "gebrek aan communicatie met ouders, ontkenning van problemen"; "gebrek aan medewerking van ouders, gebrek aan ondersteuning van de school vanwege bezuinigingen"; "respectloze houding tegenover volwassenen, ongehoorzaamheid"; "tijdens agressief en oppositioneel-opstandig gedrag, vooral bij het verlaten van het klaslokaal"; "in situaties waarin ouders niet meewerken met de school"; "agressie, hyperactiviteit, opstandigheid"; "wanneer ouders geen probleem zien"; "wanneer een kind de lessen voortdurend verstoort en er ondanks communicatie met het gezin geen verbetering optreedt – andere leerlingen worden hierdoor beïnvloed en de les wordt verstoord"; "moeilijk contact met sommige ouders, ontkenning van het probleem"; „gebrek aan medewerking van ouders"; „emotionele problemen bij leerlingen, overmatig gebruik van mobiele telefoons"; „wanneer geen van de maatregelen resultaat oplevert en er geen medewerking is van het gezin"; „geweld door leeftijdsgenoten, gezinsproblemen thuis"; „wanneer de leerkracht zich veel inspant maar de leerling nog steeds geen vooruitgang boekt; agressie, minachting voor regels"; „wanneer de problemen van de leerling aanzienlijk zijn en mijn bevoegdheden te boven gaan, wanneer het kind hulp afwijst"; „een leerling weigert taken uit te voeren, van het bord af te schrijven of aan oefeningen te werken"; „lange wachttijden voor een beoordeling bij een Centrum voor Psychologisch en Pedagogisch Advies"; „een te grote groep en een gebrek aan ondersteuning of hulp voor de

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

“docent”; “voor mij zijn de moeilijkste situaties de persoonlijke omstandigheden van leerlingen, bijvoorbeeld armoede, familietragedies, ziekte in het gezin, het overlijden van een dierbare, omdat de rol van de opvoeder beperkt is”; “situaties waarin er geen hulpmiddelen zijn om problemen te diagnosticeren en waarin er een gebrek aan steun vanuit de thuisomgeving is”; “soms voel ik me hulpeloos wanneer ik, ondanks mijn inspanningen, er niet in slaag een teruggetrokken leerling te bereiken.”

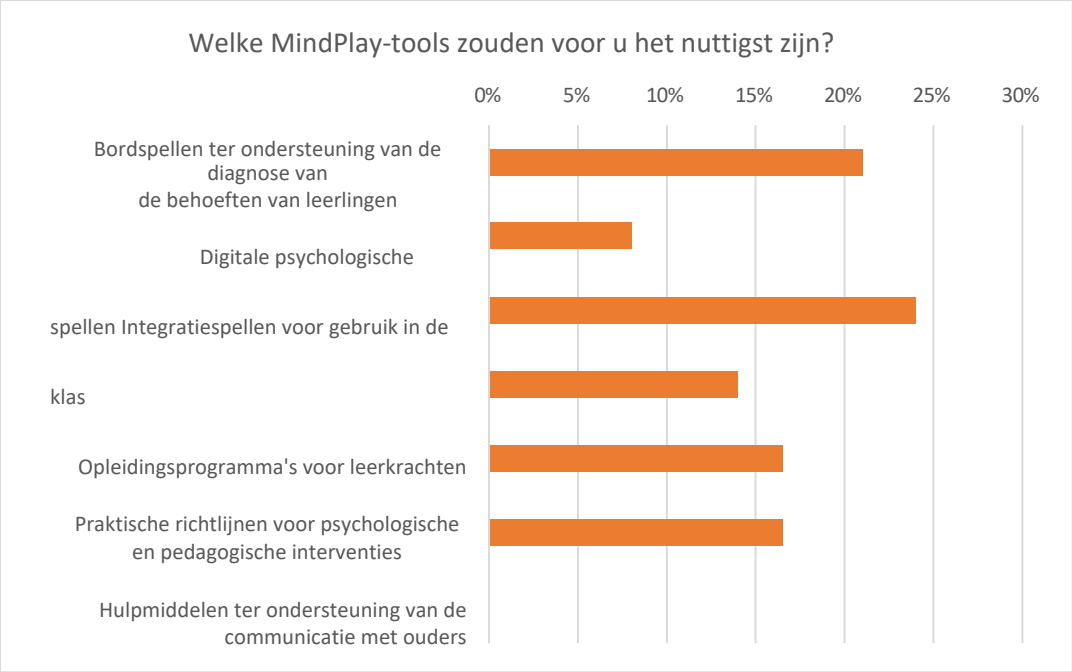
Thema 5. Verwachtingen ten aanzien van het MindPlay-project

14. Welke MindPlay-hulpmiddelen zouden voor u het nuttigst zijn?

	AANTAL ANTWOORDEN	**%**
Bordspellen ter ondersteuning van de diagnose van de behoeften van leerlingen	29	21%
Digitale psychologische spellen	11	8%
Integratiespellen voor gebruik in de klas	34	24%
Opleidingsprogramma's voor leerkrachten	19	14%
Praktische richtlijnen voor psychologische en pedagogische interventies	23	16,5%
Hulpmiddelen ter ondersteuning van de communicatie met ouders	23	16,5%
Overige	0	0%

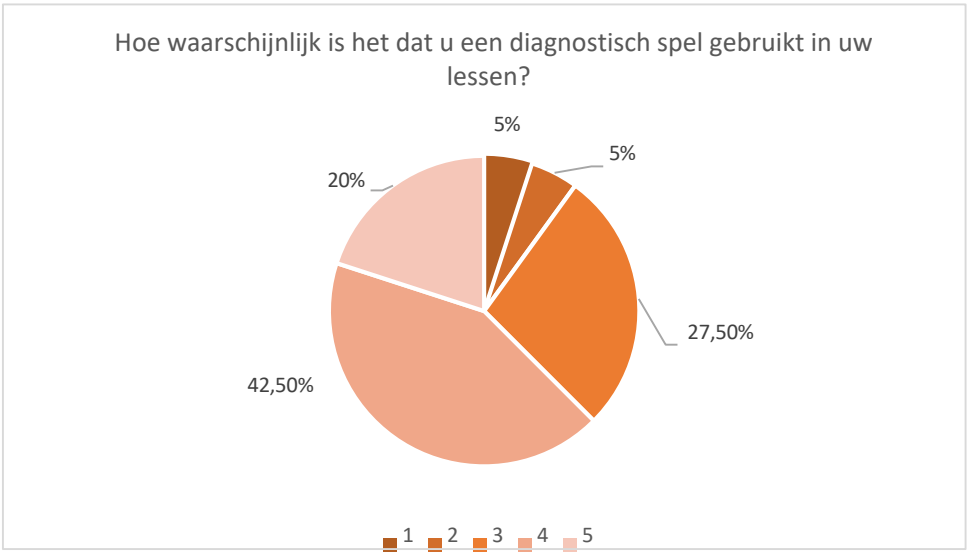
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

15. Hoe waarschijnlijk is het dat u een diagnostisch spel in uw klaswerk gebruikt?

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	2	2	11	17	8
PERCENTAGE	5%	5%	27,5%	42,5%	20%

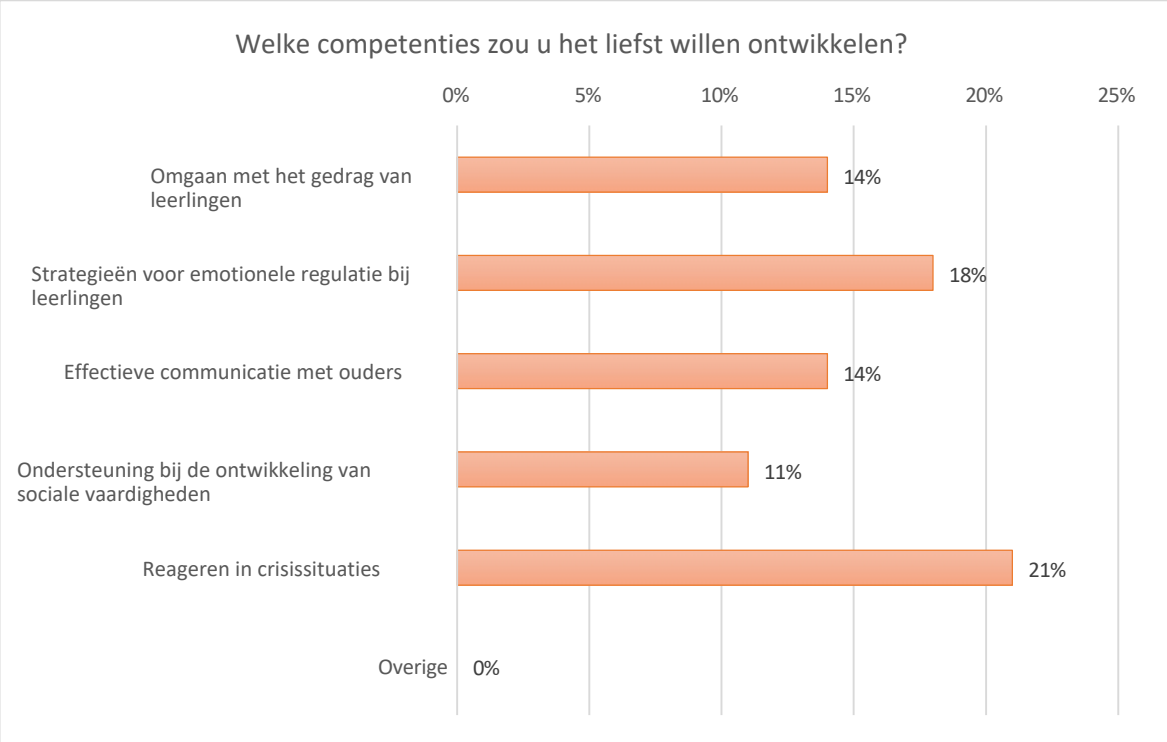

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

16. Welke competenties zou u het liefst willen ontwikkelen?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Vroegtijdige herkenning van problemen en symptomen van psychische problemen	25	22%
Omgaan met het gedrag van leerlingen	16	14
Strategieën voor emotionele regulatie bij leerlingen	20	18%
Effectieve communicatie met ouders	16	14
Ondersteuning van de ontwikkeling van sociale vaardigheden	12	11%
Reageren in crisissituaties	24	21%
Overige	0	0%

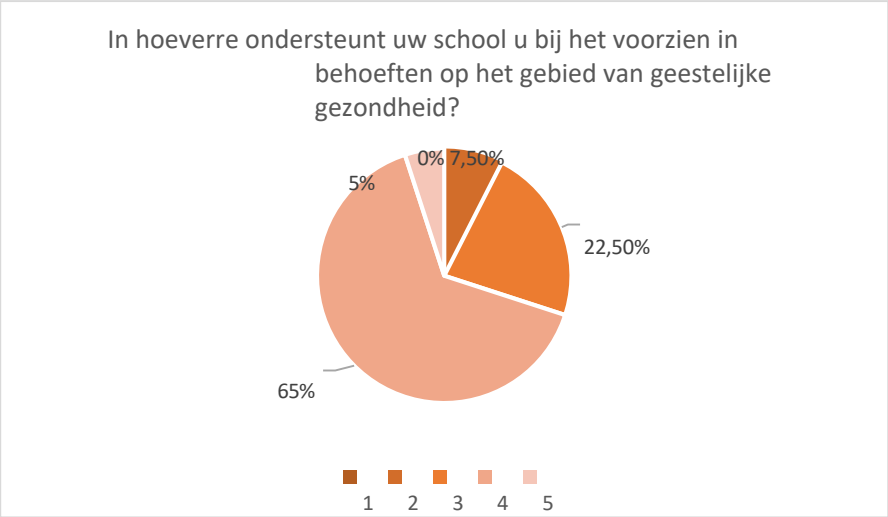

17. In hoeverre ondersteunt je school je bij het omgaan met je mentale gezondheid?

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	3	9	26	2
PERCENTAGE	0%	7,5%	22,5%	65%	5%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 6. Open vragen

18. Wat zijn volgens u de grootste uitdagingen op het gebied van geestelijke gezondheid waarmee studenten momenteel te maken hebben?

- *"woede-uitbarstingen, moeite met het benoemen van emoties, snelle stemmingswisselingen, sociale uitsluiting, schermverslaving, concentratieproblemen, prikkelbaarheid, impulsiviteit"*
- *"het hoge tempo van het leven, gebrek aan tijd van ouders"*
- *"achterstanden of veranderingen in het denken, gedrag, sociale vaardigheden of emotionele regulatie"*
- *"stress en druk in verband met cijfers, gebrek aan zelfvertrouwen, gebrek aan goede vrienden, conflicten met leeftijdsgenoten"*
- *"Leerlingen hebben tegenwoordig te maken met stress en druk – schoolwerk, toetsen en verwachtingen van docenten en ouders veroorzaken angst"*
- *"stress, academische druk, moeilijkheden in relaties met leeftijdsgenoten, een laag zelfbeeld, problemen als gevolg van overmatig gebruik van technologie"*
- *"De grootste uitdaging is naar mijn mening de moeilijkheid om emoties te beheersen en positieve relaties met leeftijdsgenoten op te bouwen"*
- *"toenemende angststoornissen, een laag zelfbeeld, langdurige stress, cyberpesten"*
- *"verslaving aan multimedia, problemen in relaties met leeftijdsgenoten, problemen met acceptatie"*
- *"Eenzaamheid, haat, gebrek aan steun van ouders"*
- *"gebrek aan interesse van ouders"*
- *"agressief gedrag, terugtrekken, verlegenheid"*
- *"concentratieproblemen, hyperactiviteit, agressie, verbaal geweld"*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

- *"onbeperkt gebruik van mobiele telefoons thuis zonder ouderlijk toezicht"*
- *"De grootste uitdaging voor leerlingen is overmatig gebruik van telefoons en computers, en blootstelling aan inhoud die niet geschikt is voor hun leeftijd"*
- *"contact maken met het kind, vertrouwen opbouwen met een volwassene, acceptatie"*
- *"sociale angst, laag zelfbeeld"*
- *"verslaving aan computerspellen en mobiele telefoons"*
- *"sociale angst, psychische aandoeningen, agressie, opstandigheid, geweld"*
- *"Afwijzing door leeftijdsgenoten, onvermogen om met mislukkingen om te gaan"*
- *"hyperactiviteit, gebrek aan concentratie, conflicten met leeftijdsgenoten, terugtrekking en uitsluiting"*
- *"overmatig mediagebruik"*
- *"emoties bij kinderen, gebrek aan concentratie"*
- *"hyperactiviteit, aandachtsproblemen, angstgerelateerde problemen, sociale terugtrekking"*

19. Welke hulpmiddelen, materialen of vormen van ondersteuning zouden voor u het nuttigst zijn bij het werken met leerlingen op het gebied van geestelijke gezondheid?

- *"trainingssessies, educatieve programma's"*
- *"spelletjes, diagnostische werkbladen, trainingen voor leerkrachten en ouders"*
- *"werkbladen, educatieve video's, lesmateriaal"*
- *"leermiddelen, diagnostische vragenlijsten"*
- *"psychologische en pedagogische therapie, lesplannen gericht op sociaal-emotionele vaardigheden"*
- *"het creëren van een veilige ruimte op scholen voor gesprekken met leerlingen"*
- *"praktische training"*
- *"goede psychologische en pedagogische therapie, snelle beoordeling en diagnose"*
- *"diagnose van stoornissen, kant-en-klare oplossingen"*
- *"praktische richtlijnen inzake geestelijke gezondheid"*
- *"opleiding"*
- *"opleidingen, workshops, lesmateriaal"*
- *"observatieformulieren en lesmateriaal, onderwijsplatforms waarmee emotionele en sociale moeilijkheden kunnen worden gesignaleerd"*
- *"lesplannen over emoties, spelletjes en oefeningen ter ontwikkeling van sociale vaardigheden"*
- *"Ik denk dat ik kant-en-klare lesplannen, werkbladen, ontspanningsoefeningen en materiaal voor individueel en groepswerk zou gebruiken"*
- *"diagnostische tests, educatieve spellen, workshops"*
- *"trainingen, spelletjes en diagnostische hulpmiddelen"*
- *"trainingen, werkmateriaal, diagnostische spelletjes"*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

FGI-RESULTATEN – SCHOOLPSYCHOLOGEN EN BEGELEIDERS

Inleiding

De geestelijke gezondheid van kinderen in de kleuter- en vroege basisschoolleeftijd vormt een belangrijk aandachtsgebied voor zowel het onderwijssysteem als voor gespecialiseerde interventies op het gebied van psychologie en pedagogiek. De periode tussen de leeftijd van 5 en 9 jaar wordt gekenmerkt door een intensieve emotionele, sociale en cognitieve ontwikkeling, waarin fundamentele regulerende, relationele en adaptieve vaardigheden worden gevormd. Volgens onderzoek naar de ontwikkeling van kinderen kunnen moeilijkheden die in deze fase de kop opsteken een aanzienlijke invloed hebben op de verdere psychosociale ontwikkeling, het functioneren op school en de kwaliteit van interpersoonlijke relaties. De afgelopen jaren is een toename waargenomen in het aantal kinderen dat emotionele en gedragsproblemen vertoont. De meest voorkomende zijn problemen met emotionele regulatie, psychomotorische hyperactiviteit, moeite met het vasthouden van de aandacht, agressief gedrag, maar ook sociale terugtrekking, angst en een laag zelfbeeld. Ook worden steeds vaker tekortkomingen in sociale vaardigheden vastgesteld, waaronder moeilijkheden bij het aangaan en onderhouden van relaties met leeftijdsgenoten en het adequaat functioneren in sociale situaties. De toename van deze verschijnselen wordt beïnvloed door omgevings- en sociale factoren. Bijzonder belang wordt gehecht aan veranderingen in het functioneren van hedendaagse gezinnen, de beperkte tijd die ouders aan hun kinderen besteden, toenemende professionele eisen aan volwassenen en veranderende opvoedingsstijlen. Een andere belangrijke factor is de ontwikkeling van digitale technologieën en de frequente blootstelling van kinderen aan prikkels via beeldschermen, wat directe sociale interacties kan beperken en de ontwikkeling van emotionele vaardigheden kan belemmeren. In deze context worden het vroegtijdig herkennen van problemen en het nemen van preventieve en ondersteunende maatregelen cruciaal. Professionals die met kinderen werken, spelen een sleutelrol bij de functionele diagnose en bij het plannen van interventies die de ontwikkeling van het kind ondersteunen. De effectiviteit van deze maatregelen hangt af van het niveau van professionele voorbereiding, de beschikbaarheid van diagnostische hulpmiddelen en de kwaliteit van de samenwerking met leerkrachten en ouders. Het doel van het onderzoek was om de meningen te verkennen van professionals die met kinderen van 5 tot 9 jaar werken, waaronder psychologen, logopedisten en leerkrachten in het speciaal onderwijs, met betrekking tot vroege signalen van problemen, diagnostische praktijken en mogelijkheden om de geestelijke gezondheid van kinderen te ondersteunen. Het onderzoek maakte het ook mogelijk om potentiële voordelen te identificeren die verband houden met het gebruik van educatieve en diagnostische hulpmiddelen, waaronder spellen en digitale applicaties.

Beschrijving van het onderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd met behulp van de Focus Group Interview (FGI)-methode, die een diepgaande analyse van de professionele ervaringen van deelnemers mogelijk maakt en het identificeren van gemeenschappelijke patronen op het gebied van psychologische en pedagogische ondersteuning. Deze methode maakt het mogelijk om zowel individuele perspectieven als systemische verschijnselen in kaart te brengen. Het doel van het onderzoek was om de meningen van professionals te verkennen over de geestelijke gezondheid van kinderen van 5 tot 9 jaar, de

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

mogelijkheden voor vroegtijdige diagnose en de factoren die de effectiviteit van ondersteuningsmaatregelen beïnvloeden. Het onderzoek maakte het ook mogelijk om diagnostische praktijken, belemmeringen in het professionele werk en behoeften met betrekking tot ondersteuning en competentieontwikkeling in kaart te brengen. Het focusgroepinterview werd geleid door twee moderatoren die verantwoordelijk waren voor het sturen van de discussie volgens een vooraf vastgesteld scenario, het uitdiepen van de antwoorden van de deelnemers en het waarborgen van thematische samenhang. De moderatoren creëerden een omgeving die bevorderlijk was voor een open uitwisseling en stimuleerden een reflectieve discussie over de beroepspraktijk.

Kenmerken van de deelnemers

In totaal namen 10 personen deel aan het onderzoek, waaronder twee moderatoren en acht specialisten die werken met kleuters en kinderen in de onderbouw van het basisonderwijs. Onder de deelnemers bevonden zich psychologen, opvoeders en leerkrachten in het speciaal onderwijs, waardoor een interdisciplinair perspectief op het functioneren van kinderen werd geboden. De professionals waren afkomstig uit verschillende werkomgevingen, waaronder onderwijsinstellingen en organisaties voor de ondersteuning van de ontwikkeling van kinderen, waardoor diverse ervaringen met betrekking tot zowel diagnose als therapeutische en pedagogische interventies konden worden meegenomen. De groep was divers wat betreft beroepservaring; er waren zowel zeer ervaren praktijkbeoefenaars bij als mensen die nog aan het begin van hun loopbaan stonden. Dankzij deze diversiteit konden zowel gevestigde praktijken als actuele uitdagingen en opkomende trends in kaart worden gebracht. De deelnemers toonden een grote betrokkenheid en bereidheid om hun ervaringen te delen. Hun bijdragen waren reflectief en vaak gebaseerd op concrete professionele casussen. Ze bespraken zowel waargenomen moeilijkheden en toegepaste strategieën als systemische beperkingen. Er was duidelijk sprake van een groot bewustzijn van het belang van vroegtijdige diagnose en preventieve maatregelen. Tegelijkertijd benadrukten de deelnemers de noodzaak van verdere ontwikkeling van hulpmiddelen en verbeterde interinstitutionele samenwerking.

Thema 1 – Risico-identificatie

1. Welke vroege signalen van emotionele problemen bij kinderen van 5 tot 9 jaar worden het vaakst over het hoofd gezien door leerkrachten of ouders?

Deskundigen wijzen erop dat enkele van de meest over het hoofd geziene signalen subtiele problemen zijn in de relatie van het kind met de verzorger, waaronder beperkt emotioneel contact, het niet spontaan delen van ervaringen en een lage emotionele responsiviteit. In veel gevallen gaat het om internaliserende symptomen (bijv. angst, spanning, terugtrekking) die het functioneren in de groep niet verstoren en daardoor de aandacht van volwassenen niet trekken. Een belangrijk probleem is ook het zogenaamde „maskeren van problemen“ – kinderen die cognitief goed functioneren en goede schoolresultaten behalen, compenseren vaak emotionele tekortkomingen, wat herkenning bemoeilijkt. Ook wordt gewezen op het fenomeen van overmatige aanpassingsvermogen, waarbij het kind zich conformeert aan de verwachtingen van de omgeving ten koste van zijn eigen emotionele behoeften. Specialisten benadrukken tevens het belang van microsymptomen, zoals veranderingen in gezichtsuitdrukking

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

, verminderd initiatief, het vermijden van oogcontact, een overmatige behoefte aan controle of verhoogde somatische spanning (bijv. buikpijn, hoofdpijn). Deze worden vaak geïnterpreteerd als tijdelijk of ontwikkelingsgerelateerd, wat leidt tot uitgestelde interventie. Ook de gezinscontext is van belang – beperkt contact met de ouder, een lage hechtingskwaliteit en een gebrek aan ruimte om over emoties te praten, belemmeren de vroege herkenning van moeilijkheden aanzienlijk.

2. Welke signalen moeten het dringendst worden opgemerkt?

Tot de meest urgente symptomen die vroegtijdige herkenning vereisen, rekenen specialisten in de eerste plaats moeilijkheden in het sociaal functioneren, zoals isolatie, een gebrek aan adequate interpersoonlijke reacties, moeite met het interpreteren van sociale signalen en een beperkt vermogen tot samenwerking. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan gedragsrigiditeit en een lage flexibiliteit, die kunnen wijzen op neurologische ontwikkelingsstoornissen of autismespectrumstoornissen. Deze symptomen omvatten onder andere moeite met het wisselen van activiteiten, een sterke behoefte aan routine en overdreven reacties op verandering. Het is ook van cruciaal belang om moeilijkheden bij emotionele zelfregulatie te herkennen, waaronder impulsiviteit, overreactiviteit, moeite met kalmeren en een lage frustratietolerantie. Vroegtijdige herkenning van deze symptomen maakt het mogelijk maatregelen te nemen die de ontwikkeling van emotionele vaardigheden ondersteunen en voorkomen dat onaangepaste gedragspatronen zich verankeren. Daarnaast benadrukken specialisten het belang van vroegtijdige herkenning van somatische symptomen van emotionele oorsprong en signalen die wijzen op overbelasting van het zenuwstelsel van het kind.

Thema 2 – Diagnostische werkwijzen

3. Welke hulpmiddelen gebruikt u?

Specialisten hanteren een multidimensionale aanpak, waaronder functionele observatie van het kind, omgevingsgesprekken en gestandaardiseerde diagnostische instrumenten. Er wordt steeds meer belang gehecht aan functionele diagnose, waarbij rekening wordt gehouden met de situationele, relationele en omgevingscontext van het functioneren van het kind. Observatie omvat het analyseren van het gedrag van het kind in verschillende situaties (individueel en in groepsverband), terwijl gesprekken het mogelijk maken om risico- en beschermende factoren binnen de gezinsomgeving in kaart te brengen. Diagnostische instrumenten maken op hun beurt de objectivering van resultaten en het volgen van de voortgang mogelijk. In de praktijk wordt steeds meer nadruk gelegd op de noodzaak van datatriangulatie, d.w.z. het combineren van informatie uit verschillende bronnen om een vollediger beeld te krijgen van het functioneren van het kind.

4. Wat werkt goed? Wat werkt niet?

De grootste effectiviteit wordt toegeschreven aan gesprekken en observatie, die inzicht bieden in de mechanismen die ten grondslag liggen aan het gedrag van het kind. Ook relatiegerichte benaderingen en het opbouwen van vertrouwen worden als effectief beschouwd. De grootste moeilijkheden hebben betrekking op de samenwerking met ouders, waaronder het ontkennen van problemen, het bagatelliseren van moeilijkheden,

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

of het afschuiven van de verantwoordelijkheid op de school. Ook de versnippering van informatie en het gebrek aan consistentie in de ondernomen acties worden als uitdagingen aangemerkt.

5. Welke informatie ontvangt u doorgaans van leerkrachten en ouders?

De informatie die aan specialisten wordt verstrekt, betreft meestal uiterlijke symptomen, zoals hyperactiviteit, concentratieproblemen of opstandig gedrag. Minder vaak gaat het om de innerlijke belevingen, emoties en manieren waarop het kind met stress omgaat. Sociale problemen, een gebrek aan steun thuis en problemen met zelfregulering worden vaak genoemd. Specialisten benadrukken echter dat deze informatie vaak selectief is en nader, diepgaand onderzoek vereist.

Thema 3. Samenwerking en hiaten in het systeem

6. Wat staat een effectieve doorverwijzing en diagnose in de weg?

De belangrijkste belemmering is het gebrek aan acceptatie van de moeilijkheden van het kind door de ouders en de angst voor het plakken van een etiket. Ook systemische belemmeringen spelen een belangrijke rol, zoals de beperkte beschikbaarheid van specialisten, lange wachttijden en het ontbreken van samenhangende procedures. Een ander probleem is het gebrek aan continuïteit in de hulpverlening en onvoldoende informatie-uitwisseling tussen instellingen.

7. Welke competenties ontbreken het vaakst bij leerkrachten?

Specialisten wijzen op tekortkomingen in de kennis over stoornissen, vaardigheden bij het herkennen van vroege symptomen en communicatieve vaardigheden. Er wordt ook gewezen op de noodzaak om professionele reflectie en bereidheid tot interdisciplinaire samenwerking te ontwikkelen.

8. Wat ontbreekt er op schoolniveau?

Er is een gebrek aan systematische, samenhangende oplossingen op het gebied van de ondersteuning van de geestelijke gezondheid van kinderen, waaronder procedurenormen, diagnostische instrumenten en preventieve programma's. Een ander probleem is het gebrek aan coördinatie van activiteiten en de overbelasting van het personeel.

Thema 4 – Competentiebehoeften

9. Welke praktische vaardigheden moeten bij leerkrachten en schoolhoofden worden versterkt?

Er wordt groot belang gehecht aan het ontwikkelen van competenties op het gebied van het ondersteunen van emotionele zelfregulering, het opbouwen van relaties en het toepassen van methoden die zijn gebaseerd op de emotionele veiligheid van het kind. Vaardigheden op het gebied van vroegtijdige interventie en groepswerk zijn eveneens belangrijk.

10. Welke opleiding zou het meeste effect hebben?

Praktijkgerichte training, gebaseerd op casestudies, het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden, het omgaan met emoties en het gebruik van activerende methoden, waaronder spelletjes en interactieve hulpmiddelen, zou de grootste impact hebben.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 5 – Beoordeling van de MindPlay-tool

11. Welke psychologische risico's moeten diagnostische spellen opsporen?

Spellen moeten het mogelijk maken om de reactiestijl van het kind, de cognitieve flexibiliteit, het niveau van zelfregulering en de manieren waarop het kind omgaat met mislukkingen, veranderingen en frustraties te beoordelen.

12. Aan welke voorwaarden moeten instrumenten voldoen om psychologisch geldig te zijn?

Hulpmiddelen moeten voldoen aan de criteria van betrouwbaarheid, validiteit en standaardisatie, en gebaseerd zijn op actuele psychologische kennis en aangepast zijn aan de ontwikkelingsfase van het kind.

13. Wat vindt u van het gebruik van spellen als screeninginstrument?

Specialisten beoordelen deze vorm zeer positief en wijzen op het natuurlijke karakter ervan en de hoge mate van betrokkenheid van kinderen. Spellen maken diagnose mogelijk in omstandigheden die dicht bij de natuurlijke situatie liggen, wat de ecologische validiteit vergroot.

14. Wat voor soort feedback aan leerkrachten/ouders moet worden gegeven?

De feedback moet beschrijvend, ondersteunend en ontwikkelingsgericht zijn. Ze moet zowel de moeilijkheden als de sterke punten van het kind belichten en specifieke aanbevelingen geven voor verdere begeleiding.

15. Met welke ethische kwesties moeten we rekening houden?

Het is noodzakelijk om te zorgen voor wereldbeeldneutraliteit, vertrouwelijkheid van gegevens en een duidelijke omschrijving van het doel van het instrument. Het is cruciaal om het plakken van etiketten te vermijden en taal te gebruiken die de ontwikkeling van het kind ondersteunt.

16. Welke elementen moeten in de MindPlay-leerspelletjes of -materialen worden opgenomen om ze bruikbaar te maken voor leerkrachten en de jongste leerlingen?

De hulpmiddelen moeten flexibel, toegankelijk en intuïtief zijn en een boeiende vorm hebben. Ze moeten de ontwikkeling van emotionele, sociale en cognitieve vaardigheden ondersteunen.

17. Zou u geïnteresseerd zijn in deelname aan verdere tests van de tools van het MindPlay-project (bijvoorbeeld een proeftraining of het testen van spellen)?

De deelnemende specialisten toonden zich zeer bereid om de tools te testen en in de praktijk toe te passen.

Onderwerp 6. Goede praktijken en ervaringen

Specialisten wijzen op het belang van integratieactiviteiten, psycho-educatieve programma's en hulpmiddelen op basis van Social Skills Training (SST), die de ontwikkeling van zelfregulering, een gevoel van eigen verantwoordelijkheid en een interne locus of control ondersteunen.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 6. Goede praktijken en casestudies

18. Kent u initiatieven ter ondersteuning van de geestelijke gezondheid van de jongste leerlingen op scholen of in andere onderwijsinstellingen?

Deskundigen geven aan dat er in de onderwijspraktijk steeds vaker maatregelen worden genomen om het psychologisch welzijn van kinderen te ondersteunen; deze zijn echter doorgaans versnipperd en onsystematisch van aard. Tot de meest genoemde initiatieven behoren activiteiten waarbij de schoolgemeenschap – inclusief leerlingen, leerkrachten en ouders – wordt betrokken, zoals integratiebijeenkomsten, workshops en gemeenschapsevenementen. Ook wijzen zij op het belang van psycho-educatieve programma's die gericht zijn op de ontwikkeling van de emotionele en sociale vaardigheden van kinderen, zoals het herkennen van emoties, het omgaan met stress en het opbouwen van interpersoonlijke relaties. Er worden steeds vaker pedagogische innovaties geïmplementeerd, waaronder elementen van emotionele opvoeding, training in sociale vaardigheden en op sterke punten gebaseerde benaderingen. Deskundigen benadrukken echter dat de effectiviteit van deze maatregelen afhangt van de consistentie, samenhang en de betrokkenheid van het gehele onderwijzend personeel. Het is ook belangrijk om ouders te betrekken bij het ondersteuningsproces van het kind, wat in veel instellingen nog steeds een uitdaging vormt.

19. Geef alstublieft een voorbeeld van een goede praktijk, een programma of een initiatief dat het mentale welzijn van de jongste leerlingen effectief ondersteunt

Als voorbeelden van goede praktijken noemen specialisten zowel landelijke programma's als lokale initiatieven. Hiertoe behoren programma's zoals „Onderwijs met onderscheiding", „Dag van het veilige internet" en het „GADKI"-programma van de Stichting Empowering Children, dat gericht is op het voorkomen van geweld en het versterken van het veiligheidsgevoel bij kinderen. Ook werd het belang benadrukt van gemeenschapsgerichte activiteiten, zoals gezinspicknicks, integratieworkshops en open lessen voor ouders en kinderen. Dergelijke initiatieven ondersteunen het opbouwen van relaties, het versterken van sociale banden en het vergroten van het bewustzijn rond geestelijke gezondheid. Bijzonder waardevol zijn programma's die psycho-educatie, groepswerk en activiteiten combineren waarbij kinderen op een praktische manier worden betrokken. Hun effectiviteit vloeit voort uit ervaringsgericht leren, het nabootsen van gedrag en het versterken van positieve functioneringspatronen.

20. Bent u in uw beroepspraktijk wel eens in aanraking gekomen met educatieve hulpmiddelen die gebruikmaken van spellen (bordspellen, digitale spellen of integratieactiviteiten) ter ondersteuning van de geestelijke gezondheid van jonge leerlingen?

De meeste specialisten geven aan ervaring te hebben met het gebruik van spellen en activiteiten die zijn gebaseerd op elementen van Social Skills Training (SST). Deze hulpmiddelen omvatten zowel bordspellen als bewegingsgerichte activiteiten en groepsopdrachten die verschillende aspecten van het functioneren van het kind aanspreken.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Zij benadrukken dat spellen een effectief hulpmiddel zijn ter ondersteuning van de ontwikkeling van emotionele en sociale vaardigheden, waaronder samenwerking, communicatie, conflictoplossing en emotionele regulatie. Een belangrijk aspect is ook de mogelijkheid om de spontane reacties van het kind in taakgerichte situaties te observeren, wat de diagnostische waarde van dergelijke hulpmiddelen vergroot. Er wordt opgemerkt dat goed ontworpen spellen de ontwikkeling van een gevoel van eigen verantwoordelijkheid kunnen ondersteunen, de interne locus of control kunnen versterken en een positief zelfbeeld kunnen opbouwen. Tegelijkertijd wordt de noodzaak benadrukt van een goede voorbereiding van begeleiders en een juiste interpretatie van het gedrag van het kind, om overinterpretatie of onjuiste conclusies te voorkomen. Specialisten wijzen er ook op dat de grootste waarde ligt in hulpmiddelen die educatieve, diagnostische en therapeutische functies combineren en tegelijkertijd zijn aangepast aan de ontwikkelingscapaciteiten van kinderen en de realiteit van het schoolwerk.

Co-funded by the European Union

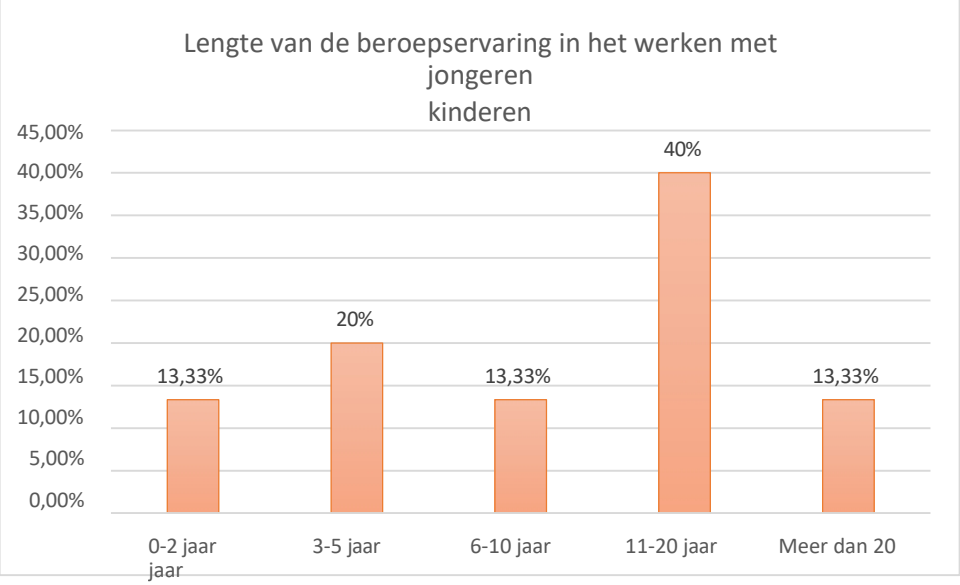
Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

VERSLAG OVER DE DOOR SCHOOLPSYCHOLOGEN EN BEGELEIDERS INGEVULDE VRAGENLIJSTEN

Thema 1. Achtergrond

1. Duur van de beroepservaring in het werken met jonge kinderen:

Duur van de beroepservaring	Aantal reacties	%
0-2 jaar	2	13,33%
3-5 jaar	3	20%
6-10 jaar	2	13,33%
11-20 jaar	6	40%
Meer dan 20 jaar	2	13,33%

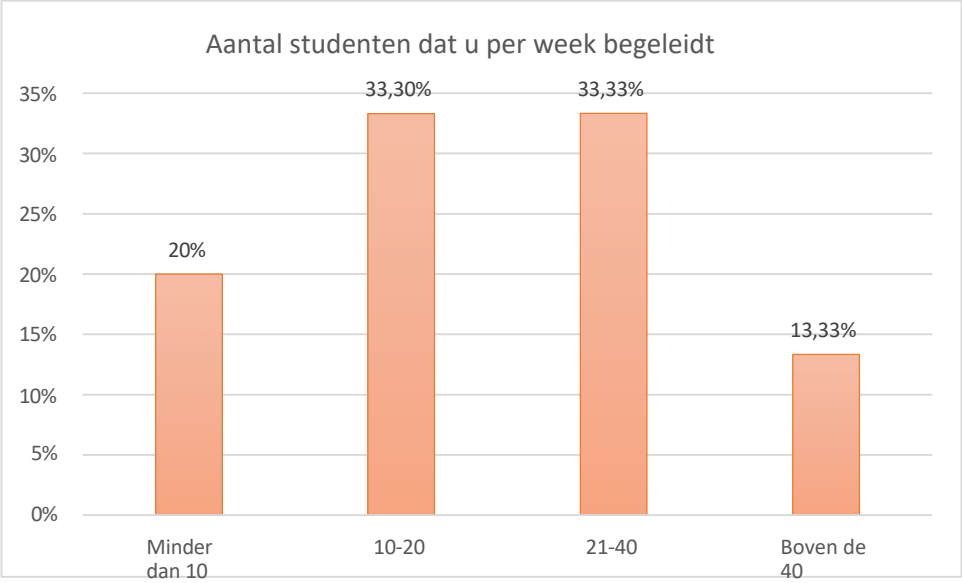

2. Aantal studenten dat u per week begeleidt:

Aantal studenten	Aantal reacties	%
Minder dan 10	3	20%
10-20	5	33,3%
21-40	5	33,33%
Boven de 40	2	13,33%

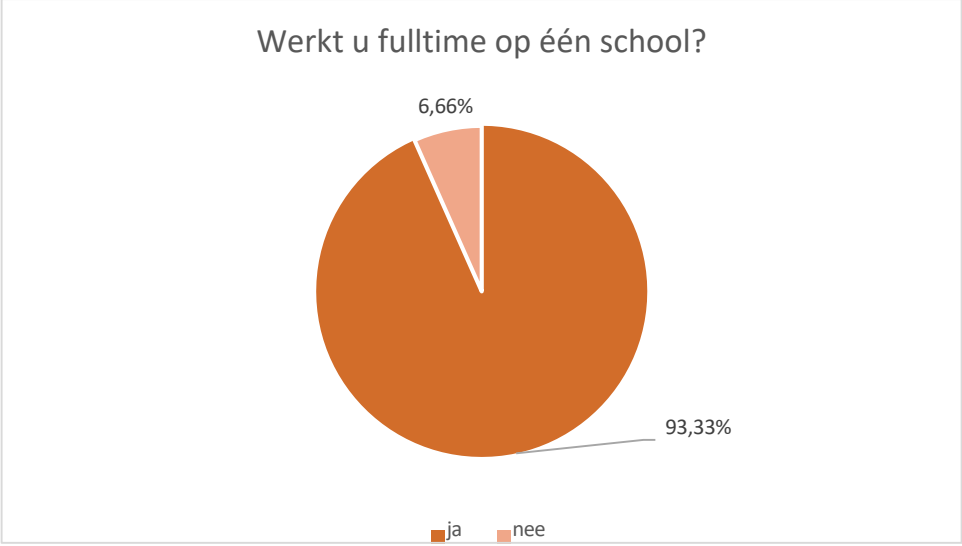
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

3. Bent u fulltime in dienst bij één school?

	Aantal reacties	**%**
Ja	14	93,33%
Nee	1	6,66%

Co-funded by the European Union

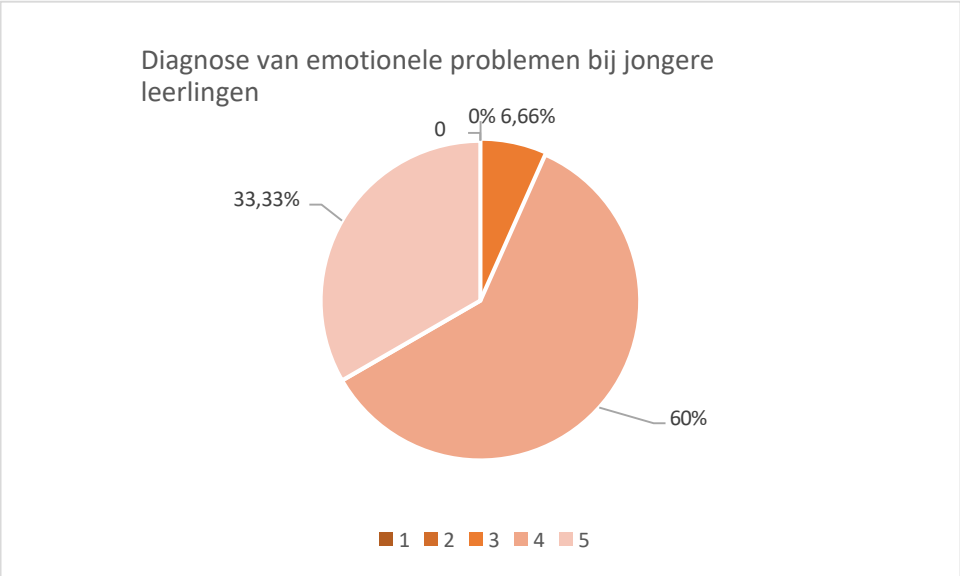
Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 2. Diagnostische competenties

Hoe zeker bent u van:

4. Het diagnosticeren van emotionele problemen bij jongere leerlingen

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	0	1	9	5
Percentage	0%	0%	6,66%	60%	33,33%

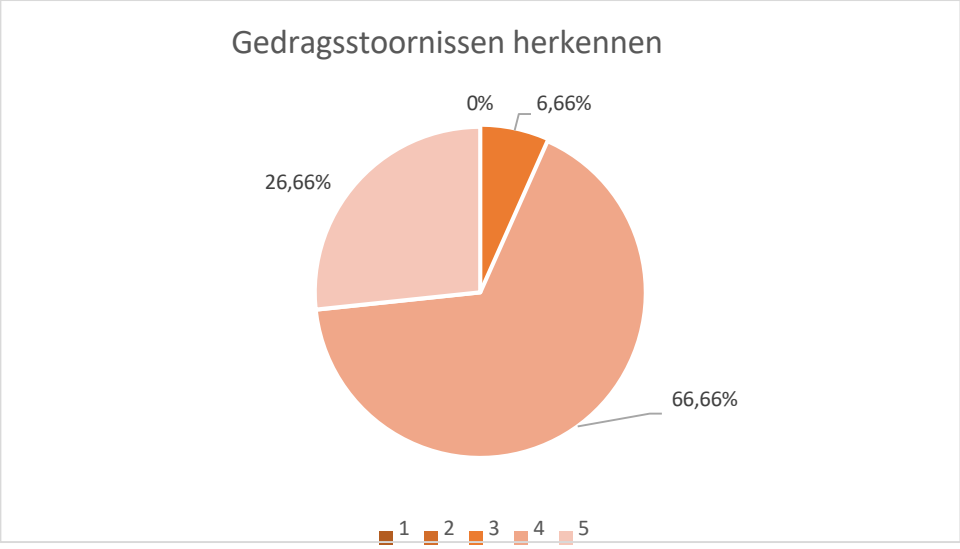

5. Gedragsstoornissen herkennen

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	0	1	10	4
Percentage	0%	0%	6,66%	66,66%	26,66%

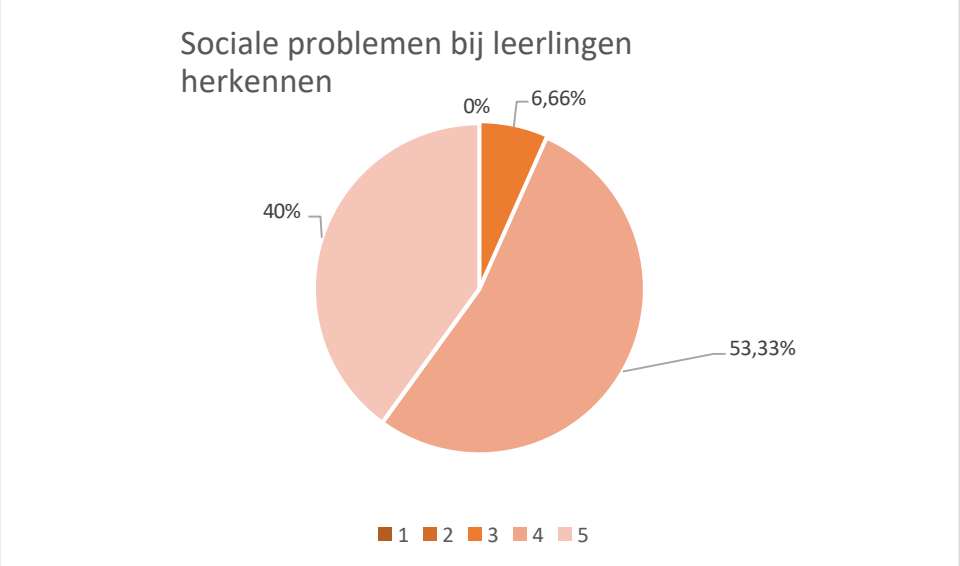
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

6. Sociale problemen bij leerlingen herkennen

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	0	1	8	6
Percentage	0%	0%	6,66%	53,33%	40%

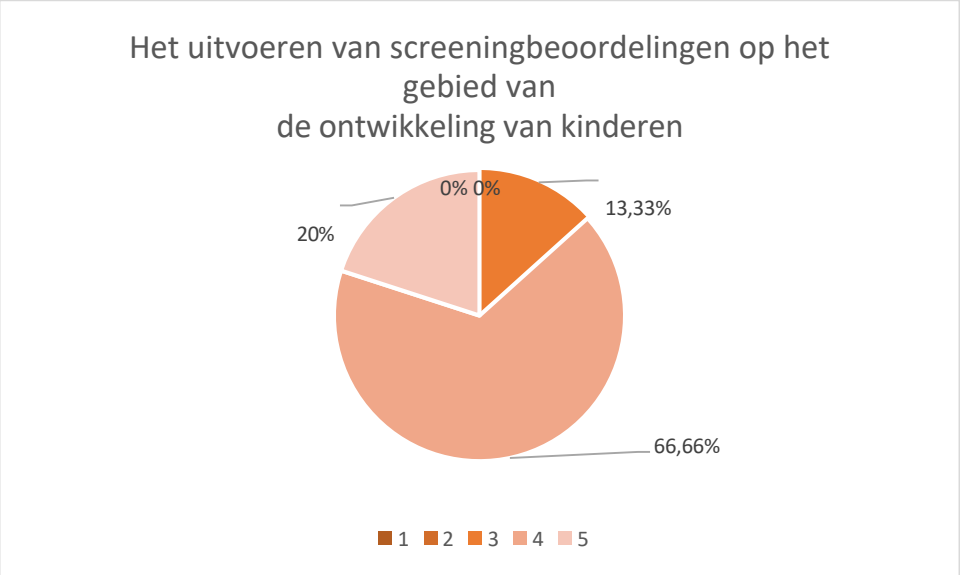

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

7. Het uitvoeren van screeningbeoordelingen op het gebied van de ontwikkeling van kinderen

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	0	2	10	3
Percentage	0%	0%	13,33%	66,66%	20%

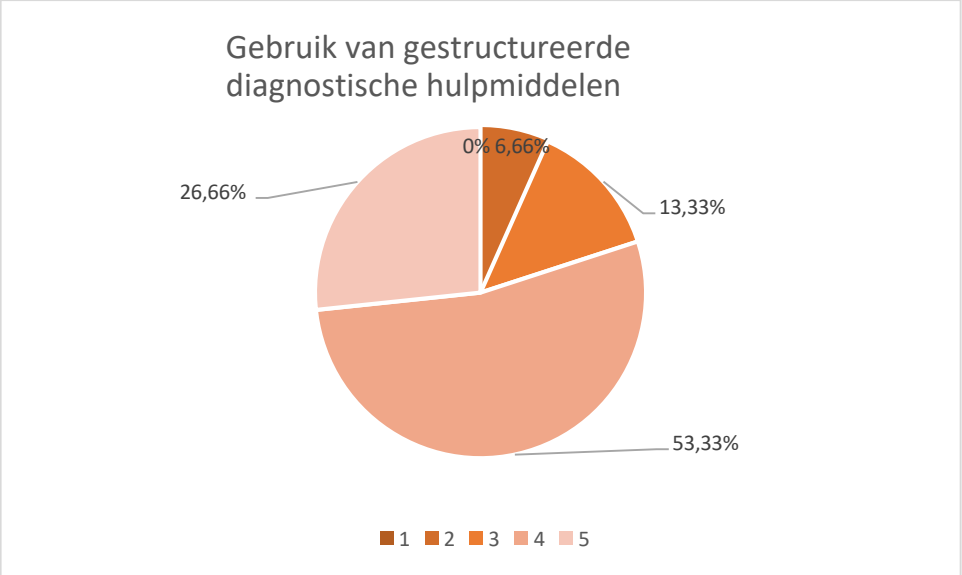

8. Gebruik van gestructureerde diagnostische hulpmiddelen

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	1	2	8	4
Percentage	0%	6,66%	13,33%	53,33%	26,66%

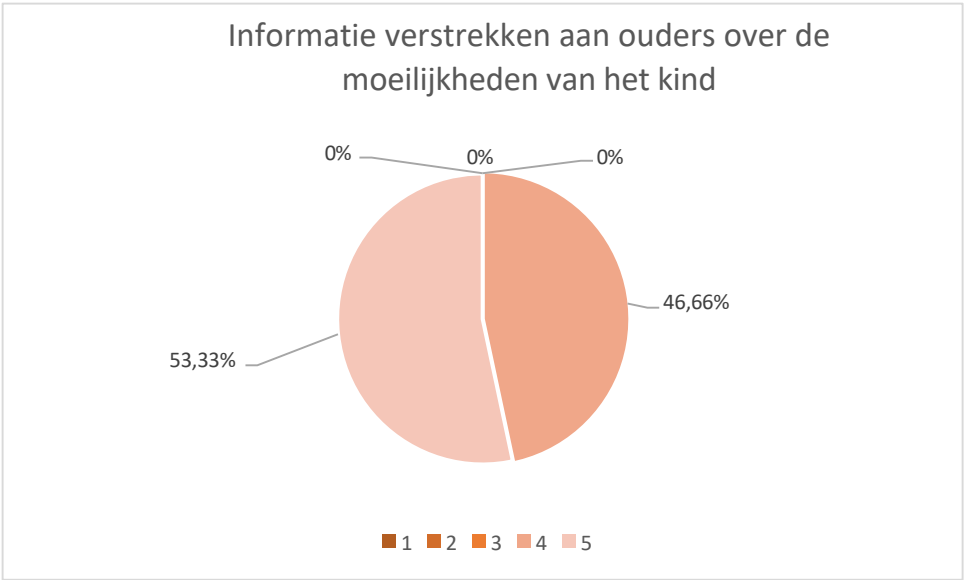
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

9. Informatie over de moeilijkheden van het kind doorgeven aan de ouders

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	0	0	7	8
percentage	0%	0%	0%	46,66%	53,33%

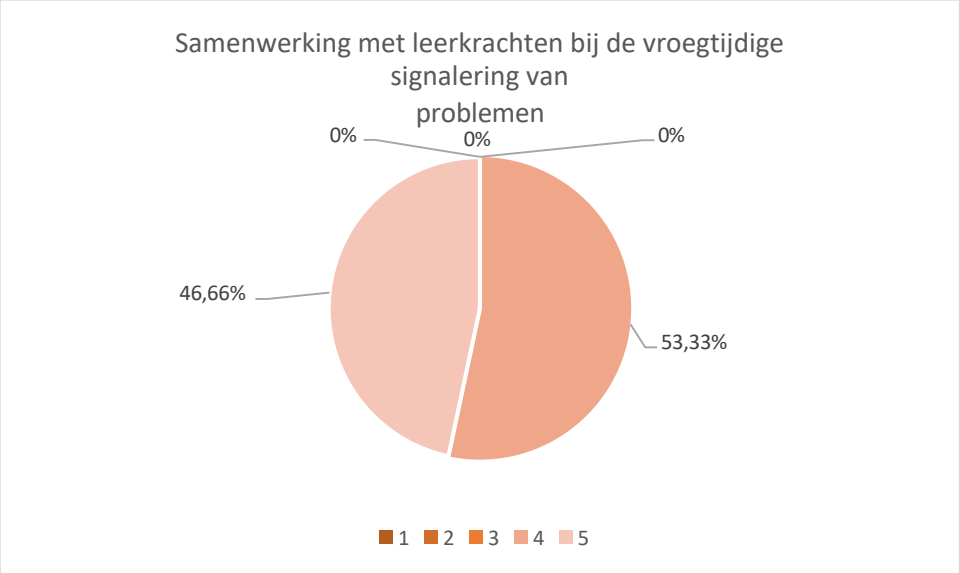

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

10. Samenwerking met leerkrachten bij het vroegtijdig signaleren van problemen

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	0	0	8	7
Percentage	0%	0%	0%	53,33%	46,66%

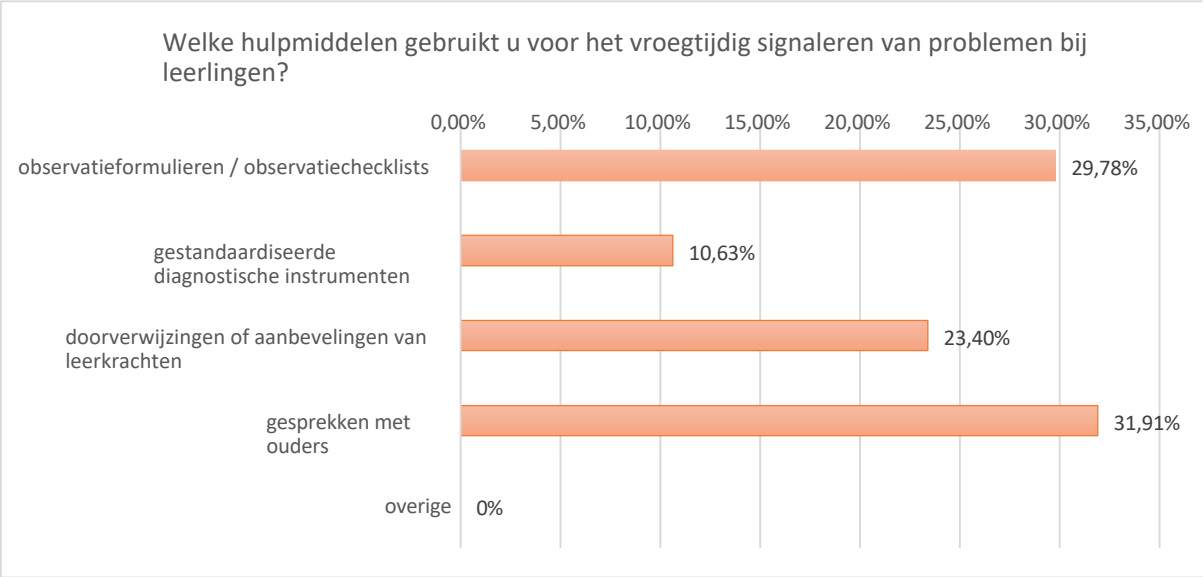
Thema 3. Huidige praktijk

11. Welke hulpmiddelen gebruikt u voor het vroegtijdig signaleren van problemen bij leerlingen?

	Aantal reacties	%
observatieformulieren / observatiechecklists	14	29,78%
gestandaardiseerde diagnostische instrumenten	5	10,63%
doorverwijzingen of aanbevelingen door docenten	11	23,4%
gesprekken met ouders	15	31,91%
overige	0	0%

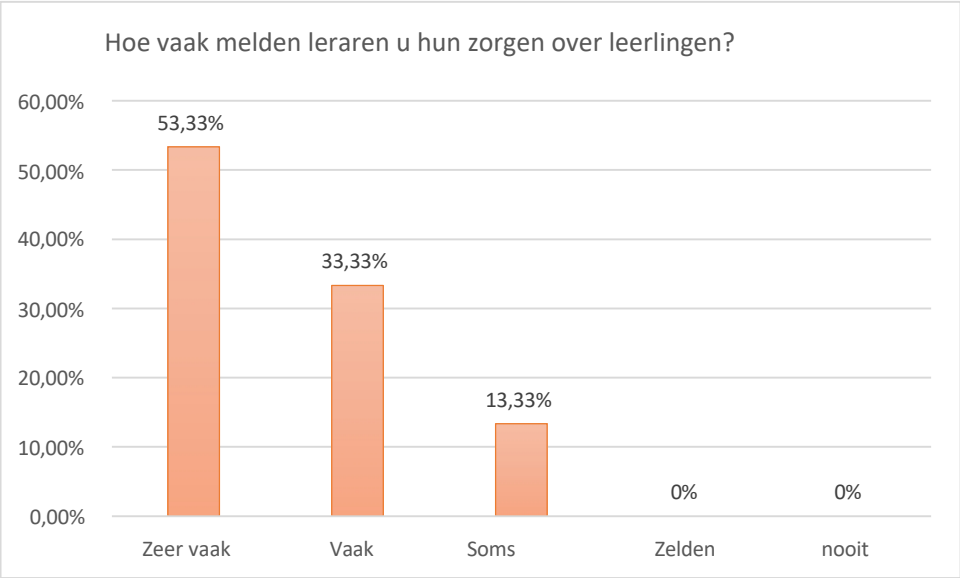
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

12. Hoe vaak melden leraren u hun zorgen over leerlingen?

	Aantal reacties	%
Heel vaak	8	53,33%
Vaak	5	33,33%
Soms	2	13,33%
Zelden	0	0%
nooit	0	0%

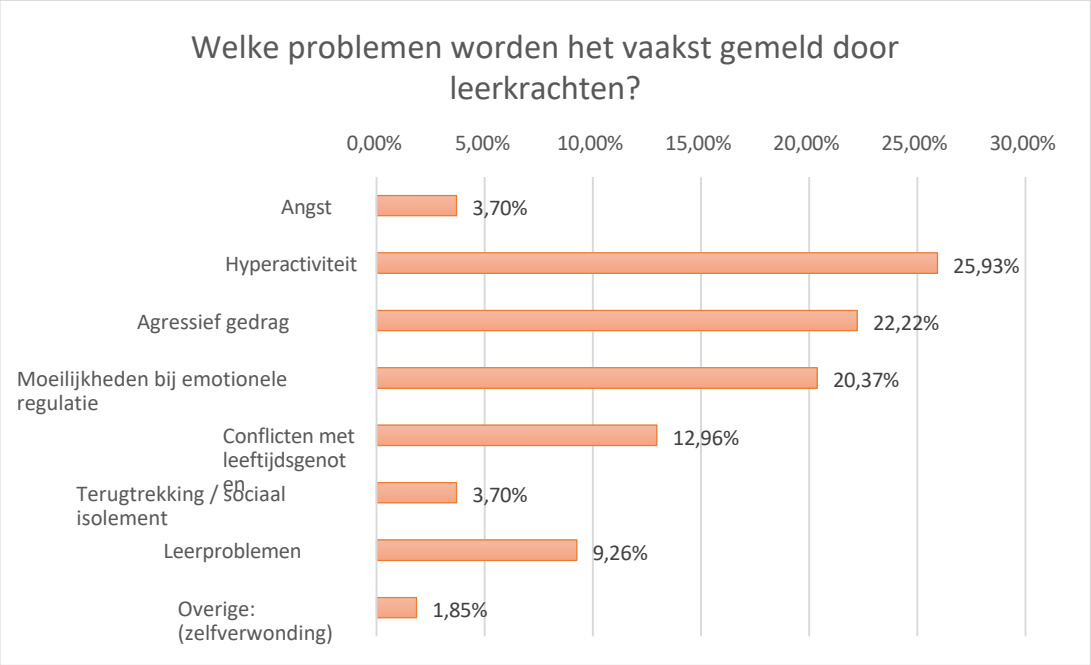

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

13. Welke problemen worden het vaakst door leraren gemeld?

	Aantal reacties	%
Angst	2	3,7%
Hyperactiviteit	14	25,93%
Agressief gedrag	12	22,22%
Moeilijkheden bij emotionele regulatie	11	20,37%
Conflicten met leeftijdsgenoten	7	12,96%
Terugtrekking / sociaal isolement	2	3,7%
Leerproblemen	5	9,26%
Overige: (zelfbeschadiging)	1	1,85%

14. Welke problemen worden volgens u het vaakst over het hoofd gezien of niet opgemerkt door docenten?

- *"angst, terugtrekking en sociaal isolement"*
- *"terugtrekking"*
- *"terugtrekking, zich afsluiten"*
- *"emotionele onderdrukking, psychologisch geweld"*
- *"sensorische integratiestoornissen, moeilijkheden op sociaal gebied"*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

- *“communicatieproblemen”*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

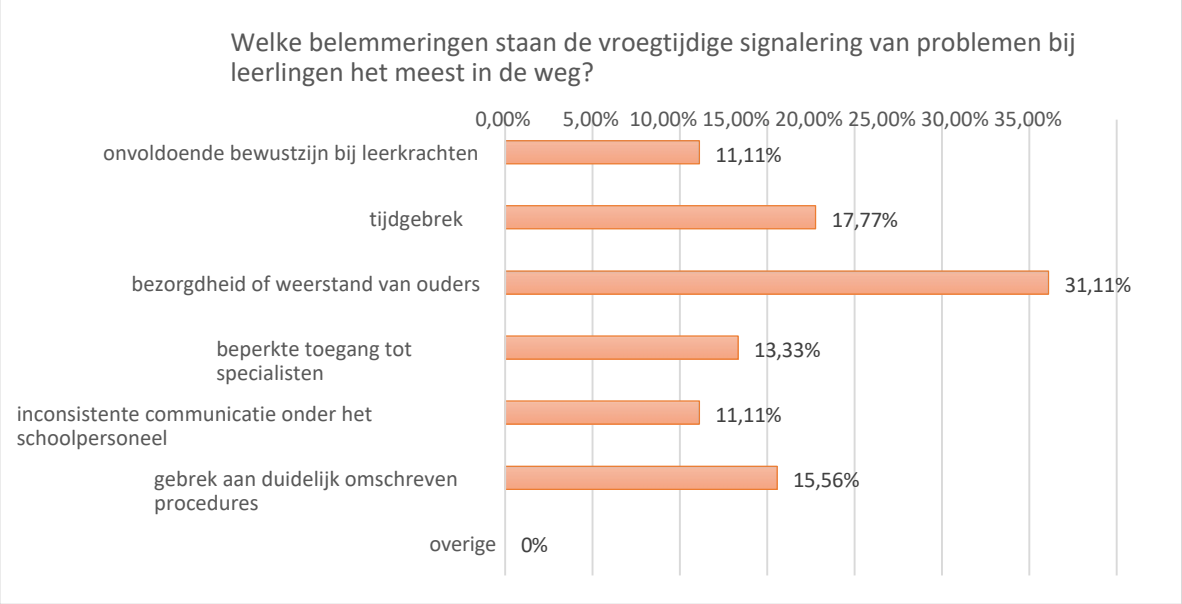
- *"angst, terugtrekking, sociaal isolement"*
- *"verlegenheid"*
- *"gezinsproblemen van leerlingen"*
- *"moeilijkheden met emotionele regulatie"*

Thema 4. Behoeften en systeemtekortkomingen

15. Welke belemmeringen staan de vroegtijdige signalering van problemen bij leerlingen het meest in de weg?

(Selecteer alle van toepassing zijnde antwoorden) (totaal aantal reacties: 45)

	Aantal antwoorden	%
onvoldoende bewustzijn bij leerkrachten	5	11,11%
tijdgebrek	8	17,77%
bezorgdheid of weerstand van ouders	14	31,11%
beperkte toegang tot specialisten	6	13,33%
inconsistente communicatie onder het schoolpersoneel	5	11,11%
gebrek aan duidelijk omschreven procedures	7	15,56%
overige	0	0%

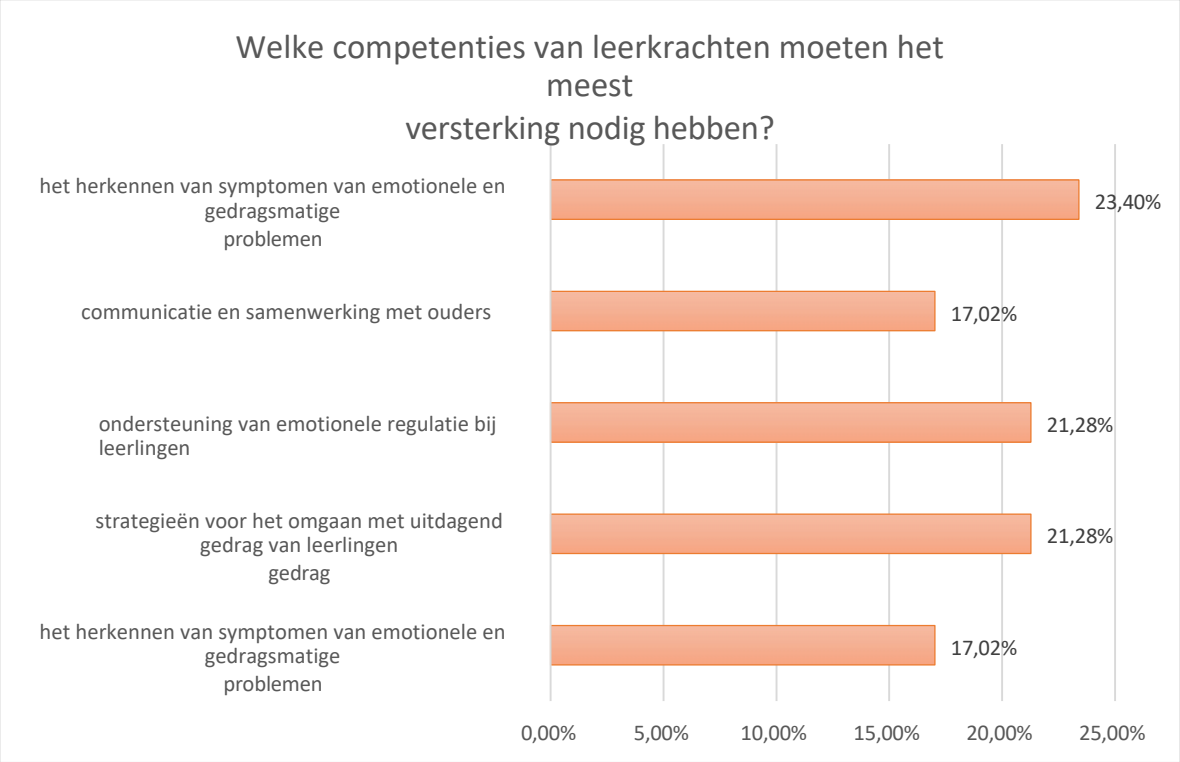

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

16. Welke competenties van leerkrachten moeten het meest worden versterkt?

	Aantal reacties	%
symptomen van emotionele en gedragsproblemen herkennen	8	17,02%
strategieën voor het omgaan met uitdagend gedrag van leerlingen	10	21,28%
ondersteuning van emotionele regulatie bij leerlingen	10	21,28%
communicatie en samenwerking met ouders	8	17,02%
reageren in crisissituaties	11	23,4%

Co-funded by the European Union

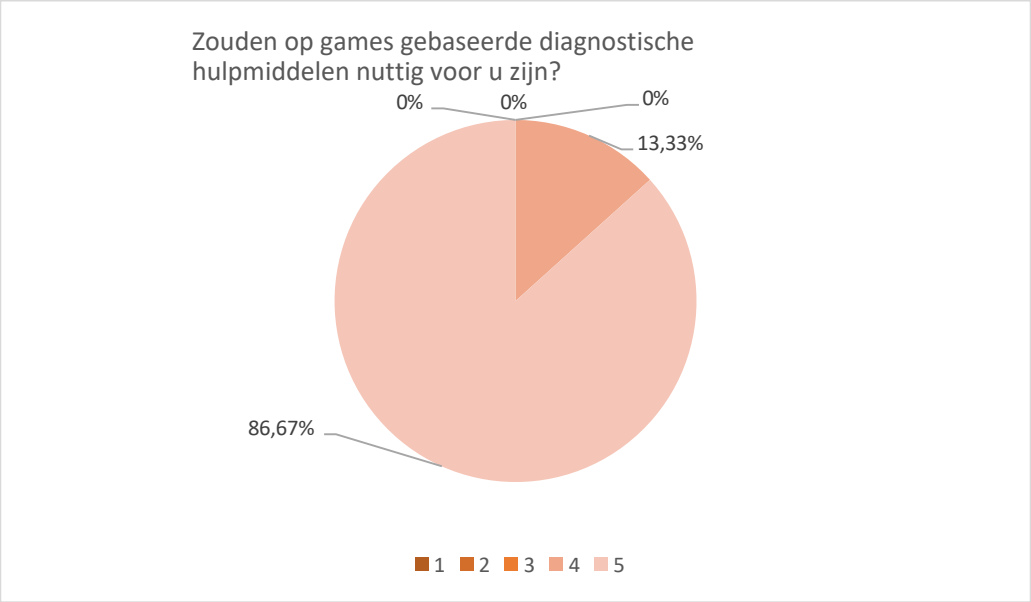
Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 5. Verwachtingen ten aanzien van het MindPlay-project

17. Zouden op games gebaseerde diagnostische hulpmiddelen nuttig voor u zijn?

(1 – helemaal niet nuttig, 5 – zeer nuttig)

	1	2	3	4	5
Aantal reacties	0	0	0	2	13
percentage	0%	0%	0%	13,33%	86,67%

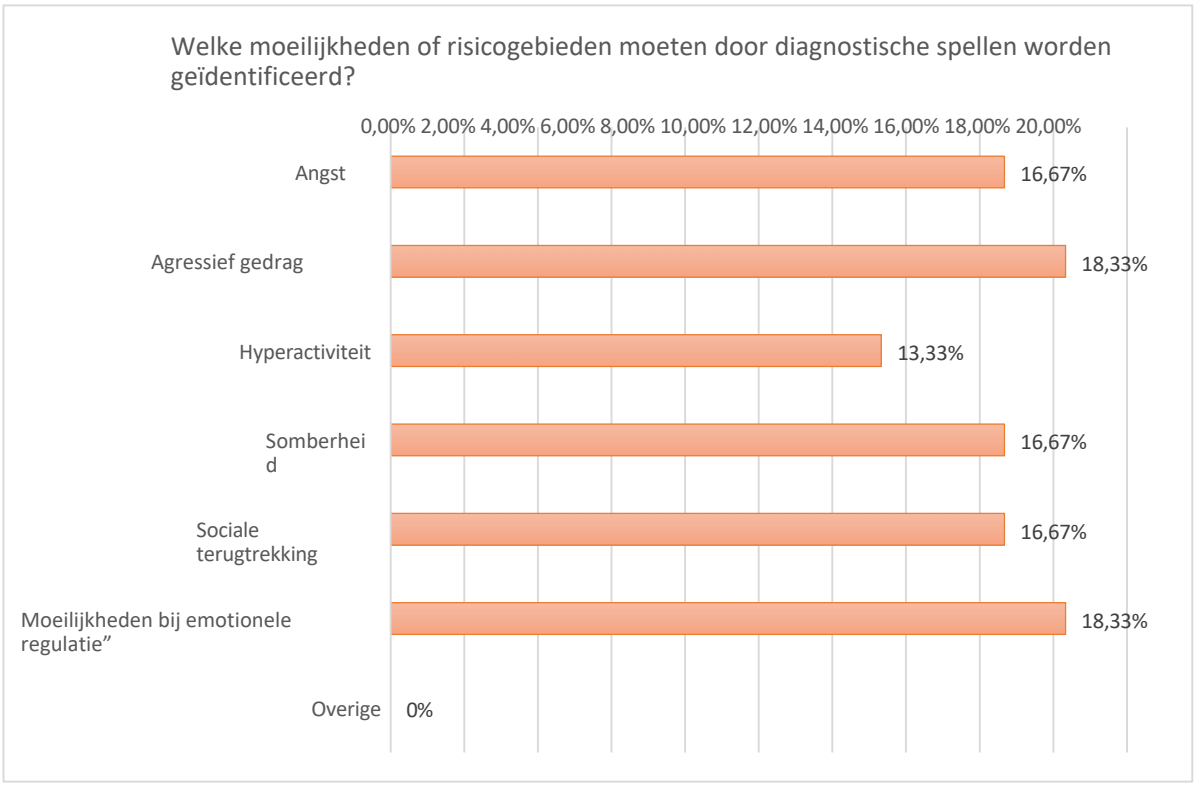

18. Welke moeilijkheden of risicogebieden moeten door diagnostische spellen worden geïdentificeerd?

	Aantal reacties	%
Angst	10	16,67%
Agressief gedrag	11	18,33%
Hyperactiviteit	8	13,33%
Neerslachtigheid	10	16,67%
Sociale terugtrekking	10	16,67%
Moeite met het reguleren van emoties	11	18,33%
Overige	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

19. Wat zou dergelijke hulpmiddelen volgens u betrouwbaar maken als diagnostische hulpmiddelen?

- *"een verificatiecode"*
- *"relevantie voor de dagelijkse problemen van kinderen van vandaag"*
- *"duidelijke instructies"*
- *"een hulpmiddel dat gebruiksvriendelijk en kindvriendelijk is"*
- *"spelletjes die aansluiten bij bestaande diagnostische hulpmiddelen, rapportage van resultaten, gegevensbescherming"*
- *"duidelijkheid in de beschrijving van de resultaten"*
- *"standaardisatie op basis van duidelijke principes"*
- *"duidelijke beoordeling van de gezondheidstoestand, het psychisch functioneren en de onderwijscompetenties van het kind"*
- *"een grote teststeekproef"*
- *"testen op een grote steekproef, validiteitsbeoordeling"*
- *"goede standaardisatie"*

Thema 6. Open vragen

20. Wat moet volgens u worden vermeden bij het ontwerpen van instrumenten en trainingsprogramma's binnen het MindPlay-project?

- *"een te complexe spelstructuur"*
- *"stereotypen"*
- *"te abstracte inhoud"*
- *"gebrek aan duidelijke doelstellingen, overmatige animatie, geluiden of grafische elementen"*
- *"stigmatiserende taal, het negeren van culturele en ontwikkelingsverschillen, te lange sessies"*
- *"te complex ontwerp en een te rigide interpretatie van spelresultaten"*

---

21. Welke kenmerken van de hulpmiddelen en trainingsprogramma's die binnen het MindPlay-project zijn ontwikkeld, zouden deze bijzonder effectief maken?

- *"een gepersonaliseerde aanpak voor elke leerling, praktische aanbevelingen en strategieën"*
- *"eenvoudige en duidelijke instructies"*
- *"hulpmiddelen die zowel in papieren als in digitale vorm beschikbaar zijn"*
- *"ze moeten fysiologische reacties en reactietijden analyseren"*
- *"taal aangepast aan de student, in overeenstemming met de huidige klinische kennis"*
- *"duidelijke instructies"*
- *"validiteit"*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

- *“een duidelijk omschreven leeftijdsgroep, onderwerpen die aansluiten bij de interesses/problemen van de studenten”*
- *“eenvoudig en gemakkelijk te interpreteren”*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

RESULTATEN VAN DE FOCUSGROEPEN – OUDERS

Inleiding:

Dit focusgroeponderzoek (FGI) is uitgevoerd ter ondersteuning van de geestelijke gezondheid en het welzijn van leerlingen in het vroegschoolse onderwijs (groep 0–3) en de kleuterschool (“groep nul”) door de ontwikkeling van effectieve hulpmiddelen, meertalige trainingsprogramma’s, psychologische spellen in zowel bord- als digitale vorm, en op integratie gebaseerde spelscenario’s. Het doel van het onderzoek was het identificeren van belangrijke systemische en organisatorische uitdagingen, evenals de behoeften van schoolhoofden in de context van het ondersteunen van de geestelijke gezondheid van leerlingen en kinderen. Er werd bijzondere aandacht besteed aan de mogelijkheden voor het implementeren van innovatieve educatieve hulpmiddelen. Het FGI-onderzoek werd uitgevoerd om gegevens te verzamelen die nodig zijn voor de ontwikkeling van het MindPlay-platform.

Thema 1 – Waarnemingen thuis

1. Welke tekenen van stress of emotionele problemen merkt u bij uw kind?

Ouders merken op dat de tekenen van stress en emotionele problemen bij kinderen in het vroegschoolse onderwijs nogal uiteenlopen, maar dat er bepaalde gemeenschappelijke patronen naar voren komen. Kinderen kunnen prikkelbaarder of huileriger worden, of juist teruggetrokken en minder bereid om te praten. Dergelijk gedrag houdt meestal verband met een eerdere stressvolle situatie, die het gevolg kan zijn van slechte cijfers of conflicten met leeftijdsgenoten. Lichamelijke klachten komen ook relatief vaak voor, zoals buikpijn, hoofdpijn of algemene vermoeidheid. Een klein aantal kinderen heeft ook last van slaapstoornissen – problemen met inslapen, nachtmerries of vaak wakker worden ’s nachts.

2. Welke situaties zijn emotioneel het moeilijkst voor hen?

Situaties die met school te maken hebben, zijn bijzonder uitdagend – toetsen, vragen beantwoorden aan het bord, of de angst om beoordeeld te worden en fouten te maken. Kinderen maken zich vaak zorgen dat ze het niet aankunnen of dat ze negatief beoordeeld zullen worden door leraren of belachelijk gemaakt zullen worden door leeftijdsgenoten. Ook relaties met leeftijdsgenoten vormen een grote uitdaging. Conflicten met klasgenoten, gevoelens van afwijzing, een gebrek aan acceptatie binnen een groep of moeilijkheden bij het aangaan van vriendschappen behoren tot de meest genoemde bronnen van stress. Situaties die gepaard gaan met verandering en nieuwe ervaringen kunnen eveneens moeilijk zijn – het begin van het schooljaar, een nieuwe leerkracht of de overstap naar een nieuwe klas. Daarnaast kunnen het afscheid in de ochtend en tijdsdruk (haast, op tijd op school moeten zijn of afscheid nemen van een ouder) spanning en angst veroorzaken.

Thema 2 – Relaties op school

3. Hebben leerkrachten ooit hun bezorgdheid geuit?

Leerkrachten uiten vaak hun bezorgdheid, hoewel dit niet altijd systematisch gebeurt. Meestal gaat het om concentratieproblemen, overmatige activiteit of teruggetrokkenheid tijdens de lessen. Er worden ook gedragsveranderingen gemeld, zoals een plotselinge afname van activiteit, gebrek aan

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

betrokkenheid bij de lessen of zichtbare emotionele spanning. Leerkrachten wijzen ook op problemen met emotionele

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

emotionele regulatie – bijvoorbeeld woede-uitbarstingen, huilen of overmatige stress in taakgerelateerde situaties. Vanuit het perspectief van de ouders is ook de grootte van de school van belang. Op kleinere scholen, waar de gemeenschap hechter is, kennen kinderen, ouders en leerkrachten elkaar doorgaans goed. Dit vermindert de anonimiteit, bevordert een gevoel van veiligheid en stimuleert openheid bij zowel kinderen als volwassenen. In dergelijke omgevingen is het gemakkelijker om zorgwekkende signalen op te merken en sneller te reageren

4. Voelt u zich op uw gemak om met de school over geestelijke gezondheid te praten? Waarom wel/niet?

Ouders voelen zich over het algemeen op hun gemak om de geestelijke gezondheid van hun kinderen met de school te bespreken. Dit komt vooral door de sfeer van openheid en vertrouwen in de relaties met leerkrachten. Waarnemingen en zorgen worden serieus genomen en gesprekken worden op een empathische manier gevoerd, gericht op het gezamenlijk vinden van oplossingen. Scholen erkennen het belang van geestelijke gezondheid en beschouwen dit als een essentieel aspect van de ontwikkeling van een kind, waardoor dergelijke gesprekken natuurlijk aanvoelen.

Thema 3. Behoeften en verwachtingen

5. Wat voor soort ondersteuning heeft u als ouder nodig?

Ouders hebben vooral behoefte aan ondersteuning bij effectieve communicatie met hun kinderen. Ze zijn niet altijd in staat om de emoties van kinderen volledig te begrijpen of weten niet altijd hoe ze op de juiste manier moeten reageren – vooral in situaties waarbij sprake is van stress, boosheid of terugtrekking. Daarnaast weten ouders niet goed hoe ze op de juiste manier grenzen moeten stellen om een ‘gouden middenweg’ in de opvoeding te vinden – niet te toegeeflijk en niet te veeleisend. Ondersteuning zou het meest waardevol zijn als deze gebaseerd zou zijn op praktische richtlijnen en hulpmiddelen – zoals concrete voorbeelden van gesprekken, vraagtechnieken of manieren om kinderen te ondersteunen bij het omgaan met hun emoties in alledaagse situaties.

6. Welke vaardigheden zouden u helpen om beter met uw kind te communiceren?

Een belangrijke vaardigheid die ontwikkeld moet worden, is actief luisteren – dat wil zeggen: aandachtig en geduldig met het kind in gesprek gaan, zonder te oordelen of te onderbreken. Ouders benadrukten dat ze vaak overweldigd worden door hun werk en hun eigen emoties, waardoor het moeilijk is om geduldig te luisteren of een kind te ondersteunen tijdens emotionele uitbarstingen. Het vermogen om emoties te herkennen en te benoemen – zowel bij het kind als bij zichzelf – zou ook nuttig zijn. Een belangrijk onderdeel van de discussie was de noodzaak om specifieke communicatietechnieken te leren, waaronder het stellen van open vragen die de dialoog bevorderen en kinderen aanmoedigen om hun ervaringen te delen.

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 4. Belemmeringen

7. Wat maakt de samenwerking tussen gezinnen en scholen moeilijker?

Ouders wezen erop dat contact vaak voornamelijk beperkt blijft tot problematische situaties – scholen en leerkrachten nemen meestal pas contact op wanneer er gedrags- of leerproblemen ontstaan. Een andere factor die de communicatie belemmert, is tijdgebrek. Ouders merkten op dat de meeste informatie tegenwoordig online wordt gedeeld en continu toegankelijk is, waardoor het belang van traditionele schoolbijeenkomsten afneemt. Volgens de deelnemers kan veel essentiële informatie eerder en op gemakkelijkere manieren worden verkregen, waardoor persoonlijke bijeenkomsten niet altijd als een efficiënt gebruik van tijd worden gezien. Ouders wezen ook op verschillen in verwachtingen en benaderingen ten aanzien van het kind. Soms is er een discrepantie tussen hoe ouders de behoeften van hun kind zien en de aanpak van de school, wat kan leiden tot spanning en moeilijkheden bij de samenwerking. Tijdens de discussie kwam ook duidelijk de bezorgdheid naar voren over het gebrek aan afstemming tussen de aanpak van de school en de individuele behoeften van het kind. Ouders gaven aan dat ze het gevoel hebben dat scholen hun kinderen niet altijd volledig begrijpen en dat de genomen maatregelen te gestandaardiseerd kunnen zijn. Ze noemden ook situaties waarin kinderen worden aangemoedigd – of zelfs ‘gedwongen’ – om meer zelfstandigheid te ontwikkelen, zelfs wanneer ze daar volgens de ouders nog niet klaar voor zijn.

8. Welke culturele of persoonlijke factoren beïnvloeden de betrokkenheid van ouders?

Van de persoonlijke factoren werden tijdgebrek in verband met werk en huishoudelijke verantwoordelijkheden het vaakst genoemd. Een andere belangrijke factor is het zelfvertrouwen van ouders in de omgang met de school – sommige deelnemers gaven toe dat ze bang zijn om beoordeeld te worden of zich niet bekwaam genoeg voelen om actief deel te nemen. Ouders wezen ook op eerdere onderwijservaringen – zowel die van henzelf als die van hun kinderen. Negatieve ervaringen uit het verleden dragen vaak bij aan een terughoudendheid ten opzichte van school en onderwijs. Een belangrijk onderwerp dat tijdens de discussie aan de orde kwam, was ook de invloed van sociale en culturele percepties van het lerarenberoep. Sommige ouders merkten op dat er in het publieke debat een negatief beeld van leraren bestaat, waaronder stereotypen die suggereren dat leraren weinig betrokken zijn of dat lesgeven een ‘makkelijke’ baan is. Dergelijke opvattingen kunnen de houding van ouders beïnvloeden en hun mate van betrokkenheid verminderen.

Thema 5. Reactie op MindPlay-hulpmiddelen

9. Zou u diagnose op basis van spel ondersteunen?

Ouders reageerden positief op het concept van spelgebaseerde diagnose, maar benadrukten dat aan bepaalde voorwaarden moet worden voldaan om deze betrouwbaar en waardevol te maken. Vragenlijsten worden vaak gebruikt om de interesses, het functioneren of mogelijke moeilijkheden van een kind te beoordelen, maar de

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

effectiviteit grotendeels af van de eerlijkheid en oplettendheid van de ouder, wat de betrouwbaarheid van de resultaten kan beïnvloeden. In deze context zagen ouders spellen als een potentieel nuttig aanvullend diagnostisch hulpmiddel dat extra inzichten in een kind kan bieden in meer natuurlijke en minder formele omstandigheden. Ze merkten echter op dat er – net als bij vragenlijsten – ook in dit geval factoren zijn die de resultaten beïnvloeden. Er werd bijzondere aandacht besteed aan de huidige stemming van het kind en zijn bereidheid om mee te doen. Ouders benadrukten dat een eenmalige beoordeling – of deze nu in de vorm van een spel of een vragenlijst plaatsvindt – geen volledig of betrouwbaar beeld geeft van het functioneren van een kind. Daarom benadrukten de deelnemers sterk de noodzaak van een cyclische en langetermijnbenadering van de diagnose. Alleen herhaalde beoordelingen en observatie in de loop van de tijd kunnen echte diagnostische waarde bieden.

10. Welke informatie zou u graag van de school willen ontvangen?

Deelnemers benadrukten de noodzaak van voortdurende informatie over eventuele moeilijkheden – zowel op school als op sociaal vlak – zodat zij vroegtijdig kunnen reageren en hun kind effectief kunnen ondersteunen. Het is belangrijk dat dergelijke informatie op een constructieve manier wordt overgebracht. Ouders gaven ook aan behoefte te hebben aan begeleiding en aanbevelingen over hoe zij thuis met hun kind kunnen omgaan – met name wat betreft emotionele ondersteuning en het opbouwen van relaties.

11. Hoe moeten gevoelige resultaten worden meegedeeld?

De deelnemers waren het erover eens dat dergelijke informatie rechtstreeks en individueel moet worden meegedeeld – bij voorkeur tijdens een rustig gesprek in een sfeer van vertrouwelijkheid en respect. Ouders benadrukten dat de communicatie face-to-face of in een één-op-één-gesprek moet plaatsvinden, in plaats van via algemene berichten of elektronische communicatie.

12. Welke risico's ziet u?

Een van de meest genoemde zorgen was het risico dat kinderen een stempel krijgen. Ouders benadrukten dat verkeerd geïnterpreteerde diagnostische resultaten ertoe kunnen leiden dat een kind bepaalde eigenschappen of moeilijkheden worden toegeschreven, wat een negatieve invloed kan hebben op hun zelfvertrouwen en op hoe ze door leerkrachten en leeftijdsgenoten worden gezien. Een ander belangrijk risico is de overinterpretatie van resultaten, vooral wanneer deze gebaseerd zijn op één enkele beoordeling of geen rekening houden met de bredere context van het functioneren van het kind. Ouders benadrukten dat het gedrag van kinderen kan variëren en afhankelijk is van vele factoren, zoals stemming of de thuissituatie.

13. Welke kenmerken zouden de hulpmiddelen waardevol maken voor gezinnen?

De waarde van hulpmiddelen ter ondersteuning van de ontwikkeling en diagnose van kinderen hangt in de eerste plaats af van hun bruikbaarheid, betrouwbaarheid en nut in het dagelijks leven. Een van de belangrijkste verwachtingen was duidelijkheid en eenvoud: hulpmiddelen moeten intuïtief, gebruiksvriendelijk en begrijpelijk zijn voor ouders, zonder dat daarvoor specialistische kennis vereist

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

is. Ouders benadrukten ook het belang van functies die

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

concrete en gepersonaliseerde feedback geven. Het is essentieel dat ouders na het gebruik van een hulpmiddel duidelijke begeleiding krijgen over wat de resultaten betekenen en welke maatregelen ze thuis kunnen nemen om hun kind te ondersteunen.

Co-funded by the European Union

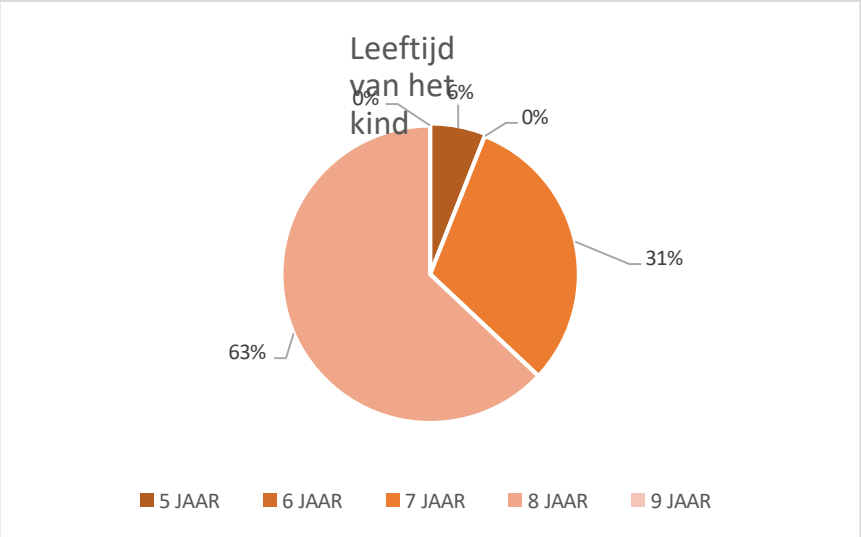
Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

VERSLAG OVER DE DOOR OUDERS INGEVULDE VRAGENLIJSTEN

Thema 1. Over uw kind

1. Leeftijd van het kind

LEEFTIJD VAN HET KIND	AANTAL ANTWOORDEN	%
5 JAAR	1	6%
6 JAAR	0	0%
7 JAAR	5	31%
8 JAAR	10	63%
9 JAAR	0	0%

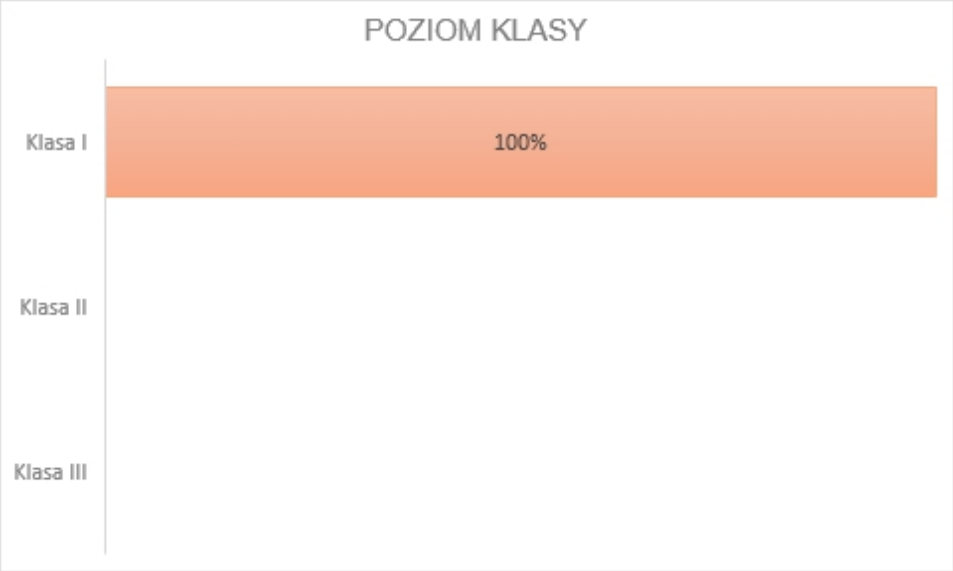

2. Leerjaar

Leerjaar	AANTAL ANTWOORDEN	%
GROEP I	16	100%
KLAS II	0	0%
KLASSE III	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

3. Is uw kind ooit onderzocht of gediagnosticeerd voor emotionele problemen of gedragsproblemen?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Ja	4	25%
Nee	12	75%
Geen antwoord	0	0%

Co-funded by the European Union

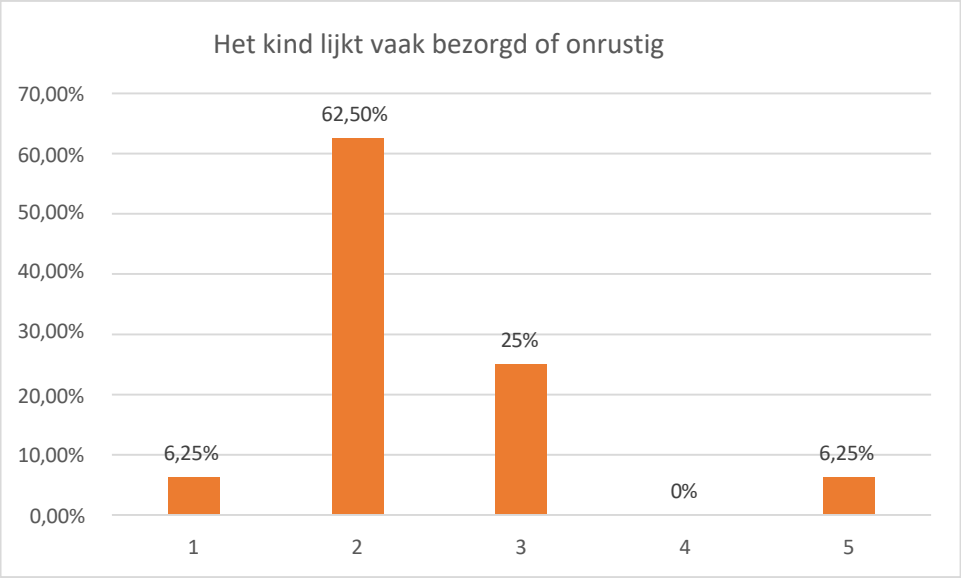
Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 2. Waarnemingen thuis

Geef aan hoe vaak uw kind het volgende gedrag vertoont

4. Het kind lijkt vaak bezorgd of onrustig

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	1	10	4	0	1
PERCENTAGE	6,25%	62,5%	25%	0%	6,25%

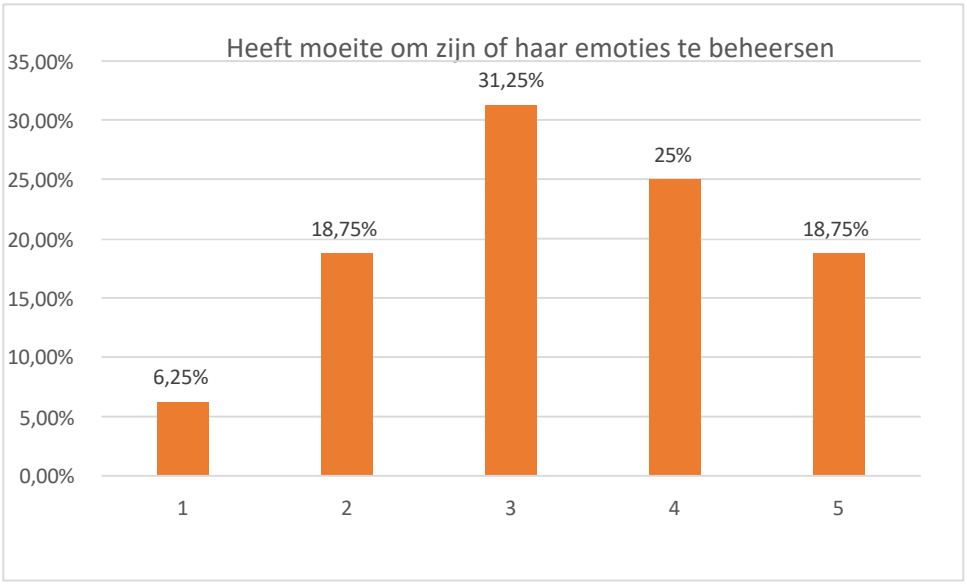

5. Heeft moeite om zijn of haar emoties te beheersen

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	1	3	5	4	3
PERCENTAGE	6,25%	18,75%	31,25%	25%	18,75%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

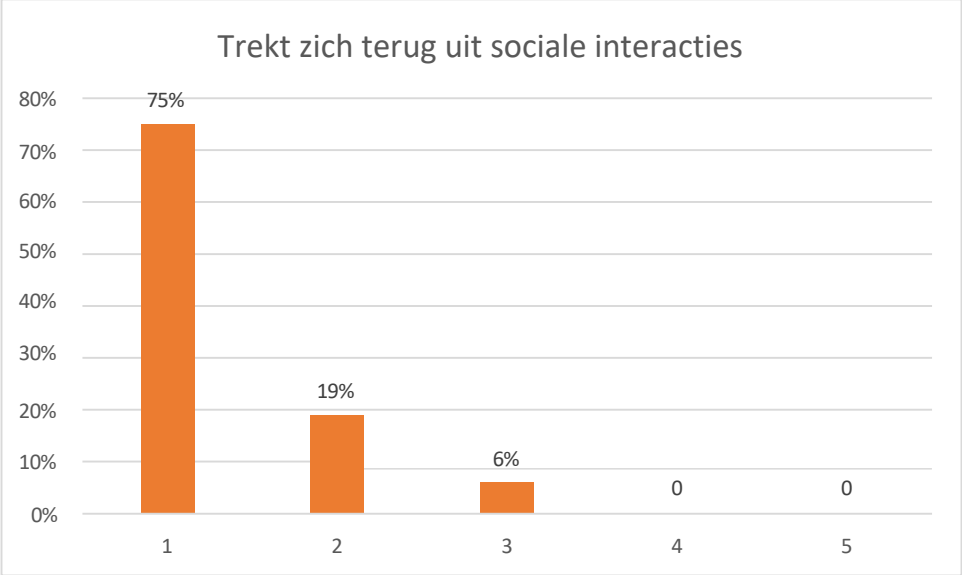

6. Trekt zich terug uit sociale interacties

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	12	3	1	0	0
PERCENTAGE	75%	19%	6%	0	0

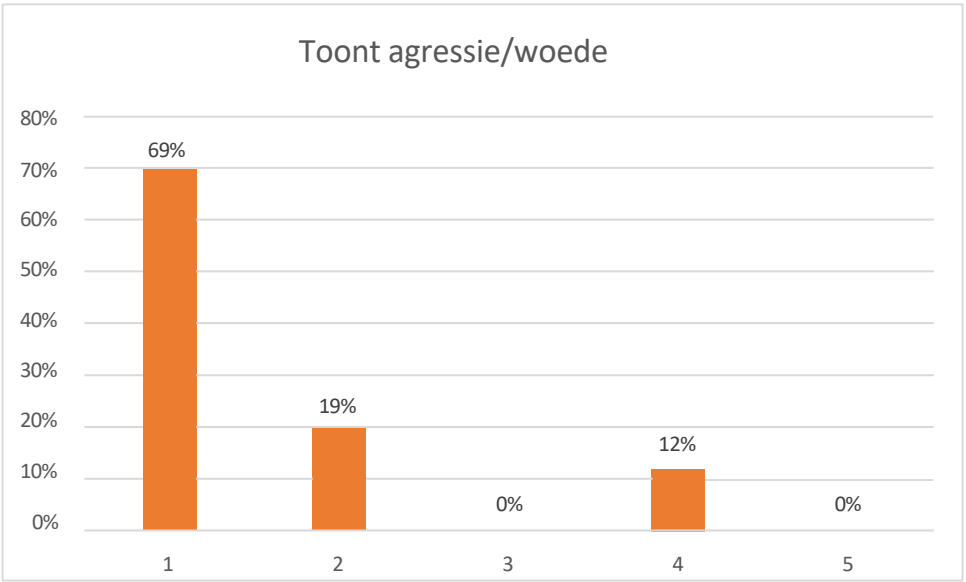
Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

7. Toont agressie/woede

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	11	3	0	2	0
PERCENTAGE	69%	19%	0%	12%	0%

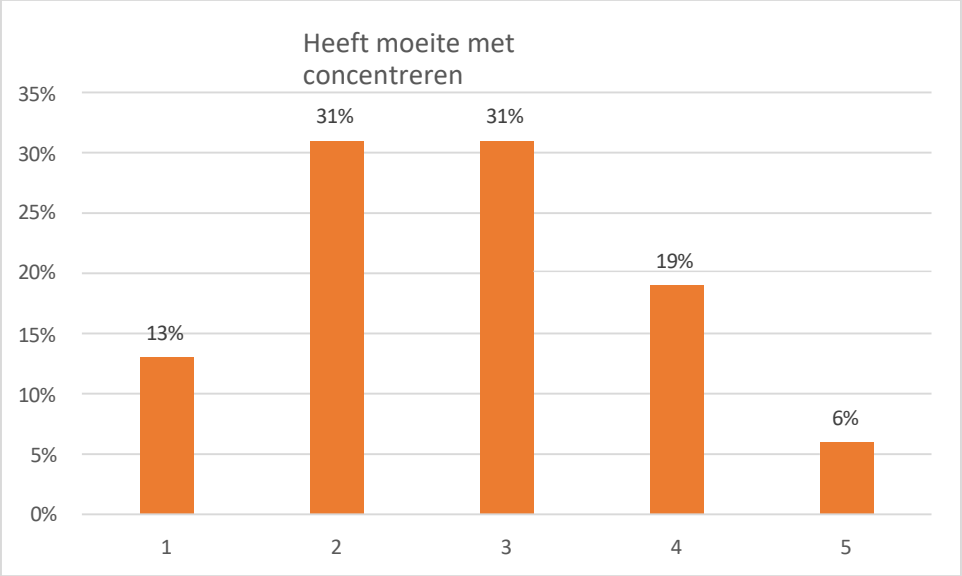

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

8. Heeft moeite met concentreren

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	2	5	5	3	1
PERCENTAGE	13%	31%	31%	19%	6%

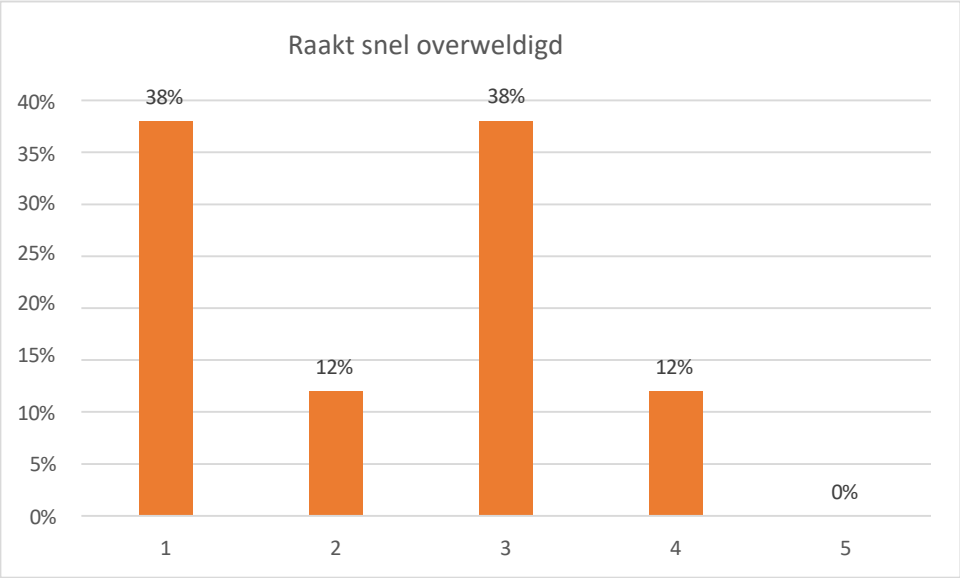

9. Raakt snel overweldigd

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	6	2	6	2	0
PERCENTAGE	38%	12%	38%	12%	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 3. Samenwerking met de school

10. Heeft een leerkracht u ooit gewezen op moeilijkheden of een verslechtering van het welzijn van uw kind?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Ja	8	50%
Nee	8	50%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

11. Voelt u zich op uw gemak om met leerkrachten te praten over de geestelijke gezondheid van uw kind?

(1 = voel ik me erg ongemakkelijk, 5 = voel ik me erg op mijn gemak)

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	1	4	11
PERCENTAGE	0%	0%	6%	25%	69%

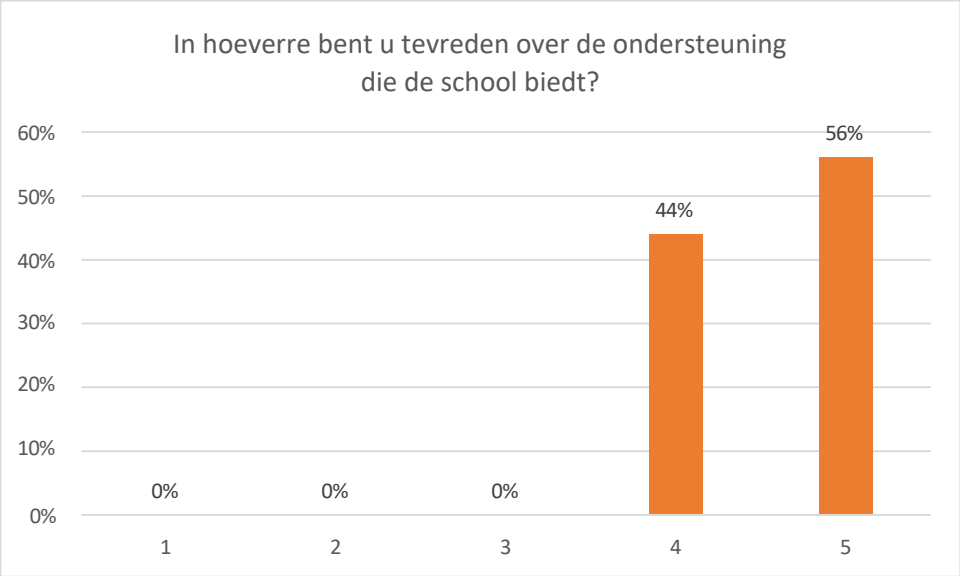
12. In hoeverre bent u tevreden over de ondersteuning die de school biedt?

(1 = zeer ontevreden, 5 = zeer tevreden)

	1	2	3	4	5
AANTAL ANTWOORDEN	0	0	0	7	9
PERCENTAGE	0%	0%	0%	44%	56%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

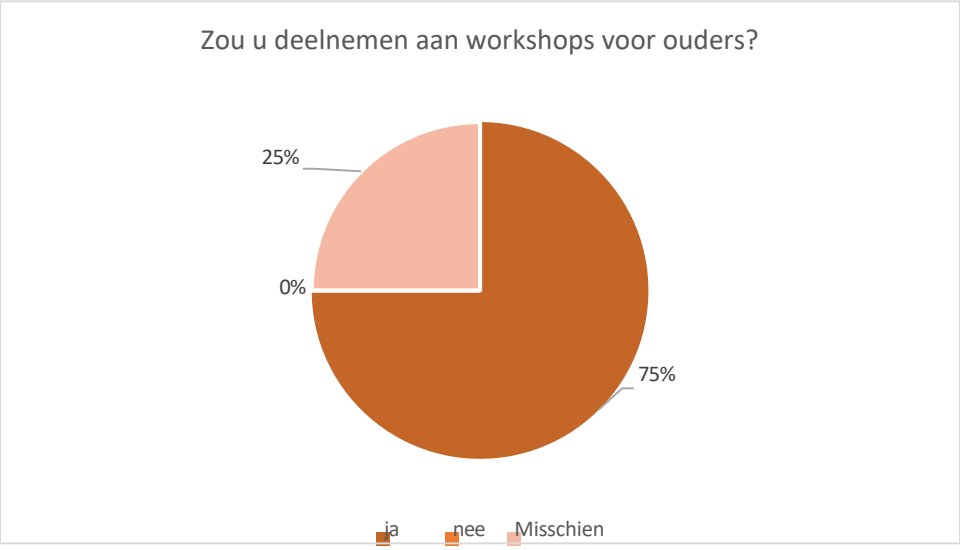

13. Zou u deelnemen aan workshops voor ouders?

	Aantal reacties	**%**
Ja	12	75%
Nee	0	0%
Misschien	4	25%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 4. Verwachtingen ten aanzien van het MindPlay-project

14. Bent u voorstander van het gebruik van spelgebaseerde diagnostische hulpmiddelen op scholen?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Ja	16	100%
Nee	0	0%
Misschien	0	0%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

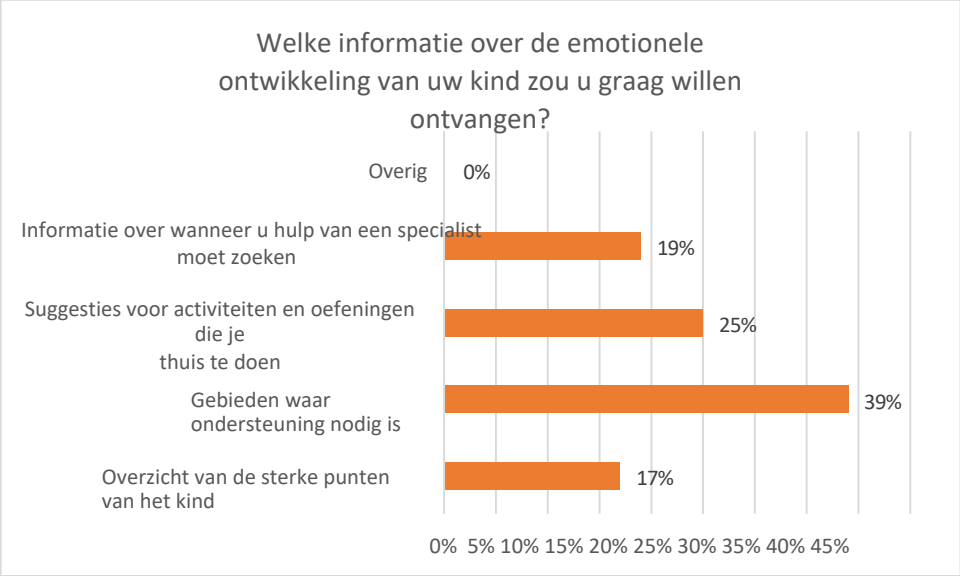

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

15. Welke informatie over de emotionele ontwikkeling van uw kind wilt u graag ontvangen?

	AANTAL ANTWOORDEN	%
Overzicht van de sterke punten van het kind	6	17%
Gebieden die ondersteuning behoeven	14	39%
Suggesties voor activiteiten en oefeningen om thuis te doen	9	25%
Informatie over wanneer je hulp van een specialist moet zoeken	7	19%
Overige	0	0%

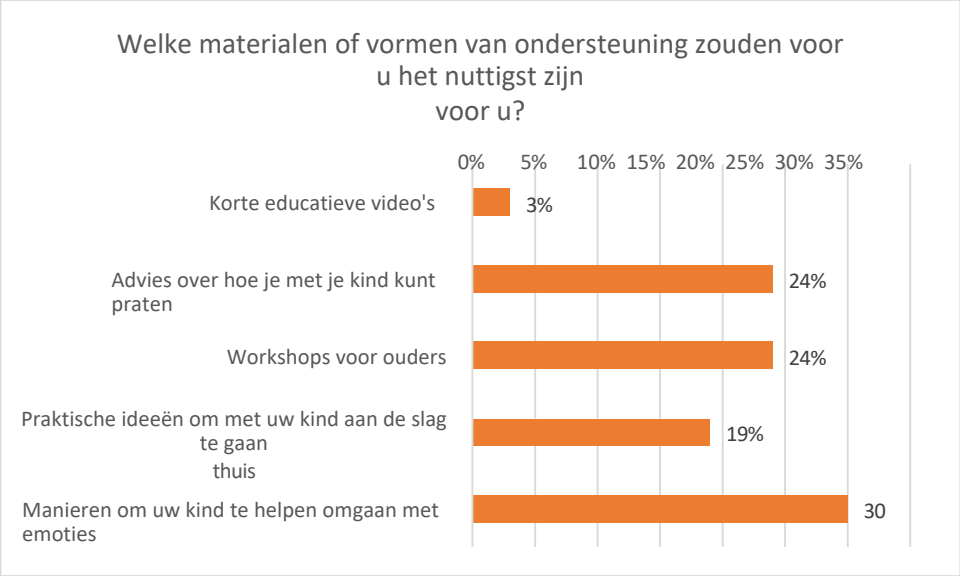

16. Welke materialen of vormen van ondersteuning zouden voor u het nuttigst zijn?

	Aantal reacties	%
Korte educatieve video's	1	3%
Advies over hoe u met uw kind kunt praten	9	24%
Workshops voor ouders	9	24%
Praktische ideeën om thuis met uw kind aan de slag te gaan	7	19%
Manieren om je kind te helpen omgaan met emoties	11	30%

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Thema 5. Open vragen

17. Met welke emotionele problemen of gedragingen van uw kind heeft u het vaakst te maken?

- *"woede, huilerigheid"*
- *"huilen vanwege kleine tegenslagen of moeilijkheden waar het kind op dat moment niet mee om kan gaan"*
- *"conflicten met broers en zussen, gebrek aan zelfvertrouwen"*
- *"zich overweldigd voelen door overmatige prikkels (te veel dingen tegelijk op school), gebrek aan begrip of acceptatie van de eigen emoties"*
- *"woede wanneer dingen niet gaan zoals het kind wil"*
- *"woede bij weerstand of beperkingen"*
- *"verlegenheid"*
- *"schreeuwen"*
- *"snel opgeven, gebrek aan zelfvertrouwen, huilerigheid, moeite met het omgaan met uitdagingen"*
- *"schreeuwen, schelden, slaan"*
- *"gebrek aan assertiviteit"*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

18. Wat voor soort ondersteuning hebben jullie als ouders nodig?

- *"workshops"*
- *"advies"*
- *"hulp van een psychiater"*
- *"contact met de leerkracht en de schoolbegeleider in moeilijke momenten"*
- *"gesprekken met de klassenleraar"*
- *"ideeën om om te gaan met slechte communicatie met het kind"*
- *"manieren om met een laag zelfbeeld om te gaan"*
- *"manieren om te voorkomen dat je je eigen emoties op het kind projecteert"*

Co-funded by the European Union

Medegefinancierd door de Europese Unie. De standpunten en meningen die hierin worden weergegeven, zijn uitsluitend die van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs de standpunten en meningen van de Europese Unie of de Stichting voor de Ontwikkeling van het Onderwijssysteem (FRSE) weer. Noch de Europese Unie, noch de FRSE kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.